

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन रणनीतिक खाका

२०७७/७८-२०८१/८२
(2020/21 - 2024/25)

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

रामशाहपथ, काठमाडौं

४ आश्विन २०७७

(१५ जुलाई २०२०)

Disclaimer :

This material has been funded by UKaid from the UK government; however the views expressed do not necessarily reflect the UK government's official policies

मा. भानु भक्त ढकाल
Hon. Bhanu Bhakta Dhakal

स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्यामन्त्री
Minister for Health and Population

नेपाल सरकार
Government of Nepal

☎ : ०१-४-२६२५३४
☎ : ०१-४-२६२५३४
फ्याक्स : ०१-४-२६२५६५
Fax : ०१-४-२६२५६५

रामशाहपथ, काठमाडौं, नेपाल ।
Ramshahpath, Kathmandu, Nepal
Website: www.mohp.gov.np

स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय
Ministry of Health and Population

प्राक्कथन

नेपालको संविधानले स्वस्थ रहन पाउनु नागरिकको मौलिक हकको रूपमा प्रत्याभूत गरेको छ । संघीय गणतन्त्रात्मक व्यवस्थाको कार्यान्वयनमा संवैधानिक रूपले आर्थिक कार्यप्रणाली समेत व्यवस्थित गरी सोही अनुसारको वित्तीय अनुशासन र जवाफदेहिताका मानकहरु निर्धारण गरिएका छन् । नागरिकको स्वास्थ्य सम्बन्धी अधिकार प्रदान गर्न उपलब्ध स्रोतहरुको प्रभावकारी तथा दक्ष व्यवस्थापन हुनु उत्तिकै जरुरी हुन्छ । वित्तको कुशल व्यवस्थापन गर्न संघ, प्रदेश र स्थानीयतहका लागि विशेष कानुनी व्यवस्था समेत भएको छ । संविधानतः संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकार प्रयोगका लागि अलग अलग आर्थिक कार्य प्रणालीलाई व्यवस्थित गरी संघीय सञ्चित कोष, प्रदेश सञ्चित कोष र स्थानीय सञ्चित कोष समेतको व्यवस्थापनबाट तीनै तहको स्रोत परिचालन, कोष व्यवस्थापन, निकास/खर्च पद्धति, जाँच/परीक्षण लगायतका वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीलाई संवैधानिक प्रत्याभूति प्रदान गरेको छ । संघीय वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीलाई जिम्मेवार, पारदर्शी, नतिजामुलक तथा उत्तरदायी बनाउन, समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्न र संघ, प्रदेश तथा स्थानीयतहको आर्थिक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्नका लागि नेपाल सरकारले "आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६" कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयमा वित्तीय व्यवस्थापन सुधारको लागि धेरै प्रयत्नहरु गरिएका छन् । मन्त्रालयले लागू गरेको वित्तीय सुधार योजना (Financial Management Improvement Plan) ले गर्दा बजेट तथा कार्यक्रम निर्माण प्रक्रिया, अख्तियारी, खर्च, लेखाङ्कन, प्रतिवेदन, आन्तरिक नियन्त्रण, लेखापरीक्षण तथा बेरुजू फछ्छ्यौट गर्ने गराउने कार्यमा आशा अनुरूप सुधार देखिएको छ । स्वास्थ्य क्षेत्रको समय वित्तीय व्यवस्थापनमा सुधार गरी वित्तीय जोखिमहरु (Fiduciary Risks) कम गर्न मन्त्रालय र अन्तर्गतको वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीलाई जिम्मेवार, पारदर्शी र नतिजामुलक तथा उत्तरदायी बनाउनको लागि साविकको वित्तीय व्यवस्थापन सुधार योजना (FMIP) मा समय सापेक्ष सुधार गर्ने उद्देश्यले यो सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन खाका (Public Financial Management Framework) तयार गरिएको छ । यस रणनीतिक खाकामा उल्लेखित विषयहरुको परिपालनाले स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय व्यवस्थापनमा उल्लेखनीय सुधार हुन सक्ने अपेक्षा लिएको छु । साथै यो रणनीतिक खाका प्रदेश तथा स्थानीय तहका स्वास्थ्य निकायहरुको लागि समेत मार्गदर्शक बन्न सक्ने विश्वास लिएको छु ।

अन्त्यमा, यो रणनीतिक खाका तयार पार्नमा संलग्न एवं प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग पुऱ्याउने सबैलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

मिति:- २०७७/०४/०४

(भानुभक्त ढकाल)

मन्त्री
भानु भक्त ढकाल
मन्त्री-स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या

नवराज रावत
Navraj Rawat

मा. राज्यमन्त्री
Hon. State Minister

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
Ministry of Health and Population

रामशाहपथ, काठमाडौं, नेपाल ।
Ramshahpath, Kathmandu, Nepal

फोन : ०१-४-२४३६७२
Phone : 01-4-243672
फ्याक्स : ०१-४-२६२४६८
Fax : 01-4-262468

पत्र संख्या (Ref. No.):

चलानी नं. (Dispatch No.):

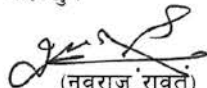
मेरो भनाई

नेपालको संविधानले मुलुकलाई संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा विभाजन गरी राज्य शक्तिको श्रोत बाँडफाँड भएको अवस्था छ। संविधानले स्वास्थ्यलाई मौलिक हकको रूपमा अङ्गीकार गर्दै प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्राप्त गर्ने प्रत्याभूति गरेको छ। स्वास्थ्य सेवामा सबैको समान पहुँचको व्यवस्था गर्ने, कसैलाई पनि आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाबाट वञ्चित नगरिने, प्रत्येक व्यक्तिलाई आफ्नो स्वास्थ्य उपचारको सम्बन्धमा जानकारी पाउने हकको व्यवस्था गरेको छ। साथै नागरिकलाई स्वास्थ्य वनाउनका लागि राज्यले स्वास्थ्य क्षेत्रमा लगानी बृद्धि गर्दै गुणस्तरीय तथा सर्वसुलभ स्वास्थ्य सेवामा समान पहुँच बढाउदै सबैको स्वस्थ जीवन प्रत्याभूत गरी दिगो विकास सुनिश्चित गर्नुपर्ने दायित्व रहेको छ। यस्तो दायित्व पुरा गर्न वित्तीय व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ। उपलब्ध स्रोत र साधनको व्यवस्थापन गर्नको लागि वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्नु पर्ने हुन्छ। वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीलाई बढी जिम्मेवार तथा उत्तरदायी बनाउन नेपाल सरकारले आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ कार्यान्वयनमा ल्याएको र यस ऐनले खास गरेर वित्तीय उत्तरदायित्व, जिम्मेवारी र जवाफदेहिता सम्बन्धमा विशेष रूपले जोड दिएको पाइन्छ।

स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीलाई जिम्मेवार, नतिजामूलक तथा उत्तरदायी बनाउन र स्वास्थ्य क्षेत्रको सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनलाई सुदृढ गरी आर्थिक नियमितता कायम राख्न र वित्तीय जोखिम कम गर्न विगतमा पनि यस मन्त्रालयबाट प्रयासहरू भएको देखिन्छ। स्वास्थ्य नीति २०७६, स्वास्थ्य क्षेत्र रणनीति (२०१५-२१) मा वित्तीय व्यवस्थापनको क्षेत्रमा पहिचान गरिएका कुराहरू, आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ मा भएको व्यवस्था, महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदनमा उल्लेख भएका विषयहरू र समय समयमा दातृ निकायहरूबाट प्राप्त सुझावहरू समेतलाई समावेश गरी स्वास्थ्य मन्त्राल र अर्न्तगतको वित्तीय व्यवस्थापनमा अझ बढी सुधार गर्ने लक्षका साथ यो "सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन रणनीतिक खाका" तयार गरिएको छ। यस रणनीतिक खाकाबाट मूलतः कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा प्रक्रिया व्यावसायिक योजनामा आधारित हुने, कार्यसम्पादनमा आधारित अनुदान संभौता अनुरूप स्रोत र साधन निकास, आन्तरिक नियन्त्रण तथा लेखापरीक्षण व्यवस्थापन सुदृढ बन्ने, वित्तीय र व्यवस्थापकीय लेखामा सुधार हुने, औषधि तथा उपकरणको खरिद र आपूर्ति व्यवस्थापनमा सुधार हुने, स्वास्थ्य क्षेत्रको सम्पत्ति व्यवस्थापनमा सुधार हुने, लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको समयमानै सम्बोधन हुने, बेरुजू कम हुने, र बेरुजू फछ्यौटमा सुधार हुने अपेक्षा लिईएको छ। साथै स्थानीय तह र प्रदेश सरकारले पनि यस खाकालाई नमुनाको रूपमा लिई आ-आफ्नो कार्यालयको रणनीतिक योजना निर्माण गरी गराई वित्तीय व्यवस्थापन सुधार योजना बनाई कार्यान्वयन गर्न सक्ने समेत अपेक्षा गरेको छ।

अन्तमा, यो रणनीतिक योजना तयार गर्न सहयोग पुऱ्याउनु हुने सबैमा धन्यवाद दिन चाहन्छु।

(नवराज रावत)
राज्यमन्त्री

मिति : २०७७/०४/०४

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

नेपाल सरकार

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

शाखा)

फोन नं.

४२६२५१०

४२६२८०२

४२६२७०६

४२६२५३५

४२६२८६२

४२२३५८०

प्राप्त पत्र संख्या :-

पत्र संख्या :-

चलानी नं. :-

रामशाहपथ,

काठमाडौं, नेपाल ।

मिति :

विषय :-

मन्तव्य

सार्वजनिक प्रशासनमा वित्तीय व्यवस्थापन एउटा महत्वपूर्ण पक्ष हो । नेपालको संविधानले स्वस्थ रहन पाउनु नागरिकको मौलिक हकका रूपमा प्रत्याभूत गरे अनुसारको स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्न कुशल एवं प्रभावकारी वित्तीय व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ । उपलब्ध स्रोत र साधनको दीगो एवं विवेकपूर्ण परिचालन गर्दै प्रणालीगत सुधार र सक्षम कार्यशैलीका माध्यमबाट समयमै निर्धारित लक्ष्य हासिल गर्नु आजको आवश्यकता हो । सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको उद्देश्य राजश्व संकलन, बजेट तर्जुमा, स्वीकृति, निकास, खर्च, लेखा, प्रतिवेदन सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाको पालना गरी कुशल एवं प्रभावकारी रूपमा सार्वजनिक सेवाहरु प्रदान गरी वित्तीय सुशासन कायम गर्नु हो । नेपाल सरकारले संघीय संचित कोष र अन्य सरकारी कोषको संचालन तथा व्यवस्थापन, बजेट तर्जुमा, निकास तथा खर्च, आर्थिक कारोवारहरुको लेखांकन तथा प्रतिवेदन, आन्तरिक नियन्त्रण, लेखापरीक्षण तथा अन्य आर्थिक गतिविधिहरुलाई व्यवस्थित गरी संघीय वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीलाई जिम्मेवार, पारदर्शी, नतिजामूलक तथा उत्तरदायी बनाउन, समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्न र संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहको आर्थिक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्ने उद्देश्यले नेपाल सरकारले आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय व्यवस्थापनलाई व्यवस्थित, कमबद्ध, दक्ष एवं प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्नका लागि मन्त्रालयबाट समय समयमा सुधारका प्रयासहरु भएका छन् । यस्ता प्रयासहरुलाई संस्थागत गर्न र समयानुकूल परिमार्जन गर्न आवश्यक हुन जान्छ । स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको वित्तीय व्यवस्थापनलाई अझ बढी सक्षम, भरपर्दो, पारदर्शी र विश्वसनीय बनाउनका लागि साविकको वित्तीय व्यवस्थापन सुधार योजना (FMIP) को सुधारिएको रूपमा यो "सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन रणनीतिक खाका (Public Financial Management Strategic Framework)" तयार गरिएको छ । यो रणनीतिक खाका विश्वव्यापी रूपमा मान्य सूचकहरुको आधारमा सन् २०१५ मा गरिएको नेपाल "सार्वजनिक खर्च तथा वित्तीय उत्तरदायित्व (Public Expenditure and Financial Accountability- PEFA)" को लेखाजोखा (Assesment) प्रतिवेदनमा सुझाइएको सुधार समेतलाई ध्यान दिई तयार गरिएको छ । यस सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन रणनीतिक खाकाको मूल उद्देश्य स्वास्थ्य क्षेत्रमा समग्र वित्तीय अनुशासन पालना गर्ने, स्रोत साधनहरुको रणनीतिक बाँडफाँड, स्रोतको प्रयोगमा प्रभावकारिता, कुशलता, पारदर्शिता र जवाफदेहिता पालना गर्ने, सेवा प्रवाहमा सुधार गर्ने र वित्तीय जोखिमहरु घटाउने रहेका छन् ।

यो रणनीतिक खाका तयार गर्दा वाह्य विकास साझेदारहरुबाट समय समयमा गरिएका नेपाल स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय जोखिम मूल्यांकन (Nepal Health Sector Fiduciary Risk Assessment) खाका निर्माणको क्रममा दातृ निकायहरु World Bank, DFID, USAID बाट प्राप्त सुझावहरु र महालेखा परीक्षकको बाषिक प्रतिवेदनहरुमा उल्लेख भएका सुझावहरु समेतका आधारमा तयार गरिएको छ । यो रणनीतिक खाका संघीय सरकारका अन्य निकायहरु तथा स्थानीय तह र प्रदेश सरकारले पनि यसलाई नमूनाको रूपमा लिनु सक्ने अपेक्षा गर्न सकिन्छ ।

अन्तमा, यो रणनीतिक खाका तयार पार्न प्राविधिक सहयोग पुऱ्याउने नेपाल स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रम (NHSSP) को PPFM टिमलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । आफ्ना अमूल्य सुझावहरु प्रदान गर्नु हुने दातृ निकायहरु World Bank, DFID, USAID, KfW का सम्बन्धित विज्ञहरु एवं मन्त्रालयका नीति तथा योजना शाखा र आर्थिक प्रशासन शाखाका सम्बद्ध कर्मचारीहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

(लक्ष्मण शर्मा)

सचिव

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

मिति : २०७७/०४/०४

विषय सूची

भाग १ : परिचय.....	१
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको आर्थिक अधिकारको प्रयोग	२
१.३ राजश्व स्रोतको वाँडफाँड	२
१.४ संघ, प्रदेश र स्थानीय तह बीचको सम्बन्ध	३
१.५ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको सूची	३
१.६ संगठन संरचना	४
१.७ स्वास्थ्य तथा जनसंख्या सेवाको वर्गिकरणको मापदण्ड	४
१.८ स्वास्थ्य मन्त्रालयको भावी सोच, ध्येय, लक्ष, उद्देश्य र रणनीति	५
भाग २ : सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन	६
२.१ पृष्ठभूमि	६
२.२ बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा	७
२.३ बजेट कार्यान्वयन	८
२.४ सार्वजनिक खरिद तथा लेखाकन	१०
२.५ सूचना तथा प्रतिवेदन प्रणाली	१०
२.६ आन्तरिक नियन्त्रण तथा आन्तरिक लेखापरीक्षण	१०
२.६.१ आन्तरिक नियन्त्रण	१०
२.६.२ आन्तरिक लेखापरीक्षण	१२
२.७ अन्तिम लेखापरीक्षण	१३
२.८ पारदर्शिता तथा सार्वजनिकीकरण	१४
२.९ वित्तीय सूचना प्रणालीको एकीकरण	१४
२.१० प्रदेश र स्थानीय तहको कारोवारको लेखाकन	१४
भाग : ३ सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनको अवस्था र सुधारको रणनीतिक खाका	१५
३.१ वित्तीय व्यवस्थापनमा भएका सुधारहरु	१५
३.२ महालेखापरीक्षकको मूल्याकन	१६
३.३ वित्तीय व्यवस्थापनका सवल तथा दुर्बल पक्ष एवं अवसर र चुनौतिहरु	१७
३.३.१ वित्तीय व्यवस्थापनका सवल पक्ष	१७
३.३.२ वित्तीय व्यवस्थापनका कमजोर पक्ष	१७
३.३.३ वित्तीय व्यवस्थापन सुधारमा रहेका चुनौति	२०
३.४ वित्तीय व्यवस्थापनमा रहेको कमी/खाडलहरु (Gap)	२०
३.५ वित्तीय व्यवस्थापन सुधारका अवसर	२१
३.६ वित्तीय व्यवस्थापन सुधारका लागि पहिचान गरिएको क्षेत्र	२१
३.७ वित्तीय व्यवस्थापन सुधारको रणनीतिक खाका	२२
३.८ वित्तीय व्यवस्थापन सुधारको रणनीतिक खाकाको उद्देश्य	२२

३.९	प्रमुख नतिजा उपलब्धी.....	२३
३.१०	वित्तीय व्यवस्थापन रणनीतिक खाका नमूनाको रूपमा प्रयोग	२३
३.११	संघीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको वित्तीय व्यवस्थापन सुधार योजनाको खाका	२४

भाग ४ : वित्तीय व्यवस्थापन रणनीति कार्यान्वयन कार्ययोजना..... २५

अनुसूची १	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको संगठन संरचना.....	४९
अनुसूची २	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको काम	५२
अनुसूची ३	अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण खाका.....	५३
अनुसूची ४	संघीय वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा कार्यतालिका.....	५४
अनुसूची ५क	प्रादेशिक वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा कार्यतालिका.....	५५
अनुसूची ५ख	स्थानीय तहमा वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा कार्यतालिका	५५
अनुसूची ६	सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन र सार्वजनिक खरिद रणनीतिक योजनाको मस्यौदा परिमार्जन कार्यदल.....	५६
अनुसूची ७	सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन रणनीतिक खाका निर्माण कार्यमा संलग्न व्यक्तिहरु.....	५७
ग्रन्थसूची	५८

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन रणनीतिक खाका, २०७७

भाग १ : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन (Public Financial Management) कुनै पनि मुलुकको राजस्व सङ्कलन तथा खर्च प्रणालीसँग आवद्ध रहेको हुन्छ। सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनले सरकारको स्रोत व्यवस्थापन तथा उपयोग, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा, निकास तथा खर्च व्यवस्थापन, अभिलेख/लेखांकन तथा प्रतिवेदन आदी कार्यमा पारदर्शिता, जवाफदेहिता र विधिसम्मत कार्य गरेको सुनिश्चितता गर्दछ। सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको उद्देश्य राजस्व संकलन, बजेट तर्जुमा, स्वीकृति, निकास, खर्च, लेखा, प्रतिवेदन सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाको पालना गरी कुशल एवं प्रभावकारी रूपमा सार्वजनिक सेवाहरु प्रदान गरी वित्तीय सुशासन कायम गर्नु हो। वित्तीय सुशासनको मापन गर्ने औजार भने लेखापरीक्षण हो। वित्तीय कारोवारसँग सम्बन्धित लेखा, कागजात, अभिलेख एवं कानूनको पालना भए नभएको सम्बन्धमा स्वतन्त्र एवं निष्पक्ष रूपले नियमितता, मितव्ययिता, कार्यक्षमता, प्रभावकारिता र औचित्य समेतको विचार गरी गरिने लेखापरीक्षणका माध्यमबाट आर्थिक प्रशासनमा जवाफदेहिता, पारदर्शिता प्रवर्द्धन गरी वित्तीय सुशासनमा टेवा पुऱ्याउने कार्यमा सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको हुन्छ।

राजस्व वा स्रोत परिचालन, सार्वजनिक ऋण, सार्वजनिक खर्च र जवाफदेहिता सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनका तीन महत्वपूर्ण आयामहरु हुन्। यस्तो जवाफदेहिताको प्रवर्द्धनका लागि सार्वजनिक खर्च तथा वित्तीय उत्तरदायित्व (Public Expenditure and Financial Accountability- PEFA) लाई कुनै पनि मुलुकको सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनको कार्यसम्पादन मापन गर्ने विश्वव्यापी रूपमा मान्य एउटा औजार भनिन्छ। पेफा वित्तीय उत्तरदायित्व र पारदर्शिता सुधार गर्ने एउटा संरचना (Framework) हो भने दाताहरुलाई संयोजन (Harmonize) गर्ने एउटा औजार पनि हो। यस संरचना प्रयोग गरेर सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनको कार्यसम्पादनको गुणस्तर मूल्याङ्कन गर्नका लागि विश्वव्यापी रूपमा मान्य हुने ३१ वटा^१ सूचकहरु निर्धारण गरिएका छन्। सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनको कार्यसम्पादनको गुणस्तर मूल्याङ्कनका लागि २८ वटा सूचकहरु सम्बन्धित मुलुकको सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनसँग सम्बन्धी र ३ वटा सूचकहरु दाताका व्यवहारसँग सम्बन्धित रहेका हुन्छन्। समग्र वित्तीय अनुशासन पालना गर्ने, स्रोत साधनहरुको रणनीतिक बाँडफाँड, स्रोतको प्रयोगमा प्रभावकारिता, कुशलता, पारदर्शिता र जवाफदेहिता पालना गर्ने, सेवा प्रवाहमा सुधार गर्ने (नगद प्रक्षेपणीय अवस्था, स्रोतको अधिकार प्रत्यायोजन आदि), वित्तीय जोखिम घटाउने (वेरुजू, दातृ निकायको रकम अभाव, अनावश्यक वित्तीय दायित्व आदि) पेफाको उद्देश्यहरु रहेका छन्।

नेपालको संविधानले संघीय गणतन्त्रात्मक व्यवस्थाको कार्यान्वयनमा संवैधानिक रूपले आर्थिक कार्य प्रणाली समेत व्यवस्थित गरेको हुँदा सोही बमोजिम वित्तीय अनुशासन र जवाफदेहिताका मानकहरु निर्धारण गरिएका छन्। संविधानले राज्यका तीनै तहलाई खास खास प्रकारका वित्तीय अधिकारहरु प्रदान गरी वित्तीय संघीयताको अभ्यासलाई कार्यान्वयनमा ल्याउन तहगत रूपमा आवश्यक कानूनी व्यवस्था समेत गरेको छ। संविधानले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकार प्रयोगका लागि अलग अलग आर्थिक कार्य प्रणालीलाई व्यवस्थित गरी संघीय सञ्चित कोष, प्रदेश सञ्चित कोष र स्थानीय सञ्चित कोष समेत तीनै तहको स्रोत परिचालन, कोष व्यवस्थापन, निकास-खर्च पद्धति, जाँच परीक्षण लगायतका वित्त व्यवस्थापन कार्यलाई संवैधानिक प्रत्याभूति प्रदान गरेको छ।

1 PEFA Handbook, Secretariat of Public Expenditure and Financial Accountability, Asar 2070, Page no. 6-8.

संघीय वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीलाई जिम्मेवार, पारदर्शी, नतिजामूलक तथा उत्तरदायी बनाउन, समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्न र संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहको आर्थिक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्ने सम्बन्धमा नेपाल सरकारले आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ः कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

नेपालले वि.सं. २०८७ (सन् २०३०) सम्ममा दीगो विकासका तेस्रो लक्ष सुस्वास्थ्य र सुखी जीवन सम्बन्धी लक्ष्य समयमै हासिल गर्नका लागि संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका वार्षिक योजना तथा बजेट तयार गर्दा निर्धारित लक्ष्यहरूलाई आन्तरिकीकरण र स्थानीयकरण गर्नु आवश्यक छ । संघीय संरचनामा सबै तहका सरकारको अधिकारको सूची अनुरूप वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम सोही अनुसार गरिनु पर्ने छ । उपलब्ध स्रोत र साधनको दीगो एवं विवेकपूर्ण परिचालन गर्दै प्रणालीगत सुधार र सक्षम कार्यशैलीका माध्यमबाट समयमै निर्धारित लक्ष्य हासिल गर्नु अबको आवश्यकता हो ।

१.२ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको आर्थिक अधिकारको प्रयोग

नेपालको संविधानको धारा ५९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले प्रयोग गर्ने आर्थिक अधिकार सम्बन्धमा निम्न व्यवस्था रहेको छ ।

- (१) संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले आफ्नो अधिकारभित्रको आर्थिक अधिकार सम्बन्धी विषयमा कानून बनाउने, वार्षिक बजेट बनाउने, निर्णय गर्ने, नीति तथा योजना तयार गर्ने र त्यसको कार्यान्वयन गर्ने छन् ।
- (२) संघले साभ्ता सूचीका विषयमा र आर्थिक अधिकारका अन्य क्षेत्रमा प्रदेशलाई समेत लागू हुने गरी आवश्यक नीति, मापदण्ड र कानून बनाउन सक्नेछ ।
- (३) संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले आ-आफ्नो तहको बजेट बनाउने छन् र प्रदेश र स्थानीय तहले बजेट पेश गर्ने समय संघीय कानून बमोजिम हुनेछ ।
- (४) संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले प्राकृतिक स्रोतको प्रयोग वा विकासबाट प्राप्त लाभको समन्यायिक वितरणको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । त्यस्तो लाभको निश्चित अंश रोयल्टी, सेवा वा वस्तुको रूपमा परियोजना प्रभावित क्षेत्र र स्थानीय समुदायलाई कानून बमोजिम वितरण गर्नु पर्नेछ ।
- (५) संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले प्राकृतिक स्रोतको उपयोग गर्दा स्थानीय समुदायले लगानी गर्न चाहेमा लगानीको प्रकृति र आकारको आधारमा कानून बमोजिमको अंश लगानी गर्न प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।
- (६) वैदेशिक सहायता र ऋण लिने अधिकार नेपाल सरकारको हुनेछ । त्यस्तो सहायता वा ऋण लिंदा देशको समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व हुने गरी लिनु पर्नेछ ।
- (७) संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको बजेट घाटा व्यवस्थापन तथा अन्य वित्तीय अनुशासन सम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानून बमोजिम हुनेछ ।

१.३ राजस्व स्रोतको बाँडफाँड

नेपालको संविधानको धारा ६० मा संघ, प्रदेश र स्थानिय तह बीच राजस्व स्रोतको बाँडफाँड सम्बन्धमा निम्न व्यवस्था गरेकोछ ।

- (१) संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले आफ्नो आर्थिक अधिकारक्षेत्र भित्रको विषयमा कर लगाउन र ती स्रोतहरूबाट राजस्व उठाउन सक्नेछन् । तर साभा सूची भित्रको विषयमा र कुनै पनि तहको सूचीमा नपरेका विषयमा कर लगाउने र राजस्व उठाउने व्यवस्था नेपाल सरकारले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।
- (२) नेपाल सरकारले संकलन गरेको राजस्व संघ, प्रदेश र स्थानीय तहलाई न्यायोचित वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाउनेछ ।
- (३) प्रदेश र स्थानीय तहले प्राप्त गर्ने वित्तीय हस्तान्तरणको परिमाण राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगको सिफारिस बमोजिम हुनेछ ।
- (४) नेपाल सरकारले प्रदेश र स्थानीय तहलाई खर्चको आवश्यकता र राजस्वको क्षमताको आधारमा वित्तीय समानीकरण अनुदान वितरण गर्नेछ ।
- (५) प्रदेशले नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान र आफ्नो स्रोतबाट उठ्ने राजस्वलाई मातहतको स्थानीय तहको खर्चको आवश्यकता र राजस्व क्षमताको आधारमा प्रदेश कानून बमोजिम वित्तीय समानीकरण अनुदान वितरण गर्नेछ ।
- (६) नेपाल सरकारले संघीय सञ्चित कोषबाट प्रदान गर्ने सशर्त अनुदान, समपूरक अनुदान वा अन्य प्रयोजनका लागि दिने विशेष अनुदान वितरण सम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानून बमोजिम हुनेछ ।
- (७) संघ, प्रदेश र स्थानीय तह बीच राजस्वको बाँडफाँड गर्दा सन्तुलित र पारदर्शी रूपमा गर्नु पर्नेछ ।
- (८) राजस्व बाँडफाँड सम्बन्धी संघीय ऐन बनाउँदा राष्ट्रिय नीति, राष्ट्रिय आवश्यकता, प्रदेश र स्थानीय तहको स्वायत्तता, प्रदेश र स्थानीय तहले जनतालाई पुर्याउनु पर्ने सेवा र उनीहरूलाई प्रदान गरिएको आर्थिक अधिकार, राजस्व उठाउन सक्ने क्षमता, राजस्वको सम्भाव्यता र उपयोग, विकास निर्माणमा गर्नुपर्ने सहयोग, क्षेत्रीय असन्तुलन, गरीबी र असमानताको न्यूनीकरण, वञ्चितीकरणको अन्त्य, आकस्मिक कार्य र अस्थायी आवश्यकता पूरा गर्न सहयोग गर्नु पर्ने विषयहरूमा ध्यान दिनु पर्नेछ ।

१.४ संघ, प्रदेश र स्थानीय तह बीचको सम्बन्ध

नेपालको संविधानको धारा २३२ अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय तह बीचको सम्बन्ध सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयको सिद्धान्तमा आधारित हुने र नेपाल सरकारले आफै वा प्रदेश सरकार मार्फत गाउँ कार्यपालिका वा नगर कार्यपालिकालाई यो संविधान र संघीय कानून बमोजिम आवश्यक सहयोग गर्न र निर्देशन दिन सक्नेछ । त्यस्तो निर्देशनको पालन गर्नु गाउँ कार्यपालिका वा नगर कार्यपालिकाको कर्तव्य हुनेछ ।

१.५ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको सूची

नेपालको संविधानको अनुसूची-५ देखि ९ सम्म तीनै तहको एकल तथा साभा अधिकारको सूचीको व्यवस्था गरेको छ । स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको कार्यक्षेत्रको सम्बन्धमानिम्न व्यवस्था रहेको छ । प्रत्येक तहको एकल अधिकारको (५,६,८ सूचीमा रहेको अधिकारको) कार्यान्वयनका सम्बन्धमा संवन्धित तहबाट कानून निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न सक्ने भएपनि संघ र प्रदेशको साभा (अनुसूची ७) तथा संघ, प्रदेश, र स्थानीय तहको साभा अधिकारको सूची (अनुसूची ९) मा रहेका विषयको कार्यान्वयन सम्बन्धमा प्रदेश कानून र संघ र प्रदेशको साभा अधिकारको सम्बन्धमा संघीय कानून बमोजिम हुने व्यवस्था छ । नेपालको संविधान अनुसार नेपालमा तीनै तहका सरकारलाई गुणस्तरीय र सहज रूपमा स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्नु पर्ने जिम्मेवारी दिएको छ । संघीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको कामको विस्तृत विवरण यसको अनुसूची २ मा रहेको छ ।

१.६ संगठन संरचना

संघमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, यस अन्तर्गतका विभागहरु, केन्द्रहरु, प्रतिष्ठानहरु, केन्द्रीयस्तरका अस्पतालहरु अन्य संस्थाहरु पर्दछन् भने प्रदेश सरकार अन्तर्गत प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालयको स्वास्थ्य सेवा महाशाखा, स्वास्थ्य निर्देशनालय, स्वास्थ्य तालिम केन्द्र, स्वास्थ्य आपूर्ति केन्द्र, स्वास्थ्य कार्यालय, प्रदेश अस्पताल, जिल्ला अस्पताल, जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रहरु पर्दछन् । त्यसैगरी स्थानीय सरकार अन्तर्गत स्वास्थ्य शाखा, स्थानीय तहका अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, आयुर्वेद औषधालय तथा आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्रहरु रहेका छन् । स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको संगठन संरचना ^२अनुसूची १ मा समावेश गरिएकोछ ।

१.७ स्वास्थ्य तथा जनसंख्या सेवाको वर्गीकरणको मापदण्ड :

राष्ट्रिय योजना आयोगले प्रकाशन गरेको “विकास कार्यक्रम तथा आयोजनाको बर्गीकरण तथा बाण्डफाण्ड सम्बन्धी मापदण्ड, २०७६” (पेज नं. २३) अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबाट निम्न^३ विषय संचालन हुने व्यवस्था रहेको छ :

(१) संघबाट सञ्चालन हुने विषय :

- स्वास्थ्य तथा जनसंख्या सम्बन्धी अनुसन्धान, समन्वय, मापदण्ड तथा नियमन,
- विशिष्टीकृत स्वास्थ्य सेवा, विशिष्टीकृत क्षेत्रीय अस्पताल,
- राष्ट्रियस्तरका तथा छुट्टै ऐन वा प्रकृयाबाट स्थापित अस्पतालको सञ्चालन र नियमन,
- खोप, औषधि, उपकरण, अस्पताल तथा प्रयोगशाला सम्बन्धी मापदण्ड तथा नियमन,
- स्वास्थ्य बीमा
- महामारी तथा प्रकोप रोग नियन्त्रण
- बसाइसराई सर्वेक्षण एवम् स्थिति विश्लेषण

(२) प्रदेश तहबाट सञ्चालन हुने

- साविकमा रहेका क्षेत्रीय, उप-क्षेत्रीय, अञ्चल र जिल्ला अस्पताल र आयुर्वेद चिकित्सालय,
- खोप, औषधि, उपकरणको सञ्चालन,
- स्थानीय तहहरूबीच स्वास्थ्य सेवाको समन्वय,
- प्रादेशिक स्तरको जनसांख्यिक सूचना व्यवस्थापन, क्षमता विकास तथा अध्ययन ।

(३) स्थानीयतहबाट सञ्चालन हुने

- आधारभूत स्वास्थ्य सेवा,
- स्वास्थ्य चौकी, स्वास्थ्य केन्द्र तथा स्थानीय अस्पतालको सञ्चालन र व्यवस्थापन,
- विभिन्न रोग सम्बन्धी रोकथाम, नियन्त्रण, जनचेतना, प्रबर्द्धनात्मक र उपचारात्मक कार्यक्रम ।

2 www.mohp.gov.np, organisation structure

3 स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको संक्षिप्त परिचय एवं प्रगति विवरण, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, रामशाह पथ, २०७६, पेज. नं. ४९

१.८ स्वास्थ्य मन्त्रालयको भावी सोच, ध्येय, लक्ष्य, उद्देश्य र रणनीति

नेपालको संविधानले स्वास्थ्यलाई मौलिक हकको रूपमा अङ्गीकार गर्दै प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्राप्त गर्ने मौलिक हकको प्रत्याभूति गरेको छ। स्वास्थ्य सेवामा सबैको समान पहुँचको व्यवस्था गर्ने, कसैलाई पनि आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाबाट वञ्चित नगरिने, प्रत्येक व्यक्तिलाई आफ्नो स्वास्थ्य उपचारको सम्बन्धमा जानकारी पाउने हकको व्यवस्था गरेको छ। साथै नागरिकलाई स्वास्थ्य बनाउनका लागि राज्यले स्वास्थ्य क्षेत्रमा लगानी बृद्धि गर्दै गुणस्तरीय तथा सर्वसुलभ स्वास्थ्य सेवामा समान पहुँच बढाउँदै सबैको स्वास्थ्य जीवन प्रत्यभुत गरी दिगो विकास सुनिश्चित गर्नुपर्ने दायित्व रहेको छ। यसै गरी तीनै तहले सम्पादन गर्ने कार्यहरूको सूची, नेपाल सरकारका सान्दर्भिक विद्यमान ऐन तथा नीतिगत व्यवस्था र सो अनुरूप कार्यक्रमरुलाई संचालन गर्दै आएको छ। विशेष गरी राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति २०७६ अनुरूप देहायको^४ सोच, नीति, उद्देश्यहरू तय गरी सो अनुरूप कार्य गर्ने लक्ष्य राखेको छ।

(१) भावी सोच : “स्वस्थ्य तथा सुखी जीवन लक्षित सजक र सचेत नागरिक”

(२) ध्येय : साधन स्रोतको अधिकतम एवं प्रभावकारी प्रयोग गरी सहकार्य र साभेदारी मार्फत नागरिकको स्वास्थ्य सम्बन्धी मौलिक अधिकार सुनिश्चित गर्ने।

(३) लक्ष्य : संघीय संरचनामा सबै वर्गका नागरिकका लागि सबै सामाजिक न्याय र सुशासनमा आधारित स्वास्थ्य प्रणालीको विकास र विस्तार गर्दै गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको पहुँच र उपभोग सुनिश्चित गर्ने।

(४) उद्देश्य:

(क) संविधान प्रदत्त स्वास्थ्य सम्बन्धी हक सबै नागरिकले उपभोग गर्न पाउने अवसर सिर्जना गर्नु।

(ख) संघीय संरचना अनुरूप सबै किसिमका स्वास्थ्य प्रणालीलाई विकास, विस्तार र सुधार गर्नु।

(ग) सबै तहका स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट प्रदान गरिने सेवको गुणस्तरमा सुधार गर्दै सहज पहुँच निश्चित गर्नु।

(घ) अति सीमान्तकृत वर्गलाई समेट्दै सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षा पद्धतिलाई सुदृढ गर्नु।

(ङ) सरकारी, गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्रसंग बहुक्षेत्रीय साभेदारी, सहकार्य तथा सामुदायिक सहभागितालाई प्रवर्द्धन गर्नु।

(च) नाफामूलक स्वास्थ्य क्षेत्रलाई सेवामूलक स्वास्थ्य सेवामा रुपान्तरण गर्दै जानु।

(५) रणनीति :

माथिका उद्देश्य प्राप्त गर्न पन्ध्रौं योजनाले विभिन्न १३ रणनीतिहरू अंगिकार गरेको छ। सो १३ रणनीतिहरू मध्ये ९ औं^५ रणनीतिको रूपमा स्वास्थ्य सूचना प्रणालीलाई थप व्यवस्थित, एकिकृत र प्रविधिमैत्री बनाउँदै सबै तहको स्वास्थ्य सूचनाको मागलाई यथोचित सम्बोधन गरी अनुगमन, मूल्याङ्कन, समीक्षा, नीति निर्माण तथा निर्णय प्रक्रियामा तथ्याङ्कको प्रयोग बढाउने रहेको छ।

4 स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको संक्षिप्त परिचय एवं प्रगति विवरण, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, रामशाह पथ, २०७६, पेज. नं. १-२

5 स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको संक्षिप्त परिचय एवं प्रगति विवरण, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, रामशाह पथ, २०७६, पेज. नं. ६०

भाग २ सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन

२.१ पृष्ठभूमि :

नेपालको संविधानमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका लागि अलग अलग आर्थिक कार्यप्रणालीको व्यवस्था गरिएको छ। जसअनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय तहहरूले कर लगाउने (संविधानको अनुसूचीमा उल्लेख भए अनुसार), उठाउने, संचित कोषको व्यवस्थापन, बजेट स्वीकृति एवं आर्थिक कार्यविधि सम्बन्धी अन्य व्यवस्था गर्न आर्थिक कार्यविधि कानून तर्जुमा गर्ने अधिकारका सम्बन्धमा उल्लेख गरिएको छ। स्थानीय तहमा आर्थिक कार्यविधि, सार्वजनिक खरिद, बजेट तर्जुमा, विनियोजन ऐन तथा आर्थिक ऐनको अभावमा काममा बाधा नपरोस भनी संघ सरकारले नमूना कानून तर्जुमा गरी स्थानीय तह तथा प्रदेश सरकारलाई उपलब्ध गराएकोले राज्यका ३ नै तहमा अधिकांशले सुदृढ वित्तीय व्यवस्थापनको लागि आवश्यक पर्ने कानून निर्माण गरिसकेको अवस्था छ। कानून निर्माण भै नसकेका तह र विषयमा संघमा प्रचलित कानून अनुरूप वित्तीय व्यवस्थापन संचालन भई रहेको छ।

संघीय सरकारले “संघीय संचित कोष र अन्य सरकारी कोषको संचालन तथा व्यवस्थापन, बजेट तर्जुमा, निकास तथा खर्च, आर्थिक कारोवारको लेखांकन तथा प्रतिवेदन, आन्तरिक नियन्त्रण, लेखापरीक्षण तथा अन्य आर्थिक गतिविधिलाई व्यवस्थित गरी संघीय वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीलाई जिम्मेवार, पारदर्शी, नतिजामूलक तथा उत्तरदायी बनाउन, समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्न र संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहको आर्थिक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्न आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ मिति २०७६।०६।२४ मा जारी गरीसकेको छ। वित्तीय व्यवस्थापनलाई सामान्यत निम्न परिवृतमा हेर्न सकिन्छ।

चित्र १ : सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन चक्र :

स्रोत : आफैँ

१.१ वजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा :

तीनै तहका सरकार तथा अन्तर्गतका निकायहरूले आवश्यक आर्थिक स्रोत प्राप्त गर्नका लागि वार्षिक कार्यक्रम तथा वजेट तर्जुमा गर्नु पर्ने हुन्छ । तीनै तहको सरकारको लागि एकिकृत राजश्व तथा खर्च संकेत वर्गीकरण, २०७४ महालेखा परीक्षकबाट स्वीकृत (२०७४।०७।०१ मा) भै लागू भएको छ । उक्त वर्गीकरणको संकेतमा आवद्ध गरी वजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु पर्ने हुन्छ ।

वार्षिक कार्यक्रम तथा वजेट तर्जुमा गर्दा तोकिएको चरणहरू पुरा गर्नु पर्नेछ । वजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा आवधिक योजनाका उद्देश्य, लक्ष्य एवं वार्षिक कार्यक्रम तथा नीतिहरू र अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा गरिएका प्रतिवद्धता पूरा गर्न श्रोतको आँकलन गर्नु पर्ने हुन्छ ।

सबै सरकार तथा निकायहरूले वार्षिक कार्यक्रम तथा वजेट तर्जुमा गर्दा दीर्घकालिन सोच, ध्येय, लक्ष्य, उद्देश्य तथा अपेक्षित उपलब्धिहरू उल्लेख गर्नु पर्छ । आगामी वर्षहरूको लागि वजेट अनुमान गर्नको लागि विगतका वर्षहरूमा विनियोजित रकम तथा खर्चका साथै प्रगति समेतलाई ध्यान दिई वजेट अनुमानको कार्य गर्नु पर्ने हुन्छ । स्वास्थ्य क्षेत्रको लागि वजेट अनुमान गर्दा रोगभार (Burden of Deafishes), प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रम, आधारभूत स्वास्थ्य सेवा, विगतमा विनियोजित रकम तथा खर्च, माग भई आएको विवरण, स्थानीय माग तथा परिवेशलाई ध्यान दिनु पर्छ ।

२.२.१ संघीय तहमा वार्षिक कार्यक्रम तथा वजेट तर्जुमा :

राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग र राष्ट्रिय योजना आयोगबाट वजेट सीमा तथा मार्गदर्शन प्राप्त भएपछि स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखाले सो मन्त्रालय र अन्तर्गतका विभाग, केन्द्र, राष्ट्रिय तथा विशिष्टकृत अस्पताल र अन्य निकायहरूमा वजेट सीमा तथा वजेट तर्जुमा मार्गदर्शन पठाउनु पर्दछ । सोही अनुसार तयार गरिएका कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरूको औचित्य माथि छलफल गरी कार्यक्रमको मस्यौदा (e-AWPBमा) तयार गरी मन्त्रालय स्तरको छलफल पश्चात LMBIS मा प्रविष्ट गर्नु पर्दछ । यसरी तयार गरिएको कार्यक्रम तथा वजेट माथि राष्ट्रिय योजना आयोग र अर्थ मन्त्रालयमा विभिन्न चरणमा छलफल गरी उक्त वजेट तथा कार्यक्रमलाई अन्तिम रूप दिइन्छ । वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमाको कार्य क्षेत्रगत मन्त्रालयमा हरेक वर्ष माघको तेस्रो हप्तामा शुरु भै वैशाखको चौथो हप्तामा LMBIS मा प्रविष्ट गरेपछि सम्पन्न हुन्छ । संघीय संसदमा प्रत्येक वर्षको जेठ १५ गते वजेट पेश गर्नु पर्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेकोछ । अर्थ मन्त्रीले संघीय संसदमा वजेट पेश गर्नु पूर्व संसदीय समितिमा आगामी वर्षको वजेटका नीति सम्बन्धमा प्रतिवेदन पेश गरी संसदीय समितिको सल्लाह लिनु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । आगामी वर्षको आय-व्ययको अनुमान पेश गर्दा चालु वर्ष विभिन्न मन्त्रालयको लागि खर्च गर्न छुट्याएको रकमको लक्ष्य प्रगति, सार्वजनिक संस्थानको स्थिति पत्र (Status report) समेत पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । वजेट तर्जुमासम्बन्धी कार्य तालिका अनुसूची ४ मा रहेको छ ।

२.२.२ प्रदेश सरकारको वार्षिक विकास योजना तर्जुमा :

प्रदेशमा, नीति तथा योजना आयोग र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट प्राप्त वजेट सीमा र मार्गदर्शन अनुसारको वजेट सीमामा रही सामाजिक विकास मन्त्रालयको स्वास्थ्य महाशाखाले सम्बन्धित सबै निकायसँग समन्वय तथा छलफल गरी वार्षिक योजना तथा वजेटको मस्यौदा तयार गरिन्छ । प्रदेशको आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचनामा समावेश भएका कार्यक्रम, प्रदेशले प्रदान गरेको प्राथमिकीकरणका आधार, योजना बैंक र मध्यमकालीन खर्च संरचनामा नपरेका नयाँ कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्ने भएमा त्यसको आधार र औचित्य सहित वजेट तथा कार्यक्रम सामाजिक विकास मन्त्रालयको स्वास्थ्य निर्देशनालयबाट गरिन्छ । प्रस्तावित वार्षिक योजना, कार्यक्रम तथा वजेट छलफलका लागि नीति तथा योजना आयोग र आर्थिक मामिला तथा योजना

मन्त्रालय पठाउनु पर्दछ । मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरुमा विभिन्न चरणमा छलफल भइसके पछि उक्त योजना तथा बजेटका त्रिवर्षीय खर्च प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी बजेट सीमा र मार्गदर्शनले निर्दिष्ट गरे अनुसार स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा गरिन्छ । प्रदेश सरकारले प्रदेश सभामा प्रत्येक वर्ष असार १ गते प्रदेश सरकारको आय-व्यय अनुमान पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । प्रदेश सरकारको वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा कार्यतालिका अनुसूची ५क मा रहेको छ ।

२.२.३ स्थानीय स्तरमा कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमाको प्रक्रिया :

स्थानीय तहमा वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा सम्बन्धी चरण र समय सीमा राष्ट्रिय योजना आयोगद्वारा प्रकाशित “स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५” मा उल्लेख भए अनुसार गरिन्छ । योजना तर्जुमा दिग्दर्शन अनुसार स्थानीय तहको सभामा बजेट तथा कार्यक्रम र मध्यमकालीन खर्च संरचना प्रत्येक वर्ष असार १० गते भित्र पेश गरिसक्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । स्थानीय तहमा बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमाको कार्यतालिका अनुसूची ५ख मा रहेको छ ।

२.२.४ प्रदेश तथा स्थानीय तहमा जाने अनुदानको बजेट विनियोजनमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको भूमिका :

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले प्रत्येक प्रदेश तथा स्थानीय तहमा जाने सशर्त अनुदानको बजेट विनियोजन गर्दा प्रत्येक तहका लागि आवश्यक पर्ने क्रियाकलाप (Activities) अनुसार रकम विभाजन गरी अर्थ मन्त्रालयलाई उपलब्ध गराउने र अर्थ मन्त्रालयले पनि सोही अनुसार प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई सशर्त अनुदानको रकम हस्तान्तरण गरी आएको छ ।

२.२.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना :

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले व्यवस्था गरे अनुरूप तीनै तहबाट संचालन गरिने कार्यक्रमहरुको राष्ट्रिय योजना आयोगबाट निर्धारण गरिएको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५ को अनुसूची ६ अनुसार स्वास्थ्य क्षेत्रको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी प्रस्ताव गरिन्छ । सो संरचना (खाका) मा उल्लेख हुने अपेक्षित नतिजा/लक्ष्य हासिल गर्न आवश्यक पर्ने बजेटको अनुमान गरी अनुमानित बजेट सहित योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने गरिन्छ । यसै गरी स्वास्थ्य क्षेत्रका कार्यक्रम/आयोजनाहरुको नतिजा सूचक, लक्ष्य, खर्च तथा श्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान सहित कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण तयार गरिन्छ । यसरी तयार गर्दा अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७ (२) (क), (ख), (ग), (घ), (ङ), (च), (छ) मा उल्लेख गरिए अनुसार तयार गर्नु पर्नेछ ।

२.२.६ बजेट तथा कार्यक्रमको स्वीकृति :

उपरोक्त बमोजिम तीनै तहबाट पेश गरिएको बजेट तथा कार्यक्रम संघको हकमा संघीय संसद, प्रदेशको हकमा प्रदेश सभा र स्थानीय तहको हकमा नगर/गाउँ पालिका सभाबाट स्वीकृत हुने गर्दछ ।

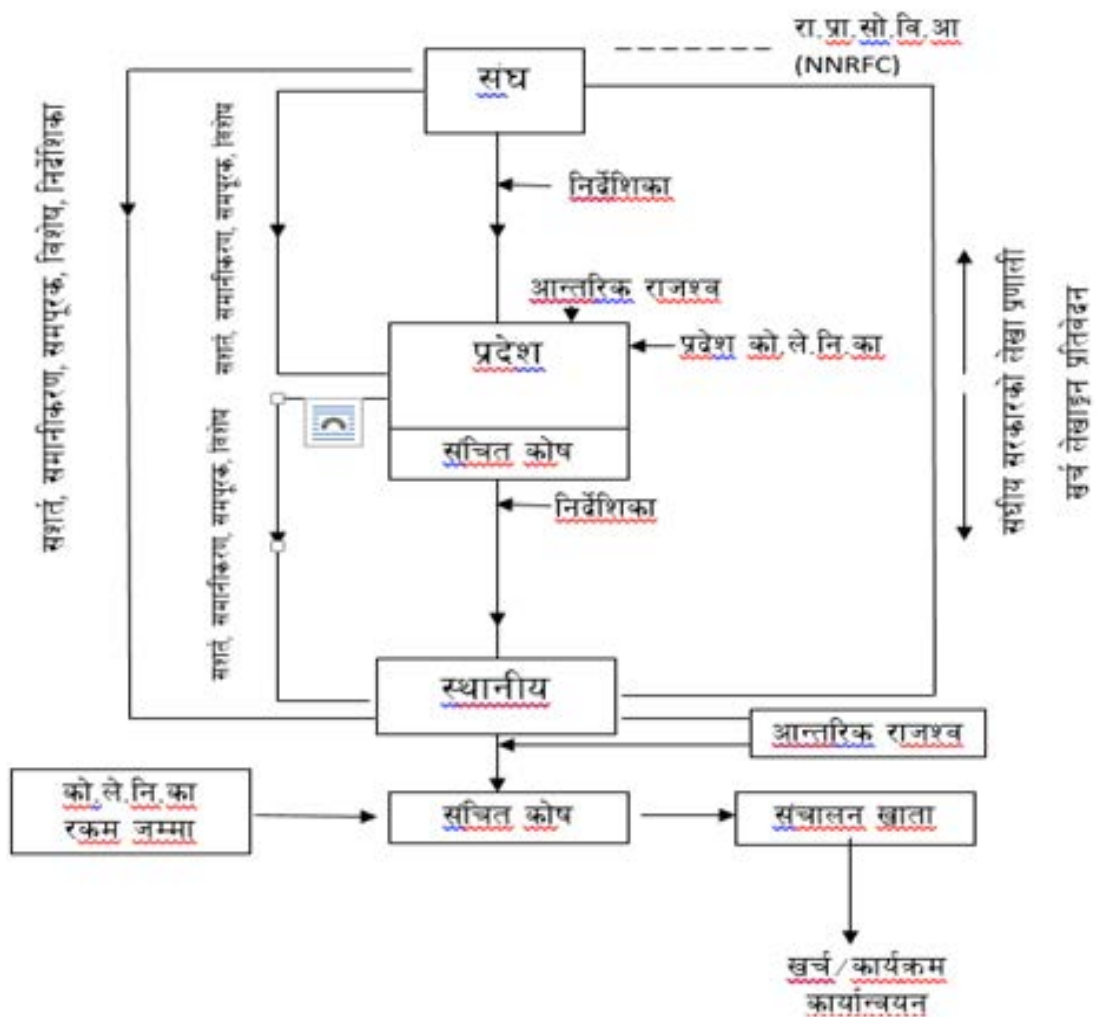
२.३ वजेट कार्यान्वयन :

संघीय बजेट पारित भए पछि स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले अर्थ मन्त्रालयसँग छलफल गरी अन्तिम रूप दिई अर्न्तगत क्षेत्रगत मन्त्रालयमा बजेट सूचना प्रणाली (LMBIS) मा प्रविष्ट गरेको कार्यक्रम तथा क्रियाकलाप सहितको विवरण अर्थ मन्त्रालयबाट जिल्ला कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा दिइन्छ । कोष तथा लेखा

नियन्त्रक कार्यालयले LMBIS बमोजिम प्रदेश तथा स्थानीय तहमा गरिने वित्तीय हस्तान्तरणको रकम सम्बन्धित प्रदेश तथा स्थानीय तहको सञ्चित कोषमा जम्मा गरि दिने व्यवस्था रहेकोछ । LMBIS मा उल्लेखित रकम निकाशा तथा खर्चको लागि सम्बन्धित जिम्मेवार अधिकृतलाई स्वतः अख्तियारी भएको मानिने व्यवस्था रहेकोछ । मन्त्रालय अन्तर्गतका कार्यालयको लागि र संघ सरकारको कार्यक्रम कार्यान्वयनको जिम्मेवारी प्राप्त स्थानीय तह तथा प्रदेश सरकारको कार्यालयको लागि प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले सम्बन्धित कार्यालयको भुक्तानी आदेश बमोजिम खर्च रकम भुक्तानी गरी निकाशा गर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

प्रदेश सरकारबाट स्थानीय तहमा जाने अनुदानको हकमा प्रदेश क्षेत्रगत मन्त्रालय बजेट सूचना प्रणालीमा (P-LMBIS) सामाजिक विकास मन्त्रालयले आर्थिक तथा योजना मन्त्रालयको सहमतिमा अन्तिम रूप प्रदान गरिएको विवरण प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा पठाउँछ । यहि विवरणलाई अख्तियारी मानिने व्यवस्था छ । यहि विवरणको आधारमा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले, प्रदेशका सरकारी कार्यालयको भुक्तानी आदेश बमोजिम खर्च भुक्तानी गरी रकम निकाशा गर्ने गर्दछ । स्थानीय तहमा हुने वित्तीय हस्तान्तरण सम्बन्धित स्थानीय तहको सञ्चित कोषमा जम्मा गरिने व्यवस्था रहेको छ ।

स्थानीय तहमा बजेट पारित भै सकेपछि, नगर/गाउँपालिका प्रमुखले स्थानीय तह सञ्चितकोष व्यवस्थापन प्रणालीको सफ्टवेयर (Sub-National Treasury Regulatory Application – SuTRA) मा उल्लेख भए बमोजिमको कार्यक्रम तथा बजेट कार्यान्वयन गर्न प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई अख्तियारी प्रदान गर्ने व्यवस्था रहेकोछ ।

स्रोत : आफै

२.४ सार्वजनिक खरिद तथा लेखाकन :

बजेट तथा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न अख्तियार प्राप्त जिम्मेवार व्यक्तिले कार्यान्वयनको कार्यतालिका निर्माण गरी आर्थिक वर्षको शुरु देखि नै बजेट कार्यान्वयन गर्नु पर्ने हुन्छ। सार्वजनिक निकायले बजेट प्रस्ताव प्रस्तुत गर्दा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमको लागत अनुमान तथा सञ्चालन गरिने स्थानको एकिकन गरी खरिद योजना पेश गर्नु पर्ने र बजेट स्वीकृति हुँदाको बखत पहिले पेश गरेको बजेटमा फरक परेमा वार्षिक खरिद योजना र क्रियाकलाप संशोधन गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ र नियमावली २०६४ को अनुशरण गरी प्रतिस्पर्धात्मक र मितव्ययी तवरमा प्रभावकारी खरिद व्यवस्थापन गरी सेवा प्रवाह गर्नु पर्ने हुन्छ।

बजेट तथा सम्बद्ध जानकारी, खर्च अभिलेखन र प्रतिवेदनको लागि संघीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरूमा TABUCS सफ्टवेयर लागू भएको छ। यसमा एकीकृत आर्थिक संकेत तथा बर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ बमोजिमका बजेट उपशीर्षक तथा खर्च शीर्षकहरू र महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत गरेका लेखा फारामहरू (थप परिमार्जन तथा संशोधन) अद्यावधिक गरिएको छ। साथै TABUCS मा क्रियाकलापहरूको सूची (Chart of activities) अनुसारको खर्च लेखांकन र प्रतिवेदनको व्यवस्था गरिएको छ।

नेपाल सरकारले २०७६ वैशाखमा स्थानीय तहमा SuTRA प्रयोग गर्नु पर्ने गरी निर्णय गरेको छ। यो प्रणालीले स्थानीय तहमा बजेट अनुमान, स्वीकृति, अख्तियारी र खर्च लेखांकन तथा प्रतिवेदन गर्न सक्ने गरी तयार भएको छ। यो सफ्टवेयर वेबमा आधारित (Web based) रहेकोले पूर्वाधार नपुगेका स्थानीय तहमा कार्यान्वयन हुन कठिनाई भईरहेको छ। यो प्रणालीमा स्वास्थ्य क्षेत्रको कार्यक्रमको बजेट अनुमान तथा खर्च लेखांकनको लागि स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले स्वीकृत गरेका क्रियाकलाप सूची क्रमवद्धरूपमा समावेश गरेकोले सबै स्थानीय तहले यसको कार्यान्वयन गरेको अवस्थामा महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट स्थानीय तहमा परिचालित साधनको जानकारी प्राप्त गर्न सकिने अवस्था देखिन्छ। तर प्रदेश सरकारको सामाजिक विकास मन्त्रालयमा बजेट तर्जुमामा P-LMBIS प्रयोग गरे पनि खर्च लेखांकन तथा प्रतिवेदनको लागि आ-आफ्नै लेखा सफ्टवेयर प्रयोग भएको पाइन्छ।

२.५ सूचना तथा प्रतिवेदन प्रणाली :

वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गर्दा सूचना प्रणाली र प्रतिवेदनलाई विशेष ध्यान दिनु पर्ने हुन्छ। यसका लागि सही निर्णय लिन भरपर्दो सूचनाहरू आवश्यक पर्दछ। यी सूचनाहरू प्राप्त गर्ने माध्यमहरू मध्ये प्रमुख स्रोत प्रतिवेदन (Report) नै हो। आन्तरिक नियन्त्रणको लागि वा कानूनी प्रावधान पूरा गर्न वित्तीय प्रतिवेदन मासिक, चौमासिक, अर्धवार्षिक तथा वार्षिक हुन सक्छन्। कार्यक्रम कार्यान्वयनको प्रतिवेदन चौमासिक, अर्ध-वार्षिक र वार्षिक रूपमा गरिनु पर्दछ। नीति नियामक संस्थाहरूको सूचनाको स्रोतको रूपमा HMIS, CGAS, LMBIS, e-LMIS, TABUCS, SuTRA, TSA आदि प्रणालीहरू रहेका छन्।

२.६ आन्तरिक नियन्त्रण तथा आन्तरिक लेखापरीक्षण :

२.६.१ आन्तरिक नियन्त्रण :

आन्तरिक नियन्त्रण संगठनको व्यवस्थापन सहित सबै तहका कर्मचारीहरूको संलग्नता र प्रयासमा कार्य सम्पादन गर्ने गरी विकास गरिएको एक महत्वपूर्ण पद्धति हो। सार्वजनिक निकायले आफ्नो उद्देश्य प्राप्तिका लागि कार्य संचालनगत पक्षमा रहने जोखिमहरूको पहिचान र तिनको समुचित सम्बोधन गर्ने कार्यसंग आन्तरिक नियन्त्रण सम्बन्धित रहेको हुन्छ। आन्तरिक नियन्त्रणले आफ्नो कार्यालय वा निकाय र मातहतका कार्यालयबाट सम्पादन

गरिने कार्यहरु दक्षतापूर्ण एवं मितव्ययी रूपमा सम्पादन गरी नतिजा उन्मुख गराउने, वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण गर्ने, वित्तीय विवरणलाई विश्वसनीय बनाउने तथा लेखापरीक्षणबाट कायम भएका बेरुजू फछ्यौट गरी गराई आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ एवं प्रभावकारी बनाउंदछ । सार्वजनिक निकायले आफना अन्तरनिहित उद्देश्य प्राप्तिका लागि आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली बनाउंदा अन्तरनिहित तत्वहरु (नियन्त्रणको वातावरण, जोखिम मूल्यांकन, नियन्त्रणका क्रियाकलापहरु, सूचना तथा संचार र अनुगमन सम्बन्धी कार्यहरु) समावेश गरी बनाउनु पर्दछ ।

क. आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली : आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली सम्बन्धमा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७५ को दफा ३१ मा निम्न व्यवस्था गरिएको छ :

संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सबै सरकारी कार्यालयले आफनो र अन्तर्गतका कार्यालयको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागू गर्नु पर्नेछ । लेखा उत्तरदायी अधिकृतले आफैँ वा आफु मातहतको वरिष्ठ अधिकृत मार्फत कार्यालयको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन भए वा नभएको सम्बन्धमा नियमित रूपमा निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण गर्नु वा गराउनु पर्नेछ ।

ख. लेखापरीक्षण तथा आन्तरिक नियन्त्रण समिति : आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक तथा अन्तिम लेखापरीक्षणको कार्यान्वयनका लागि प्रत्येक मन्त्रालय वा निकायमा सम्बन्धित मन्त्रालय वा निकायको लेखा उत्तरदायी अधिकृत वा निजले तोकेको व्यक्तिको संयोजकत्वमा ५ सदस्यीय लेखापरीक्षण तथा आन्तरिक नियन्त्रण समिति रहने व्यवस्था उक्त ऐनको दफा ३२ मा गरिएको छ ।

ग. प्रदेश तहमा आन्तरिक नियन्त्रण : आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ (दफा ३१) बमोजिम प्रदेश तहका सबै सरकारी कार्यालयले आफनो र अन्तर्गतका कार्यालयको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागू गर्नु पर्दछ । प्रदेशका सरकारी निकायहरुले आफ्नो र अन्तर्गतका कार्यालयको लागि प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट तोके बमोजिमको ढाँचामा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागू गर्नु पर्ने र सो कार्यान्वयनको अनुगमन सम्बन्धित लेखा उत्तरदायी अधिकृतबाट हुने उल्लेख छ । यसको लागि प्रदेश मन्त्रालयमा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको कार्यान्वयन र अनुगमनको लागि सबै मन्त्रालयमा एक आन्तरिक नियन्त्रण समिति रहने व्यवस्था छ । आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको अनुगमनबाट देखिएका त्रुटीलाई सुधार गरी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ बनाउने जिम्मेवारी लेखा उत्तरदायी अधिकृतको हुने व्यवस्था छ । तालुक निकायले मातहतका कार्यालयले तोकेको कार्यहरु प्रभावकारी रूपमा परिपालना गरे नगरेको, आर्थिक अनुशासन र निर्देशनको पालना गरे नगरेको सुपरीवेक्षण र अनुगमन गर्नु पर्नेछ ।

घ. स्थानीय तहमा आन्तरिक नियन्त्रण : आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ (दफा ३१) बमोजिम स्थानीय तहका सबै सरकारी कार्यालयले आफनो र अन्तर्गतका कार्यालयको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागू गर्नु पर्दछ । साथै स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ मा स्थानीय तहले आफ्नो कार्यालयबाट सम्पादन गरिने कार्य मितव्ययी, प्रभावकारी, नियमितता र कार्यकुशलतापूर्ण ढंगबाट सम्पादन गर्न वित्तीय प्रतिवेदन प्रणालीलाई विश्वसनीय बनाउन तथा प्रचलित कानून बमोजिम कार्य सम्पादन गर्न आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार पारी कार्यान्वयन गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गर्दा कामको प्रकृति अनुरूप जोखिम क्षेत्रको पहिचान, नियन्त्रणको वातावरण, सूचनाको आदान प्रदान, अनुगमन तथा मूल्यांकन जस्ता विषयलाई समेटनु पर्दछ ।

आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको अनुगमन गर्नका लागि गाउँपालिका वा नगरपालिकाको अध्यक्ष, प्रमुख वा जिल्ला समन्वय समितिको प्रमुख आफैँले वा जिम्मेवार अधिकारी तोक्यो अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ । अनुगमनबाट देखिएको त्रुटीलाई सुधार गरी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ बनाउने जिम्मेवारी सम्बन्धित

अध्यक्ष, प्रमुख वा जिल्ला समन्वय समितिको प्रमुखको हुन्छ। गाउँपालिका वा नगरपालिकाले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण तथा सार्वजनिक सुनुवाई सञ्चालन गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ।

२.६.२ आन्तरिक लेखापरीक्षण :

क. संघीय सरकारका निकायको आन्तरिक लेखापरीक्षण : संघीय सरकार अन्तर्गतका निकायको आन्तरिक लेखापरीक्षण गर्ने गराउने सम्बन्धमा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ३३ मा निम्न व्यवस्था गरिएको छ :

नेपाल सरकारका प्रत्येक कार्यालयको कारोवारको नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिताका आधारमा आन्तरिक लेखापरीक्षण महालेखा नियन्त्रक कार्यालय वा सो कार्यालयले तोकेको कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट हुने र आफ्नो कार्यालयको आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउने जिम्मेवारी सम्बन्धित कार्यालयको हुनेछ।

आन्तरिक लेखापरीक्षकले प्रत्येक तीन महिनामा आन्तरिक लेखापरीक्षण गरी लेखापरीक्षणको क्रममा औल्याइएका व्यहोरा खुलाई सुझाव सहितको प्रतिवेदन आन्तरिक लेखापरीक्षण समाप्त भएको एक महिनाभित्र सम्बन्धित कार्यालय वा निकाय प्रमुख तथा अख्तियारी प्रदान गर्ने तालुक कार्यालय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ।

लेखा उत्तरदायी अधिकृतले आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा समावेश भएको व्यहोरा अन्तिम लेखापरीक्षण हुनु अगावै फछ्यौट तथा सम्परीक्षण गराई अन्तिम लेखापरीक्षक समक्ष प्रस्तुत गर्नु पर्नेछ। आन्तरिक लेखापरीक्षणका केही कार्यहरु परिच्छेद ४ अन्तर्गतको matrix को क्रियाकलाप नं ४.३ मा उल्लेख गरिएको छ।

ख. प्रदेश तथा स्थानीय तहको आन्तरिक लेखापरीक्षण : प्रदेश तथा स्थानीय तहको आन्तरिक लेखापरीक्षण गर्ने गराउने सम्बन्धमा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ३४ मा निम्न व्यवस्था गरिएको छ :

प्रदेश तथा स्थानीय तहले लेखा तथा आर्थिक कारोवारको नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिताका आधारमा आन्तरिक लेखापरीक्षण गर्नु गराउनु पर्नेछ। आन्तरिक लेखापरीक्षणको प्रतिवेदनबाट औल्याइएको विषयहरुको आधारमा आवश्यक सुधार गर्नु सम्बन्धित प्रदेश तथा स्थानीयको कर्तव्य हुनेछ। प्रदेश तथा स्थानीय तहले आन्तरिक लेखापरीक्षणको प्रतिवेदन सुधार भए नभएको परीक्षण गर्न तथा आवश्यक कारवाही गर्न लेखापरीक्षण समिति गठन गर्नु पर्नेछ। प्रदेश तथा स्थानीय तहले आन्तरिक लेखापरीक्षकले प्रस्तुत गरेको प्रतिवेदन र सो उपर भएको कारवाहीको प्रतिवेदन प्रदेशको हकमा सम्बन्धित मन्त्री तथा स्थानीय तहको हकमा प्रमुख समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ।

ग. आन्तरिक लेखापरीक्षणको वर्तमान व्यवस्था : संघ र प्रदेश सरकार अन्तर्गतका सरकारी कार्यालयको आन्तरिक लेखापरीक्षण क्रमशः जिल्ला स्थित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट र प्रदेश लेखा इकाई (संघीय को.ले.नि.का. मा नै रहने) बाट हुने तथा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय रहेका ७ जिल्लाका कार्यालयहरुको आन्तरिक लेखापरीक्षण भने प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट हुने गरेको छ।

संघीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय अन्तर्गतका केही केन्द्रीय अस्पताल तथा स्वास्थ्य प्रतिष्ठानहरुको आन्तरिक लेखापरीक्षण रजिष्टर्ड लेखापरीक्षकद्वारा सेवा करारको माध्यमबाट गराइने गरिएको छ। एक स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान (बि.पि. कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान) को भने आफ्नै आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखाबाट आन्तरिक लेखापरीक्षण हुने गरेको छ। संघीय अन्य अस्तालहरुको हकमा भने को.ले.नि.का बाट नै हुने गरेको छ।

स्थानीय तहका कार्यालयको आन्तरिक लेखापरीक्षणका लागि स्थानीय संरचना भित्र नै आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखा स्थापना भएको छ ।

२.७ अन्तिम लेखापरीक्षण :

नेपालको संविधानको धारा २४१ मा राष्ट्रपति र उपराष्ट्रपतिको कार्यालय, सर्वोच्च अदालत, संघीय संसद, प्रदेश सभा, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, संवैधानिक निकाय वा सोको कार्यालय, अदालत, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी वा सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल लगायतका सबै संघीय र प्रदेश सरकारी कार्यालयको लेखा कानून बमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्य समेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट अन्तिम लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था गरिएको छ ।

यसै गरेर लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा ३ मा सरकारी कार्यालय, नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहको पूर्ण स्वामित्व भएको संगठित संस्था, महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने भनी संघीय कानूनद्वारा तोकिएको संस्था वा निकायको अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकबाट हुने व्यवस्था रहेको छ । उपरोक्त संवैधानिक एवं कानूनी व्यवस्था अनुरूप महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुँदै आएको छ ।

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ अनुसार महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण भई प्रारंभिक प्रतिवेदनमा औल्याइएका बेरुजूका सम्बन्धमा सो बेरुजूको सूचना प्राप्त भएको ३५ दिनभित्र^१ सम्बन्धित कार्यालयले तोकिए बमोजिम फर्स्यौट गरी सम्परीक्षणको लागि महालेखापरीक्षक समक्ष पेश गर्ने र सो म्यादभित्र प्रारंभिक प्रतिवेदनमा उल्लेखित व्यहोरा फर्स्यौट वा सम्परीक्षण गराउन नसक्ने भएमा मनासिब माफिकको कारण भएमा जिम्मेवार व्यक्तिले कारण समेत उल्लेख गरी म्याद थपको लागि महालेखापरीक्षक समक्ष अनुरोध गर्नुपर्दछ । म्याद थपको लागि अनुरोध भएको अवस्थामा महालेखापरीक्षकले एक महिनासम्मको म्याद थप गरिदिन सक्ने तथा थप गरिएको म्यादभित्र पनि प्रारंभिक प्रतिवेदनमा उल्लेखित व्यहोरा फर्स्यौट वा सम्परीक्षण नगराएमा महालेखापरीक्षकले लेखा उत्तरदायी अधिकृतलाई जानकारी दिने र महालेखापरीक्षकबाट यस्तो जानकारी प्राप्त भएपछि सो बमोजिमको कार्य सम्पादन गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित लेखा उत्तरदायी अधिकृतको हुन्छ । लेखा उत्तरदायी अधिकृतले आफ्नो जिम्मेवारी तोकिएको समयमा पुरा नगरेमा महालेखा परीक्षकले सो व्यहोराको जानकारी सम्बन्धित विभागीय मन्त्री वा राज्य मन्त्रीलाई गराई त्यसरी फर्स्यौट वा सम्परीक्षण हुन नसकेको रकमको विवरण आफ्नो वार्षिक प्रतिवेदनमा समावेश गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ ।

संघीय सरकारको कारोवार र समग्र सरकारको लेखापरीक्षण सम्बन्धमा महालेखापरीक्षकको प्रतिवेदन सम्माननीय राष्ट्रपति समक्ष, प्रदेश सरकारको सम्बन्धमा प्रदेश प्रमुख समक्ष र स्थानीय तहको लेखापरीक्षणको प्रतिवेदन पालिका प्रमुखसमक्ष पेश गर्नुपर्ने संवैधानिक एवं कानूनी व्यवस्था रहेको छ ।

महालेखापरीक्षकले वार्षिक प्रतिवेदनमा स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका विभिन्न चरण र प्रक्रियामा सुधारात्मक र प्रवर्द्धनात्मक सुझाव समेत प्रदान गर्ने भएकोले आगामी कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गर्दा त्यसलाई स्रोत साधनको उपलब्धता, कार्यान्वयन क्षमता समेत उपयुक्तताको आधारमा ध्यान दिनु पर्छ ।

महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदनमा औल्याइएका बेरुजूहरूको सम्बन्धमा प्रतिनिधि सभाको सार्वजनिक लेखा समितिमा छलफल हुँदा समितिको बैठकमा उपस्थित हुने, छलफलमा भाग लिने, सो सम्बन्धमा आफ्नो राय प्रतिक्रिया वा लिखित धारणा पेश गर्ने तथा बेरुजू फर्स्यौट सम्बन्धी काम कारवाही गर्ने वा गराउने व्यवस्था

१ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ३५(१)

जिम्मेवारी लेखा उत्तरदायी अधिकृतको हुने व्यवस्था आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन² मा गरिएको छ ।

१.८ पारदर्शिता तथा सार्वजनिकीकरण :

प्रत्येक तहका सरकारी कार्यालयले आफ्नो वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट सबैको जानकारीको लागि विभिन्न संचार माध्यमबाट जानकारी गराउनु पर्छ । स्थानीय सरकारको वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटको दस्तावेजको आधारमा संघ सरकार तथा प्रदेश सरकारले श्रोत छुट्याउने, प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्न तथा आवश्यक सहयोग जुटाउन पनि यो आवश्यक हुन्छ । यस बाहेक वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटको दस्तावेज सार्वजनिकीकरण गर्दा जवाफदेहिता तथा पारदर्शिता जस्ता सुशासनका पूर्वाधारहरूलाई पनि पालना गर्नुपर्ने हुन्छ ।

१.९ वित्तीय सूचना प्रणालीको एकीकरण :

TABUCS, CGAS, LMBIS, FMIS, TSA, PMIS लगायत सबै वित्तीय सूचना प्रणालीको एकीकरण (Integration) महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट हुनेछ । स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले TABUCS को source code, technology knowledge transfer र TABUCS का अन्य आशयकीय कुराहरू महालेखा नियन्त्रक कार्यालयलाई उपलब्ध गराई सकेको छ । मलेनिकाबाट सबै वित्तीय सूचना प्रणालीको एकीकरण भएपछि वित्तीय सूचनाहरू एउटै द्वार (one door) बाट प्राप्त गर्न सजिलो हुनेछ । साथै यसबाट NEPSAS प्रतिवेदन तयार गर्न समेत सजिलो हुनेछ ।

१.१० प्रदेश र स्थानीय तहको कारोवारको लेखांकन :

वर्तमानमा, TABUCS बाट संघीय स्वास्थ्य निकायहरूको मात्र वित्तीय सूचनाहरू प्राप्त गर्न सकिन्छ । स्थानीय निकायहरूको वित्तीय कारोवारको लागि SuTRA रहेको छ । प्रदेश निकाय अन्तर्गतका निकायहरूमा एकै प्रकारको वित्तीय सूचना प्रणाली छैन । कसैले TABUCS संचालन गरेको छन् भने कसैले आ-आफ्नै प्रकारको वित्तीय सूचना प्रणाली अवलम्बन गरेका छन् । महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको समन्वयमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले प्रदेश तथा स्थानीय निकायहरू स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय सूचना प्राप्त गर्न पहल गरिरहेको छ । सबै सूचना प्रणालीहरू एकीकरण भएको अवस्थामा मात्र सबै सूचनाहरू सजिलैसंग प्राप्त हुन सक्दछ ।

2 आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ४१

भाग : ३ सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनको अवस्था र सुधारको रणनीतिक खाका

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयमा सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन सुधारको लागि धेरै प्रयासहरू भएका छन् । वित्तीय व्यवस्थापन सुधारको क्षेत्रमा मन्त्रालयको पहल संघीय, प्रदेश र स्थानीय तहका अन्य निकायको लागि समेत उदाहरण हुन सक्दछ । यो सुधारको पहलकदम पश्चात पनि वित्तीय व्यवस्थापनमा सुधारको खाँचो रहेको देखिन्छ । यसको अलावा, यो वित्तीय सुधारको योजना तयार गर्दा COVID-19 बाट पर्न सक्ने असरको बारेमा समेत विचार गर्नुपर्ने हुन्छ । यसका लागि TABUCS मा COVID-19 को module स्थापना गरी COVID-19 सम्बन्धी खर्च प्राप्त गर्न मद्दत पुरयाउंछ ।

यो रणनीतिक खाका खास गरेर संघीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरूको लागि तयार गरिएको छ । यो रणनीतिक खाका प्रदेश तथा स्थानीय तहका स्वास्थ्य निकायहरूको लागि पनि मार्गदर्शन बन्न सक्दछ । स्थानीय साशन संचालन ऐन, २०७४ अनुसार आर्थिक मामिला, बजेट तथा कार्यक्रम (सिधै वा प्रदेश मार्फत) सम्बन्धमा संघीय सरकारको निर्देशन मान्नु स्थानीय सरकारको कर्तव्य रहेको छ । स्थानीय निकायहरू संघीय कानून संग नबाभिने गरी कुनै पनि कानून बनाउन र कार्यान्वय गर्न स्वतन्त्र छन् । तसर्थ यो अपेक्षा गरिएको छ कि प्रदेश तथा स्थानीय तहहरूले आफ्नो वित्तीय व्यवस्थापन रणनीतिक खाका नेपाल स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय व्यवस्थापन रणनीतिक योजना अनुरूप बनाउन सक्ने छन् । यसका लागि स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालयमार्फत प्रदेश तथा स्थानीय तहको वित्तीय व्यवस्थापन सुधारका लागि समन्वय र सहयोग पुरयाउने छ ।

३.१ वित्तीय व्यवस्थापनमा भएका सुधारहरू :

३.१.१ समितिहरूको ब्यवस्था : लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरी आर्थिक अनुशासन पालनाको स्तर बढाउन मन्त्रालयका सचिवको अध्यक्षतामा लेखापरीक्षण समिति, मन्त्रालयका प्रशासन महाशाखाका प्रमुखको संयोजकत्वमा लेखापरीक्षण सहयोग समिति र विभाग स्तरमा समेत लेखापरीक्षण सहयोग समिति गठन गरिएको छ । यसै गरेर मन्त्रालयमा वित्तीय व्यवस्थापन सुदृढ बनाउने उद्देश्यले मन्त्रालयको नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा प्रमुखको संयोजकत्वमा विकास साभेदारहरूको समेत प्रतिनिधित्व भएको सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन (Public Finance Management - PFM) समिति गठन गरिएको छ । यो समितिले मन्त्रालयको समग्र वित्तीय व्यवस्थापनको कार्यसम्पादन सम्बन्धमा छलफल गरी सुधारको मार्गचित्र निर्माण गर्दछ ।

३.१.२ आन्तरिक नियन्त्रण निर्देशिका : मन्त्रालयले कार्य संचालनगत पक्षमा रहने जोखिमहरूको पहिचान र तिनको समुचित सम्बोधन गर्ने उद्देश्यले आफ्नो र मातहतका कार्यालयबाट सम्पादन गरिने कार्यहरू दक्षतापूर्ण एवं मितव्ययी रूपमा सम्पादन गरी नतिजा उन्मुख गराउन, वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण गर्न वित्तीय विवरणलाई विश्वसनीय बनाउन तथा लेखापरीक्षणबाट कायम भएका बेरुजू फछ्यौट गरी गराई आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ एवं प्रभावकारी बनाउनका लागि आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ९५(१) को अधिनमा रही स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय तथा मातहतका लागि पहिलो पटक २०७२ सालमा आन्तरिक नियन्त्रण निर्देशिका, २०७२ लागू गरेको थियो । पछि त्यसमा समयानुकूल परिमार्जन गरी आन्तरिक नियन्त्रण निर्देशिका, २०७५ तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । हालै जारी भएको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ३१ मा भएको व्यवस्था अनुरूप आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली/निर्देशिका परिमार्जन गर्ने कार्यको शुरुवात गरिएको छ ।

३.१.३ बेरुजू फछ्यौट निर्देशिका : मन्त्रालयले गत विगत बर्षहरुदेखि बक्यौता रंहदै आएका बेरुजू र चालु बेरुजू फछ्यौटमा प्रभावकारिता ल्याउनका लागि बेरुजू फछ्यौट निर्देशिका, २०७० विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । यसमा समयानुकूल परिमार्जन गर्ने कार्यको भई रहेको छ ।

३.१.४ आन्तरिक लेखापरीक्षण (नियन्त्रण) सुधार योजना : मन्त्रालयले २०७४ सालमा आन्तरिक लेखापरीक्षणको व्यवस्थापन गर्नका लागि आन्तरिक लेखापरीक्षण (नियन्त्रण) सुधार योजना विकास गरी कार्यान्वयनमा रहेको छ । मन्त्रालयले मातहतका कार्यालयहरुको आन्तरिक लेखापरीक्षणको अनुगमनका लागि आन्तरिक लेखापरीक्षणको अभिलेख र प्रतिवेदन गर्न TABUCS मा संयन्त्र विकास गरेको छ । प्रदेश तथा स्थानीय तहमा यो लेखा सफ्टवेयर प्रयोग नभएकोले त्यहाँ प्रयोग भएका लेखा सफ्टवेयरमा पनि यसको प्रावधान राख्न उपयुक्त हुन्छ ।

३.१.५ खरिद सुधार योजना : मन्त्रालय र अर्न्तगत निकायबाट हुने औषधि तथा मेसिनरी समयमा खरिद गरी सेवा प्रवाहमा सहजता ल्याउन, पारदर्शीता एवं र प्रतिस्पर्धात्मक बनाई खरिद व्यवस्थापन गर्न सार्वजनिक खरिद सुधार योजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिएको छ । खरिद योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमनको लागि TABUCS मा e-CAPP (Consolidated Annual Procurement Plan) को व्यवस्था गरिएको छ । यस योजना अनुसार वार्षिक खरिद योजनाको निर्माण, औषधिहरुको Specification Bank को स्थापना तथा e-procurement को समेत व्यवस्था गरिएको छ । यसै सिलसिलामा सार्वजनिक खरिद रणनीतिक योजना खाकाको मस्यौदा समेत गरिएको छ ।

३.१.६ लेखांकन पद्धतिको विकास : वित्तीय व्यवस्थापनका वजेट तर्जुमा, निकाशा, खर्चको लेखांकन, प्रतिवेदन, अनुगमन, आन्तरिक तथा अन्तिम लेखापरीक्षण व्यवस्थापन, बेरुजू फछ्यौट र प्रतिवेदनको व्यवस्था गर्न सक्ने गरी TABUCS को विकास गरी यसलाई समयानुकूल अद्यावधिक गरी सञ्चालनमा रहेको छ । हालसम्म करिव ८०० भन्दा बढी जनशक्तिलाई तालिम समेत प्रदान गरिएको छ । यसबाट मन्त्रालयको वित्तीय प्रतिवेदन व्यवस्था एवं वित्तीय सूचनाको सहज उपलब्धताले तथ्यमा आधारित भई निर्णय गर्ने कार्यमा सहयोग पुगेको छ । हाल महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट सबै निकायहरुलाई लागू हुने गरी एकीकृत रूपमा software को विकास भई रहेको छ । यसले पूर्णता पाएको अवस्थामा TABUCS लाई compatible बनाउन सकिने विश्वास गरिएको छ ।

३.१.७ बेरुजू TABUCS मा राखिएको : आर्थिक वर्ष २०६०/६१ देखि २०६८/६९ सम्मको फछ्यौट गर्न बाँकी बेरुजूहरु (२०७२ आषाढ मसान्तसम्म फछ्यौट भई बाँकी रहेको मात्र) दफावार रूपमा TABUCS मा राखिएको छ । आ.व. २०६०/६१ भन्दा अगाडीका बेरुजूहरु पनि TABUCS मा राख्ने काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ । यसबाट कुन खर्च केन्द्र (Spending Unit) को कति बेरुजू रकम बाँकी रहेको छ, भनी हेर्न सकिने अवस्था छ । आ.व. २०६९/७० देखि २०७४/७५ सम्मको बेरुजू भने TABUCS मा राख्न बाँकी नै रहेकोले यसलाई पनि TABUCS मा राख्ने तर्फ काम भइरहेको छ ।

३.२ महालेखापरीक्षकको मूल्यांकन :

मन्त्रालय र मातहतको कार्यालयको लेखापरीक्षण गरी महालेखापरीक्षकले गरेको मूल्यांकनमा मन्त्रालयको वित्तीय व्यवस्थापनको क्षेत्रमा प्रणालीगत कमजोरी, व्यवहारजन्य कमजोरी, मन्त्रालयको कार्य प्रकृति अनुसार जोखिम विश्लेषण गरी निराकरणको उपायहरुको व्यवस्थित अभिलेख नराखिएकोले स्वास्थ्य सेवा प्रवाहमा असर परेको, उच्च मूल्यका सम्पतिको उचित मर्मत संभारको अभावमा सदुपयोग नभएको, लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको कार्यान्वयनमा रहेको शिथिलता जस्ता व्यहोराहरु औल्याएको छ । यसको अलावा मन्त्रालयबाट गरिएको सुधार कार्यक्रमको कार्यान्वयनको अनुगमन नहुनाले सुधारको प्रभावकारितामा समेत चासो देखाएको छ ।

३.३ वित्तीय व्यवस्थापनका सवल तथा दुर्बल पक्ष एवं अवसर र चुनौतिहरू

३.३.१ वित्तीय व्यवस्थापनका सवल पक्ष

मन्त्रालयले समग्र वित्तीय कारोवारको अभिलेख तथा सूचना एवं प्रतिवेदनका लागि TABUCS प्रणाली लागू गरी अद्यावधिक गर्दै आएको छ। यो प्रणालीमा शुरु वित्तीय कारोवार प्रविष्ट गरे पछि तत्काल आवश्यक सूचना प्राप्त गर्न सकिने भएको छ। यसको अलावा वित्तीय व्यवस्थापन सुधारको क्रममा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। विकास साभेदारका प्रतिनिधि समेत भएको सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन समितिले विकास सहायताका आवश्यकता समयमै पूरा गर्न सघाएको छ। मन्त्रालयमा महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट कायम बेरुजू फछ्यौट सम्बन्धी काममा लेखाउत्तरदायी अधिकृतलाई सहयोग गर्न लेखापरीक्षण सहयोग समितिको व्यवस्था भएको छ।

मन्त्रालयले स्वास्थ्य क्षेत्रमा सञ्चालन गरिने विभिन्न कार्यक्रमका क्रियाकलापलाई विभिन्न समुहमा वर्गीकरण गरी कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गर्दै आएको छ। यसले क्रियाकलापको निरन्तरता एवं तथ्याङ्क प्रसोधनमा पनि समेत सहज भएको छ। यो क्रियाकलापको वर्गीकरण कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमामा प्रदेश तथा स्थानीय तहमा मार्गदर्शन हुन सक्दछ।

यसै गरेर लेखापरीक्षण हुंदा बेरुजू निस्कनेक्रम पनि घटेको छ। आ.व. २०७३।७४ को लेखापरीक्षण हुंदा कूल कारोबार अंक (लेखापरीक्षण अंकको) को ७.०१ प्रतिशत बेरुजू भएकोमा आ.व. २०७४।७५ को लेखापरीक्षण हुंदा ४.७७ प्रतिशत^१ मात्र बेरुजू हुन गएको छ।

३.३.२ वित्तीय व्यवस्थापनका कमजोर पक्ष

(१) **TABUCS को कार्यान्वयन** : मन्त्रालयले लामो समय देखि लेखा सफ्टवेयर TABUCS लागू गरे तापनि केन्द्रीय स्तरका अस्पताल एवं स्वास्थ्य प्रतिष्ठानहरूमा TABUCS पूर्णरूपमा कार्यान्वयनमा (आन्तरिक आम्दानी र खर्च TABUCS प्रविष्ट नहुने) आउन सकेको छैन। यसले स्वास्थ्य सेवा प्रवाहमा परिचालन भएको साधनको जानकारी मन्त्रालयमा अद्यावधिक हुन सकेको छैन। TABUCS सञ्चालन सम्बन्धमा लेखा समूहको कर्मचारीलाई प्रशिक्षण दिने तथा केन्द्रमा निरन्तर रूपमा टेवा पुऱ्याउने व्यवस्था भए पनि सरुवा भै आउने कर्मचारीलाई कार्यक्रम सञ्चालनमा समयमा नै अभिमूखीकरण गर्न नसक्नाले TABUCS सञ्चालनमा पूर्णरूपमा प्रभावकारित ल्याउन कठिनाई रहेको छ।

(२) **आन्तरिक नियन्त्रणको कार्यान्वयन** : मन्त्रालयले वित्तीय अनुसशासन पालना गराउन विकास गरेको आन्तरिक नियन्त्रण निर्देशिका कार्यान्वयनको अनुगमन गरी पृष्ठपोषण गर्ने कार्य नियमित रूपमा हुन नसकेको अवस्था छ।

(३) **आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रभावकारी हुन सकेको** : आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ मा सवै कार्यालयले आन्तरिक लेखापरीक्षण गराई लेखापरीक्षणको प्रतिवेदन कार्यान्वयन गरी अन्तिम लेखापरीक्षक समक्ष लेखा पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। यस सम्बन्धी विवरण राख्न तयार गरिएको सफ्टवेयरमा अद्यावधिक विवरण अभिलेख हुन सकेको छैन। केही केन्द्रीय अस्पताल एवं प्रतिष्ठानहरूले आ.व. को अन्त तिर आन्तरिक लेखापरीक्षकको सेवा लिने गर्दा आन्तरिक लेखापरीक्षणको मर्म पुरा भएको छैन भने आ.व. २०७४।०७५ को केन्द्रीय स्तरका विभिन्न ३ स्वायत्त संस्थाको लेखापरीक्षण हुन नसकेको अवस्था छ। जिल्ला कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्रत्येक ३३ महिनामा आन्तरिक लेखापरीक्षण गरी एक महिनाभित्र सोको प्रतिवेदन दिनु पर्ने व्यवस्था भए पनि

१ महालेखापरीक्षको छप्पनौं वार्षिक प्रतिवेदन, २०७५ को पेज नं ४०१ र ४३४

सामान्यतया धेरै जसो को.ले.नि.का.हरु त्रैमासिक रुपमा आ.ले.प. गरे तापनि नियमित रुपमा प्रतिवेदन प्राप्त हुन नसकेको अवस्थामा समयमा नै त्रुटी सच्याउन सकिने अवस्था छैन ।

(४) आन्तरिक लेखापरीक्षणको अवस्था :

सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनमा प्रभावकारिता ल्याउन तथा व्यवस्थित सञ्चालन गर्न आन्तरिक लेखापरीक्षणको महत्वपूर्ण भूमिका रहेपनि आन्तरिक लेखापरीक्षणको संगठनात्मक व्यवस्था, संलग्न हुने जनशक्तिको स्वार्थ बाझिने व्यवहार, दरबन्दी, पदपूर्ति अवस्था क्षमता अभिवृद्धि र लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन प्रक्रिया चौमासिक रुपमा हुने नगरेको, लेखापरीक्षण गर्दा उच्च तहबाट निरीक्षण अनुगमन गर्ने नगरेको, संलग्न जनशक्तिबीच स्वतन्त्र एवं निस्पक्ष ढङ्गले काम गर्ने अवस्था नरहेको, दोहोरो भुक्तानी, बढी भुक्तानी जस्ता विषय पनि नऔल्याएको स्थिति देखिएको हुँदा आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई स्वतन्त्र एवं प्रभावकारी बनाउन जरुरी छ । आन्तरिक लेखापरीक्षण समयमा नहुँदा व्यवस्थापनबाट भएका गल्ती कमजोरीहरु समयमा सुधार गरी आर्थिक कारोबार एवं वित्तीय विवरण यथार्थपरक बनाउन सकिएको छैन । जसले गर्दा आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रभावकारी नहुँदा कारोबारको शुद्धता र नियमितता जस्ता विषय समेत अन्तिम लेखापरीक्षणबाट यकिन गर्नु परेको छ । तसर्थ समयमा आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी कारोबारको शुद्धता र नियमितता सम्बन्धी गल्ती कमजोरीमा अन्तिम लेखापरीक्षण हुनुपूर्व नै सुधार गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्दछ भनी महालेखापरीक्षकको पचपन्नौ वार्षिक प्रतिवेदन, २०७४^२ मा उल्लेख गरिएको छ ।

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको लागि एक स्वतन्त्र निकायबाट सन् २०१९ मार्चमा गराएको “आन्तरिक नियन्त्रण तथा आन्तरिक लेखापरीक्षणको सम्बन्धमा स्वतन्त्र पुनरावलोकन”^३ सम्बन्धी अध्ययनमा आन्तरिक नियन्त्रण, निर्देशिकाको कार्यान्वयन अवस्था कमजोर रहेको देखाएको छ । आन्तरिक लेखापरीक्षण नियमित रुपमा नहुने व्यहोराको विश्लेषण गरी व्यवस्थापनसंग छलफल नहुने र सुधारात्मक भन्दा भूल पत्ता लगाउने परीक्षण भएकोले सुदृढ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको लागि जोखिमको लेखाजोखा गरी जोखिम न्यूनीकरणका लागि अभिलेख राखी कार्यक्रम तथा वजेट निर्माणमा यसलाई आवद्ध गर्न सिफारिश गरेको छ । हालै जारी गरिएको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ ले आन्तरिक लेखापरीक्षणको अर्थ र क्षेत्र निर्धारण गरी आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई जोड दिइएको पाइन्छ ।

(५) **लेखापरीक्षण बेरुजू अंक :** महालेखापरीक्षकको पचपन्नौ वार्षिक प्रतिवेदन, २०७४ मा मन्त्रालय र अन्तरगतका कार्यालयको आ.व २०७२।७३ को लेखापरीक्षण अंकको ३.९० प्रतिशत, आ.व को २०७३।०७४ को लेखापरीक्षण अंकको ७.०१ प्रतिशत र आ.व २०७४।७५ को लेखापरीक्षण अंकको ४.७७ प्रतिशत बेरुजू कायम भएको उल्लेख छ । विगत ३ वर्षको लेखापरीक्षणबाट निकलेको बेरुजू हेर्दा कमश बढ तथा घटेको देखिए तापनि यसलाई शुन्य वा तिन प्रतिशतभन्दा कममा ल्याउन सकिएको अवस्था देखिंदैन ।

(६) **लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर सम्बोधन र फछ्यौट :** महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट अन्तिम लेखापरीक्षण हुँदा औल्याइएका बेरुजूका सम्बन्धमा सो बेरुजूको सूचना प्राप्त भएको पैँतीस दिनभित्र सम्बन्धित कार्यालयले तोकिए बमोजिम फछ्यौट गरी संपरीक्षण गराउनु पर्ने व्यवस्था रहेकोमा आ.व. २०७२।७३ को लेखापरीक्षणको ४५ प्रतिशत, आ.व. २०७३।७४ को ५६ प्रतिशत र आ.व. २०७४।७५ को ६१ प्रतिशत कार्यालयले मात्र लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदनको ३५ दिनभित्र प्रतिक्रिया (जवाफ) पठाइएको देखिएको छ । यो बेरुजूमा आ.व. ०७४।०७५ मा प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय र स्थानीय तहको बेरुजू र स्वायत्त स्वास्थ्य संस्थाको बेरुजू समावेश छैन ।

२ महालेखापरीक्षकको पचपन्नौ वार्षिक प्रतिवेदन, २०७४ सारांश, वृदा नं १९४.१, र १९४.२

३ Independent review of Internal Audit and Internal control in the Federal ministry of health and population 2019 March (Draft report)

(७) **बक्यौता बेरजू फछ्यौटकम** : वित्तीय व्यवस्थापनमा गरिएका विभिन्न सुधारका बावजुद पनि मन्त्रालय तथा अन्तर्गत समेतको बेरजू फछ्यौटको बिगत ४ वर्षको क्रम हेर्दा कमश घटदो रुपमा रहेको देखिन्छ। बेरजू फछ्यौट मूल्यांकन तथा अनुगमन समितिको वार्षिक प्रतिवेदन अनुसार आ.व. २०७२।७३ मा ५९.५९%, आ.व. २०७३।७४ मा ४६.०३%, आ.व. २०७४।७५ मा ४९.९% र आ.व. २०७५।७६ मा ४९.६% बेरजू फछ्यौट भएको देखिदा बक्यौता बेरजू फछ्यौट गर्ने क्रम बढ्नु पर्नेमा घटदो रुपमा रहेको देखिन्छ।

(८) **हस्तान्तरित कार्यालयको विवरणको अभिलेख** : संघीयता कार्यान्वयन पछि साविकमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय अन्तर्गतका क्षेत्रीय, अन्चल, जिल्ला तथा इलाका स्तरका कार्यालय प्रदेश तथा स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भएका छन्। यसरी हस्तान्तरण भएका कार्यालयको हकमा प्रदेशले तोकेको कार्यालयमा र स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भएका कार्यालयको सम्पत्ति स्थानीय तहमा आम्दानी बाँध्नु पर्ने हुन्छ। तर यसरी हस्तान्तरण गरिएका कार्यालयहरूले त्यस्तो हस्तान्तरित सम्पत्ति आफ्नो जिन्सी खातामा आम्दानी बाँधे नवाँधेको एकिन विवरण, अभिलेखको अभावका कारण सम्पत्तिको दुरुपयोगको सभावना बढ्न सक्ने देखिन्छ।

(९) **आन्तरिक स्रोतको परिचालन** : संघ तहका स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्ने स्वास्थ्य संस्थाले सरकारबाट प्राप्त अनुदानको अलावा ठूलो रकम आन्तरिक स्रोतको परिचालन गर्ने गरेका छन्। ती संस्थाले सेवाग्राहीबाट परिचालन गरिएको रकमको बजेट तथा कार्यक्रम बनाई खर्च गर्नु पर्नेमा के कति रकम आन्तरिक स्रोत परिचालन भई स्वास्थ्य सेवा प्रवाहमा प्रयोग भयो एकिन जानकारी लिन सकिएको अवस्था छैन।

(१०) **सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन समिति (PFM Committee) को सकृयता र निर्णय कार्यान्वयनको अवस्था** : समितिको बैठक प्रत्येक ३३ महिनामा वस्नुपर्नेमा नियमित रुपमा बैठक वस्न नसकी ७८ महिनाको अन्तरालमा वस्नाले वित्तीय व्यवस्थापनको क्षेत्रमा यस समितिले खेल्ने भूमिकामा कमी महसुष गरिएको छ। साथै समितिमा नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखाको प्रमुख संयोजक रहने र प्रशासन महाशाखा प्रमुख सदस्य रहने व्यवस्थाले पनि सामन्जस्यता कायम राख्न कठिनाई पेरको अनुभव गरिएको छ। यस समितिको संयोजकमा १२ औं तहका प्रमुख विशेषज्ञ तोक्यो नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखाको प्रमुख र प्रशासन महाशाखा प्रमुख सदस्य हुने व्यवस्था गर्न सके यी दुई महाशाखा बीच समन्वय हुन सक्ने देखिन्छ। यसको अतिरिक्त हाल कृयाशील रहेको PFM समितिका राम्रा निर्णय तथा सुधारका कदमले पनि स्वामित्व ग्रहण हुन नसकेको परिप्रेक्षमा यसको गठन संरचनामा परिमार्जन तथा समितिका निर्णयहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनको आवश्यकता महशुस गरिएको छ।

(११) **क्षमता विकासमा कमी** : सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनमा कार्यालय प्रमुख तथा आर्थिक प्रशासनमा कार्यरत कर्मचारीको लागि क्षमता विकासका लागि विभिन्न प्रकारका तालिम, कार्यशाला गोष्ठीहरू सरकारीस्तर र दातृ निकायहरूको प्राविधिक एवं आर्थिक सहयोगमा संचालन गरिने गरिएको भए तापनि यसमा आपसी छलफल, समन्वयको कमीका कारण क्षमता विकासको कार्यमा दोहोरोपना र अस्पष्टता देखिएको छ। दातृ निकायहरूले यदाकदा मन्त्रालयसंग समन्वय गरे तापनि दातृ निकायमुखी कार्यक्रम संचालन हुने परिपाटी विद्यमान रहेको हुंदा यसमा मन्त्रालयको आवश्यकता अनुरूप समन्वय तथा सामन्जस्यता कायम गरी क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू संचालन हुन सकेको अवस्थामा सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनमा कार्यालय प्रमुख तथा आर्थिक प्रशासनमा कार्यरत कर्मचारीको लागि क्षमता विकासका हुन सक्ने देखिन्छ।

(१२) **अनुगमनको कमी** : आन्तरिक नियन्त्रण निर्देशिकाले अनुगमन गर्ने संस्थागत संयन्त्रको व्यवस्था एवं अनुगमन फारमहरूको व्यवस्था गरिको तथा अनुगमनका लागि पर्याप्त बजेटको व्यवस्था हुंदा हुंदै पनि सो अनुरूपको निरीक्षण, अनुगमन एवं मूल्यांकन नियमित रुपमा हुन सकेको अवस्था छैन। अनुगमनमा जाने पदाधिकारी, कर्मचारीहरूबाट गरिने अनुगमनको प्रतिवेदन लिने, सोको अभिलेखन गर्ने, अनुगमनबाट देखिएका कैफियतका सम्बन्धमा सुधारहरूको निरन्तर अनुगमन हुन नसक्दा अनुगमन प्रणाली प्रभावकारी भएको देखिंदैन। तसर्थ आगामी दिनमा अनुगमन प्रणाली भरपर्दो र विश्वासिलो बनाउन जरुरी देखिन्छ।

३.३.३ वित्तीय व्यवस्थापन सुधारमा रहेका चुनौति

(१) प्रदेश तथा स्थानीय तहको वित्तीय सूचना प्राप्त गर्न कठिनाई : स्थानीय तहमा संघ तथा प्रदेश सरकारबाट स्वास्थ्य कार्यक्रमको लागि प्राप्त हुने सशर्त अनुदान, विशेष अनुदान तथा समपुरक अनुदानको आम्दानी खर्चको सूचना प्राप्त हुन सके पनि आन्तरिक स्रोतबाट स्वास्थ्य क्षेत्रमा हुने बजेट विनियोजन र लगानीको जानकारी लिन सकिएको अवस्था छैन। मन्त्रालयले सञ्चालनमा ल्याएको लेखा सफ्टवेयर भरपर्दो र विस्तार गर्न सक्ने संभावना रहँदा रहँदै पनि प्रदेश तथा स्थानीय तहमा कार्यान्वयनमा आउन सकेको छैन। अन्य लेखा सफ्टवेयरमा (CGAS, SuTRA, TSA) स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय व्यवस्थापन सम्बद्ध तथ्यांक प्रविष्ट गर्ने व्यवस्था नभएकोले अपेक्षित स्तरमा लेखामा सूचना प्रविधिको प्रयोग नहुनु पनि एक चुनौतीको रूपमा रहेको छ।

(२) बजेट प्रस्ताव र रकमान्तर : आर्थिक कार्यविधि ऐन तथा नियमावलीमा र बजेट तर्जुमा दिग्दर्शनले योजना कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमाका प्रकृया स्थापना गरेको भए पनि आवश्यक पूर्वाधार निर्माण नगरी आयोजना थप हुने, स्थान क्षेत्र र समय अनुसारको विश्लेषण गरी बजेट बनाउनु पर्नेमा सोलोडोलो रूपमा केही थपथाप गरी बजेट प्रस्ताव गर्ने गर्दा कार्यान्वयनमा बाधा पर्न गई वचत रकम आ.व.को अन्तमा रकमान्तर गर्ने र रकमको अभावमा अनिवार्य रूपमा प्रवाह गर्नु पर्ने स्वास्थ्य सेवा प्रवाह हुन नसक्नु वित्तीय व्यवस्थापनमा सुधारको ठूलो चुनौती बनेको छ।

(३) विकास साभेदारबाट हुने सोभै भुक्तानीको लेखापरीक्षण : महालेखापरीक्षकको सालबसाली वार्षिक प्रतिवेदनहरूमा मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयले दातृ निकायबाट प्राप्त सोभै भुक्तानी तर्फको अरबौं रकमको लेखापरीक्षण नगराएको उल्लेख छ। सोभै भुक्तानी भएको रकमको सेस्ताहरू दातृ निकायहरूसंग रहने गरेको र दातृ निकायबाट प्राप्त खर्च विवरणको आधारमा मात्र त्यसरी खर्च भएको रकम केन्द्रीय आर्थिक विवरणमा समावेश गरिने गरेकोमा महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट सोको लेखापरीक्षण नगराएको भनी बेरुजू हुने गरेकोले यस्तो सोभै भुक्तानी तर्फको रकमको लेखापरीक्षण गराउने कार्य चुनौतीपूर्ण बन्न गएको छ। यस सम्बन्धमा दातृ निकायसंग सम्झौता हुँदा वखत नै अर्थ मन्त्रालय, सम्बन्धित मन्त्रालय, दातृ निकाय एवं महालेखापरीक्षकको कार्यालयको संलग्नतामा एउटा उपयुक्त नीतिको व्यवस्था भएमा यस चुनौतीको समाधान हुन सक्ने देखिन्छ।

(४) सफ्टवेयरमा एकरूपता : संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहमा प्रयोग हुने वित्तीय व्यवस्थापन सम्बद्ध सफ्टवेयरमा एक अर्कामा आवद्ध गर्न नसक्दा स्रोत र साधनको प्रयोगको मितव्ययी एवं कार्यकुशल हुन सकेको छैन। प्रदेश तथा स्थानीय तहमा प्रयोग भएको वित्तीय व्यवस्थापन सफ्टवेयर SuTRA, P-LMBIS, TABUCS, FMIS, TSA लाई एक अर्कामा आवद्ध गराउन नसक्दा अलमल परेको छ।

नेपालले सार्वजनिक क्षेत्रमा स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको लागि संवैधानिक एवं कानूनी रूपमा ठूलो दायित्व वहन गरेको अवस्थामा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबाट परिचालन भएको स्रोत र त्यसको नियमित, मितव्ययी, कार्यकुशल, प्रभावकारी भयो भएन भन्ने कुराको मापन नियमित रूपमा प्राप्त हुने भरपर्दो प्रतिवेदन प्रणालीबाट संभव छ। यो प्रतिवेदन प्रणालीलाई सूचना प्रविधिमा पूर्ण रूपले आवद्ध गर्न नसकिनु सबै भन्दा ठूलो चुनौति रहेको छ।

३.४ वित्तीय व्यवस्थापनमा रहेको कमी/खाडलहरू (Gap) :

- (१) स्वास्थ्य क्षेत्रको बजेट तथा कार्यक्रमलाई सेवा प्रवाहको आवश्यकतासंग आवद्ध गर्न नसकिनु।
- (२) समयबद्ध बजेट कार्यान्वयनको अभावमा गुणस्तरीय रूपमा बजेटको कार्यान्वयन हुन नसक्नु।
- (३) बजेट कार्यान्वयनको लेखाङ्कन र प्रतिवेदन अद्यावधिक र सामयिक नहुनु।
- (४) सम्पतिको सुरक्षा तथा मर्मत संभार र उपयोगको विवरण अद्यावधिक नहुनु।
- (५) आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको अनुगमन तथा मूल्यांकन एवं पृष्ठपोषण सुदृढ नहुनु।

- (६) लेखापरीक्षण वक्यौता रहनु ।
- (७) लेखापरीक्षण (आन्तरिक तथा अन्तिम) प्रतिवेदनको समयमा सम्बोधन नहुनु,
- (८) कानूनहरुको पालना पूर्ण रुपमा हुन नसक्नु,
- (९) पेशकी कारोवारमा नियन्त्रणको कमी
- (१०) वित्तीय तथा कार्यक्रमिक उत्तरदायित्व पालनाको पारदर्शिता तथा खुलासामा कमी ।

३.५ वित्तीय व्यवस्थापन सुधारका अवसर :

स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय व्यवस्थापनमा सुधारको लागि संघीयता कार्यान्वयन एक अवसरको रुपमा रहेको छ । नेपाल सरकारले राज्यका ३ नै तहको लागि हुने गरी एकिकृत आर्थिक संकेत तथा खर्च संकेत, २०७४ र परिमार्जित म.ले.प. फारम २०७६ साउन देखि कार्यान्वयनमा ल्याएकोले लेखा सूचीमा तथा प्रयोग हुने फाराममा स्पष्टता रहेको छ । नेपाल सरकारको लेखा प्रणालीमा सूचना प्रविधिको प्रयोग बढ्दै गएकोले स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयमा पनि सूचना प्रविधिमा आधारित वित्तीय तथ्यांक व्यवस्थापन एक अवसरको रुपमा रहेको छ ।

त्यसै गरी स्वास्थ्य क्षेत्रको सुधारको लागि सहयोग गर्दै आएका विकास साभेदारहरु स्वास्थ्य क्षेत्रको समग्र सुधारमा वित्तीय व्यवस्थापनलाई एक महत्वपूर्ण क्षेत्रको रुपमा मानी वित्तीय व्यवस्थापनको कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा, सार्वजनिक खरिद, लेखा सफ्टवेयरको विकास तथा क्षमता विकास, आन्तरिक नियन्त्रण, मूल्यांकन लगायतका समग्र क्षेत्रमा रहेका कमी कमजोरी र सुधारको क्षेत्र सम्बन्धमा निरन्तर रुपमा अध्ययन गराई मन्त्रालयलाई सुधारको लागि सहयोग प्राप्त हुनु पनि महत्वपूर्ण अवसर हो ।

३.६ वित्तीय व्यवस्थापन सुधारका लागि पहिचान गरिएको क्षेत्र :

स्वास्थ्य क्षेत्रमा परिचालन भएको स्रोत र साधनलाई उचित रुपमा परिचालन गर्नु पर्ने आवश्यकता स्वास्थ्य क्षेत्र रणनीतिमा उल्लेख छ । यसको लागि संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका तीनै तहमा वित्तीय सुधार गर्न सकिनेमा मात्र नेपालको स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय व्यवस्थापन सुदृढ हुन जान्छ । स्वास्थ्य क्षेत्र रणनीति (२०१५-२१) मा वित्तीय व्यवस्थापनको क्षेत्रमा निम्न ९ क्षेत्रमा^४ सुधार गर्नु पर्ने पहिचान गरेकोले त्यसको प्राप्तीका लागि अन्य सम्बद्ध क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।

- (१) प्रत्येक अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्थाहरुको वित्तीय कारोवार नियमित रुपमा प्राप्त गर्ने उपयुक्त संयन्त्रको व्यवस्था गर्ने ।
- (२) विकास साभेदारबाट प्राप्त हुने सहयोग सहित स्वास्थ्य बजेटको पूर्वानुमानमा सुधार गर्ने ।
- (३) बजेटमा समावेश भएका तथा नभएका वित्तीय क्रियाकलापको प्रतिवेदन दिने संयन्त्रको विकास गर्ने ।
- (४) बजेट तर्जुमा तथा खर्च प्रणालीमा सुधार ।
- (५) आन्तरिक नियन्त्रण प्रक्रियालाई सुदृढीकरण गर्ने ।
- (६) स्वायत्तता प्राप्त अस्पतालहरुको लेखा प्रणाली, प्रतिवेदन, अनुगमन तथा लेखापरीक्षण परि पाटी (प्रबन्ध) को पुनरावलोकन गर्ने ।
- (७) अनियमिता समेतलाई सम्बोधन हुने गरी वित्तीय प्रतिवेदन तथा लेखापरीक्षण प्रक्रियालाई सुधार गर्ने ।

४ नेपाल स्वास्थ्य क्षेत्र रणनीति २०७२-७७ (२०१५- पेज नं. ३७)

- (८) लेखापालन तथा बजेट नियन्त्रण प्रणाली (TABUCS) को प्रभावकारी कार्यान्वयन र समायोजित (Real-Time) खर्च भए/नभएको यकिन गर्ने ।
- (९) एकीकृत बजेट मापदण्ड र कार्य सञ्चालन विधिको विकास गर्ने ।

समग्र स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय व्यवस्थापन सुधार गरी परिचालित रकमको मुल्य सार्थकताको लागि अलग्गै स्वास्थ्य क्षेत्र सार्वजनिक खरिद रणनीतिक खाका तयार भएको छ । माथि उल्लेखित ९ वटै पक्षहरूलाई सुदृढ पार्न चाल्नु पर्ने क्रियाकलाप, समय, र मापन सूचकहरूको लागि तीनै तहका सरकारले वित्तीय व्यवस्थापन सुधार योजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिनु पर्दछ । यसको आवश्यकता मन्त्रालयमा रहेका सार्वजनिक वित्तीय समिति (PFM Committee), वाह्य विकास साभेदारहरू खास गरेर World Bank, DFID बाट समय समयमा गरिएका नेपाल स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय जोखिम मूल्यांकन (Nepal Health Sector Fiduciary Risk Assessment), र महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदनहरूमा समेत उल्लेख भएको छ । यसलाई सन् २०१५ मा भएको नेपाल सरकारको सार्वजनिक खर्च वित्तीय उत्तरदायित्व (Public Expenditure and Financial Accountability -PEFA) लेखाजोखाले पनि इंगित गरेको छ ।

३.७ वित्तीय व्यवस्थापन सुधारको रणनीतिक खाका

नेपालको राज्य प्रणालीमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा वित्तीय व्यवस्थापनको लागि संवैधानिक रूपमा अलग अलग कार्य प्रणालीको व्यवस्था भएको छ । सबै तहका सरकार आफनो आफनो तहमा आर्थिक कार्याविधि सम्बन्धी कानून तर्जुमा गर्न र वित्तीय व्यवस्थापन सुधारको योजना बनाउन स्वतन्त्र रहेका छन् । संघ सरकारले वित्तीय व्यवस्थापनको सुधारको योजना बनाई कार्यान्वयनको निर्देशन दिन र सम्बन्धित प्रदेश, एवं स्थानीय तह मान्न वाध्य नहुने अवस्था छ । तर संघबाट वित्तीय व्यवस्थापन सुधारको रणनीतिक खाका निर्माण गरिएको अवस्थामा प्रदेश र स्थानीय तहले नमूनाको रूपमा लिई आफनो तहको लागि वित्तीय व्यवस्थापन सुधार योजना तयार गरी लागू गर्न सक्दछन् ।

३.८ वित्तीय व्यवस्थापन सुधारको रणनीतिक खाकाको उद्देश्य :

स्वास्थ्य क्षेत्रका विद्यमान चुनौतीहरूलाई सम्बोधन गर्नुको साथै संविधान प्रदत्त निशुल्क आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको सर्वव्यापी पहुँच सुनिश्चित गर्ने एवं नागरिकले सर्वसुभलव ढंगले गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा उचित मूल्यमा प्राप्त गर्नका लागि संघीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय र एवं अन्तर्गतका निकायहरूको समग्र वित्तीय व्यवस्थापनमा सुधार गरी वित्तीय जोखिमहरू (Fiduciary Risk) कम गर्नु यस योजनाको मुख्य उद्देश्य रहेको छ । बृन्दागत रूपमा भन्नुपर्दा यसका उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेको छन् :

- (१) बजेट तर्जुमा प्रणालीमा सुधार गर्नु, (एकीकृत बजेट र एकीकृत खर्च)
- (२) विकास साभेदारबाट प्राप्त हुने सहयोग सहित स्वास्थ्य क्षेत्रको बजेटको पूर्वानुमानमा सुधार गर्नु,
- (३) आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ गर्नु,
- (४) वित्तीय लेखांकन तथा प्रतिवेदन प्रणालीमा समयसापेक्ष सुधार गर्नु,
- (५) वित्तीय व्यवस्थापनको क्षेत्रमा कार्यरत सबै कर्मचारीहरूको क्षमताको विकास गर्नु,
- (६) लेखापरीक्षणबाट औँल्याइएका अनियमितताहरूलाई समयमा नै सम्बोधन हुने परिपाटीको विकास गरी लेखापरीक्षण हुँदा हुने बेरुजूलाई न्यूनीकरण गर्नु,
- (७) वित्तीय उत्तरदायित्व पालनाको पारदर्शिता तथा खुलासा गर्नु,

- (८) कानूनको पालना गर्नु गराउनु,
- (९) कार्यक्रममा दोहोरोपना हटाउनु,
- (१०) यो रणनीतिक योजना प्रदेश तथा स्थानीय निकायका लागि मार्ग दर्शन हुन सक्ने गराउनु ।

३.८ प्रमुख नतिजा/उपलब्धी

नेपाल स्वास्थ्य क्षेत्र वित्तीय व्यवस्थापन रणनीतिक खाका निर्माणको समग्र ध्येय स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय व्यवस्थापनको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा, अख्तियारी, खर्च, लेखाङ्कन, वित्तीय प्रतिवेदन, आन्तरिक नियन्त्रण, लेखापरीक्षणको पालना जस्ता समग्र पक्षमा सुधार गरी वित्तीय उत्तरदायित्व सुदृढ गर्नु र वित्तीय जोखिमलाई न्यूनिकरण गर्नु रहेको छ । स्वास्थ्य क्षेत्र रणनीतिक योजनाले स्वास्थ्य शासन प्रणालीमा वित्तीय व्यवस्थापनलाई महत्वपूर्ण पाटोको रूपमा स्वीकार गरेको छ । बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा, बजेट कार्यान्वयन, लेखाकन एवं प्रतिवेदन, आन्तरिक नियन्त्रण, अन्तिम लेखापरीक्षण र पारदर्शितामा सुधार गरी वित्तीय अनुशासन पालनामा मन्त्रालय प्रतिबद्ध रहेको छ । यस रणनीतिक खाकाले निम्न मुख्य नतिजा प्राप्त गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

- (१) कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा प्रक्रिया व्यावसायिक योजनामा आधारित हुने,
- (२) कार्यसम्पादनमा आधारित अनुदान संभौता अनुरूप स्रोत र साधन निकासा,
- (३) आन्तरिक नियन्त्रण तथा लेखापरीक्षण व्यवस्थापन सुदृढ वन्ने,
- (४) वित्तीय र व्यवस्थापकीय लेखामा सुधार हुने,
- (५) औषधि तथा उपकरणको खरिद र आपूर्ति व्यवस्थापनमा सुधार हुने,
- (६) स्वास्थ्य क्षेत्रको सम्पत्ति व्यवस्थापनमा सुधार हुने,
- (७) लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको समयमानै सम्बोधन हुने र बेरुजू फछर्यौटमा सुधार हुने,
- (८) वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धमा मन्त्रालयको क्षमता विकास हुने ।

३.१० वित्तीय व्यवस्थापन रणनीतिक खाका नमूनाको रूपमा प्रयोग :

संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा स्वास्थ्य क्षेत्रमा परिचालन हुने साधन र स्रोतको उचित व्यवस्थापन भएमा मात्र समग्र स्वास्थ्य क्षेत्रमा सुधार आई नागरिकलाई प्रत्याभूत गरेको स्वास्थ्य सम्बन्धी अधिकार पूरा गर्न सकिनेछ । एक तहमा गरेको सुधारको प्रयास मात्र पर्याप्त नहुने भएकोले स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय व्यवस्थापन सुधारको लागि मन्त्रालयले प्रदेश तथा स्थानीय तहमा समन्वय र सहयोग उपलब्ध गराई काम गर्नु पर्ने हुन्छ । प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालयले आफ्नो प्रदेश अन्तरगतका स्वास्थ्य कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सुदृढ बनाई प्रभावकारी स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्न प्रोत्साहन तथा समन्वय गर्नु आवश्यक हुन्छ ।

आर्थिक मामिला एवं बजेट तथा कार्यक्रम सम्बन्धमा संघ सरकारले स्थानीय तहलाई सोभै वा प्रदेश सरकार मार्फत निर्देशन दिने र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु स्थानीय तहको कर्तव्य हुने व्यवस्था स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा रहेको छ । स्थानीय तह एवं प्रदेशको एकल अधिकारको सूचीमा परेको -विषयमा कानून निर्माण गर्दा समेत संघीय कानूनसंग नवाभिने गरी बनाउनु पर्ने व्यवस्था भएको सन्दर्भमा स्थानीय तह र प्रदेश सरकारले पनि यस खाकालाई नमुनाको रूपमा लिई आ-आफ्नो कार्यालयको रणनीतिक योजना निर्माण गरी गराई वित्तीय व्यवस्थापन सुधार योजना बनाई कार्यान्वयन गर्न सक्ने अपेक्षा गर्न सकिन्छ ।

३.११ संघीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको वित्तीय व्यवस्थापन सुधार योजनाको खाका :

संघीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको समग्र वित्तीय व्यवस्थापनमा सुधार गर्नका लागि निम्नानुसारका क्रियाकलापहरू संचालन गरिने छन्। प्रत्येक क्रियाकलापहरूका लागि जिम्मेवार निकाय, कार्ययोजनाको कार्यान्वयन समावधि र मुख्य सूचकहरू समेत निर्धारण गरिएको छ।

	मुख्य उत्पादन (Output) मुख्य उद्देश्यहरू (Key Objectives)	प्रमुख क्रियाकलाप (Key Activities/Intervention)
१.	कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा प्रकृत्यामा सुधार	१.१ बजेटलाई स्वास्थ्य नीतिमा आवद्ध गरिने १.२ स्वास्थ्य क्षेत्रको बजेटमा सबै कार्यक्रमहरू समेटि व्यापक र पारदर्शी बनाइने १.३ सबै खर्च केन्द्रको व्यवसायिक योजनामा आधारित भई बजेट तर्जुमा गरिने १.४ बजेट निकासी, खर्च अख्तियारी
२.	कार्यसम्पादनमा आधारित स्रोत र साधनको निकासी	२.१ कार्यसम्पादनमा आधारित भई अनुदान प्रदान गरिने
३.	आन्तरिक नियन्त्रण सुदृढीकरण	३.१ वित्तीय व्यवस्थापन सम्बद्ध संयन्त्र निर्माण गरिने ३.२ सुपरिवेक्षण, अनुगमन र पृष्ठपोषण संयन्त्र क्रियाशील रहने ३.३ मन्त्रालयमा अनुगमन सुवेरीवेक्षण र पृष्ठपोषण संयन्त्र कार्यशील रहने
४.	वित्तीय तथा व्यवस्थापन लेखामा सुधार	४.१ लेखा सफ्टवेयरको प्रयोगमा एकरूपता गरिने ४.२ TABUCS लाई LMBIS, FMIS संग आवद्ध गरी प्रतिवेदन प्रणालीमा सुधार गरिने ४.३ आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई सुदृढ बनाइने ४.४ वित्तीय एवं भौतिक प्रगतिको चौमासिक र वार्षिक प्रगति विवरण समयमा तयार गरिने ४.५ स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय जोखिम सम्बन्धी सूचनाको अभिलेख तथा कार्यान्वयन
५.	सार्वजनिक खरिदमा सुधार	५.१ नेपाल स्वास्थ्य क्षेत्र सार्वजनिक खरिद रणनीतिक योजना/खाका तयार गरिने
६.	लेखापरीक्षण तथा बाह्य निगरानी	६.१ लेखापरीक्षण र लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको समयमै सम्बोधन गरिने ६.२ बेरुजू फल्टरको तोकिएको लक्ष पुरा गरिने ६.३ लेखापरीक्षण अंकमा बेरुजू अंकको प्रतिशतलाई न्यूनिकरण गरिने ६.४ सार्वजनिक लेखा समितिमा छलफल, समितिको निर्देशनको अभिलेख र कार्यान्वयन
७.	सम्पत्ति व्यवस्थापनमा सुधार	७.१ पेशकी व्यवस्थापन तथा नियमन ७.२ गैर मौद्रिक सम्पत्तिको सुरक्षा तथा उपयोगको अनुगमन ७.३ जिन्सी लेखाङ्कन, उपयोग र सुरक्षा
८.	संस्थागत र मानव स्रोत क्षमता सुधार	८.१ निर्देशिका परिमार्जन तथा प्रकाशन ८.२ क्षमता विकास अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गरिने

भाग ४ : वित्तीय व्यवस्थापन रणनीति कार्यान्वयन कार्ययोजना

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन रणनीति कार्यान्वयन कार्ययोजना (२०७७/७८ - २०८१/८२)
(Public Financial Management Strategic Framework, 2020/21 – 2024/25)

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयवधि (आर्थिक वर्ष)				मुख्य सूचक	कैफियत
				२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४		
१	बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा प्रकृत्यामा सुधार (बजेटको विश्वसनीयता, बजेटको व्यापकता र पारदर्शिता तथा नीतिमा आधारित) (Improvement on Budget and Programme (Budget Preparation- Credibility, Transparency and Policy-based)		२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२	
१.१	वजेटलाई स्वास्थ्य नीतिमा आवद्ध गरिने (Police based Budgeting)								
१.१.१	स्वास्थ्य नीति, आवधिक योजना र मध्यमकालिन खर्च संरचना बीच वजेटमा तादात्म्यता मिलाइने	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा र प्रशासन महाशाखा)	• यथासंभव तादात्म्यता मिलाइने गरिएको	• निरन्तरता दिइने	• निरन्तरता दिइने	• निरन्तरता दिइने	• निरन्तरता दिइने	• निरन्तरता दिइने	विनियोजित बजेटको % PEFA
१.१.२	नतिजामा आधारित संरचना (Result based framework) विकास गरी स्वास्थ्य रणनीतिका प्राथमिकता अनुरूप वार्षिक कार्यक्रमको कार्ययोजना बनाइने	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा र प्रशासन महाशाखा)	• कार्ययोजना बनाइने गरेको	• निरन्तरता दिइने	• निरन्तरता दिइने	• निरन्तरता दिइने	• निरन्तरता दिइने	• निरन्तरता दिइने	वार्षिक कार्ययोजना PEFA
१.१.३	बजेट तर्जुमा गर्दा विगतको अनुभव, प्रशासनिक क्षमता, साधनको उपलब्धता, काम गर्ने वातावरण आदि सबै पक्षलाई समेटेर बजेटको विश्वसनीयता (Credibility) कायम हुने गरी यथार्थपरक बजेट तर्जुमा गरिने	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा र प्रशासन महाशाखा)	• खूद बजेटको ७७ प्रतिशत खर्च (Absorption) भएको	• बजेटको ८० प्रतिशत (Absorption) खर्च हुने	• बजेटको ८३ प्रतिशत खर्च (Absorption) हुने	• बजेटको ८५ प्रतिशत खर्च (Absorption) हुने	• बजेटको ९० प्रतिशत खर्च (Absorption) हुने	• बजेटको ९० प्रतिशत खर्च (Absorption) हुने	वजेट खर्च विश्लेषण PEFA

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयावधि (आर्थिक वर्ष)					मुख्य सूचक	कैफियत
				२०२०।२१	२०२१।२२	२०२२।२३	२०२३।२४	२०२४।२५		
१.१.४	स्वास्थ्य क्षेत्रको कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमामा निर्देशिका तयार गरी तीनै तहमा प्रयोग गर्न प्रोत्साहित गरिने	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा)	तयार गरिएको	परिमार्जन तथा कार्यान्वयन गरिने	परिमार्जन तथा कार्यान्वयन गरिने	परिमार्जन तथा कार्यान्वयन गरिने	परिमार्जन तथा कार्यान्वयन गरिने	परिमार्जन तथा कार्यान्वयन गरिने	बजेट तर्जुमा निर्देशिका	
१.१.५	बजेट विश्लेषण (Budget Analysis) तयार गरिने	मन्त्रालय एवं विभागहरू	तयार गरिने गरिएको	बजेट, खर्च र नतिजाको विश्लेषण	बजेट, खर्च र नतिजाको विश्लेषण	बजेट, खर्च र नतिजाको विश्लेषण	बजेट, खर्च र नतिजाको विश्लेषण	बजेट, खर्च र नतिजाको विश्लेषण	बजेट विश्लेषण प्रतिवेदन	
१.१.६	कार्यक्रम क्रियाकलापहरूको (Chart of Activities) पुराबलोकन गरी अद्यावधिक गरिने	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा र प्रशासन महाशाखा)	क्रियाकलापहरू रहेको	क्रियाकलापहरूको पुराबलोकन गरिने	क्रियाकलापहरूको पुराबलोकन गरिने	क्रियाकलापहरूको पुराबलोकन गरिने	क्रियाकलापहरूको पुराबलोकन गरिने	क्रियाकलापहरूको पुराबलोकन गरिने	पुराबलोकन गरिएको क्रियाकलाप	
१.२	स्वास्थ्य क्षेत्रको बजेटमा सबै कार्यक्रमहरू समेटि व्यापक र पारदर्शी (Comprehensive and Transparency) बनाइने									
१.२.१	स्वास्थ्य नीति र उपलब्ध साधनका बीच तादस्यता गरी बजेटको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरिने	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा र प्रशासन महाशाखा)	गर्ने गरिएको	निरन्तरता	निरन्तरता	निरन्तरता	निरन्तरता	निरन्तरता	बजेटको मध्यमकालीन खर्च संरचना	आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ दफा ६
१.२.२	तीनै तहबाट हुने समग्र स्वास्थ्य बजेटको विश्लेषण गरिने	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा)	संघीय बजेटको विश्लेषण गरिने गरेको	बजेटको विश्लेषण गरिने	बजेटको विश्लेषण गरिने	बजेटको विश्लेषण गरिने	बजेटको विश्लेषण गरिने	बजेटको विश्लेषण गरिने	बजेट विश्लेषण प्रतिवेदन	
१.२.३	नेपाल सरकारबाट स्वीकृत प्रणाली (सफ्टवेयर) को माध्यमबाट बजेट तर्जुमा गरिने	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा र प्रशासन महाशाखा)	TABUCS प्रणालीको अवलम्बन	प्रणालीको अवलम्बन गरिने	प्रणालीको अवलम्बन गरिने	प्रणालीको अवलम्बन गरिने	प्रणालीको अवलम्बन गरिने	प्रणालीको अवलम्बन गरिने	स्वीकृत सफ्टवेयरको प्रयोग	

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयावधि (आर्थिक वर्ष)					मुख्य सूचक	कैफियत		
				२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५				
१.२.४	स्वायत्त संस्था (अस्पताल तथा प्रतिष्ठानहरू) को आन्तरिक स्रोत समेत समावेश गरी एकिकृत बजेट तर्जुमा गरिने	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा र प्रशासन महाशाखा)	२०१९/२०	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	सबै स्रोतको समग्र स्वास्थ्य क्षेत्रको बजेट तयार	
१.२.५	वाह्य विकास साभेदारबाट बजेटमा समावेश हुने र नहुने गरी गर्ने सहयोगको सम्बन्धमा बजेट छलफलको क्रममा नै प्रतिवद्धता लिइने	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा)	वाह्य विकास साभेदारसग समय समयमा छलफल हुने गरेको	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	प्रतिवद्धता पत्र प्राप्त	PEFA
१.३	व्यवसायिक योजनामा आधारित भई बजेट तर्जुमा गरिने (Budget Formulation based on Business Plan)											
१.३.१	व्यवसायिक योजनाको खाका र सोको मार्गदर्शन तयार गरिने	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा र प्रशासन महाशाखा)	व्यवसायिक योजनाको खाका छलफलको क्रममा रहेको	व्यवसायिक योजनाको खाका (निर्देशिका, कार्यविधि) तयार गरिने	व्यवसायिक योजना निर्देशिकालाई अद्यावधिक गरिने	व्यवसायिक योजना	व्यवसायिक योजना	व्यवसायिक योजना	व्यवसायिक योजना	व्यवसायिक योजना	व्यवसायिक योजनाको खाका तयार	FMIP, 2017 (2.1.9)
१.३.२	व्यवसायिक योजना तयार गरिने	सम्बन्धित खर्च केन्द्रहरू	तरहेको	व्यवसायिक योजना तयार गर्न अभिमुखीकरण गरिने	मन्त्रालय र केन्द्रीय अस्पताल एवं प्रतिष्ठानमध्ये कुनै ३ संस्थाको व्यवसायिक योजना तयार गर्न प्रोत्साहित गरिने	विभागहरू र ७ वटा केन्द्रीय अस्पताल एवं प्रतिष्ठानहरूको व्यवसायिक योजना तयार गर्न प्रोत्साहित गरिने	सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूको व्यवसायिक योजना तयार गर्न प्रोत्साहित गरिने	सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूको व्यवसायिक योजना तयार गर्न प्रोत्साहित गरिने	सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूको व्यवसायिक योजना तयार गर्न प्रोत्साहित गरिने	सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूको व्यवसायिक योजना तयार गर्न प्रोत्साहित गरिने	व्यवसायिक योजना तयार	

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयवधि (आर्थिक वर्ष)				मुख्य सूचक	कैफियत
				२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३		
१.४	बजेट निकासी, र खर्च अख्तियारी (Budget Release, and Expenditure Authority)		२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२	
१.४.१	खर्च गर्ने अख्तियारी (विनियोजित रकम एकभन्दा बढी कार्यालयले खर्च गर्नुपर्ने अवस्थामा)	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा, प्रशासन महाशाखा) र विभागहरू	अख्तियारी दिने गरिएको	विनियोजन ऐन वा पेशकी खर्च ऐन जारी भएको ७ दिनेभित्र अख्तियारी पठाउनु पर्ने	विनियोजन ऐन वा पेशकी खर्च ऐन जारी भएको ७ दिनेभित्र अख्तियारी पठाउनु पर्ने	विनियोजन ऐन वा पेशकी खर्च ऐन जारी भएको ७ दिनेभित्र अख्तियारी पठाउनु पर्ने	विनियोजन ऐन वा पेशकी खर्च ऐन जारी भएको ७ दिनेभित्र अख्तियारी पठाउनु पर्ने	अख्तियारी पत्र	आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन दफा १८(२)
२.	कार्यसम्पादनमा आधारित स्रोत र साधनको निकासी (Release of Fund based on Performances)								
२.१	कार्य सम्पादनमा आधारित भई अनुदान प्रदान गरिने (Performances Based Grant Agreement/Contracting (PBGA) for hospital services)								
२.१.१	अस्पतालहरूलाई दिइने कार्य सम्पादनमा आधारित अनुदान कार्यविधि (सम्मौला-पत्र) परिमार्जन गरिने	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा, प्रशासन महाशाखा)	केही अस्पतालहरूसँग अनुदान सम्झौता गरी निकासी दिने गरिएको	अनुदान कार्यविधि परिमार्जन गरिने				अद्यावधिक PBGA	
२.१.२	अस्पतालको सेवा प्रवाहबाट प्राप्त स्रोत र साधनको तथ्यांक संकलन	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा)	नरहेको						अन्तरिक स्रोतको जानकारी

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयावधि (आर्थिक वर्ष)					मुख्य सूचक	कैफियत
				२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५		
२.१.३	अस्पतालको सेवा प्रवाहको आधारमा कार्य सम्पादन मूल्याङ्कन गरिने	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा)	२०७६/७७	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२	अस्पतालहरूको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कन		
आन्तरिक नियन्त्रण सुदृढीकरण (Strengthen the Internal Control)										
३.१	वित्तीय व्यवस्थापन सम्बद्ध संयन्त्र निर्माण गरिने (Develop the mechanism for Financial Management)									
३.१.१	आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली (आन्तरिक नियन्त्रण निर्देशिका परिमार्जन)	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	अन्तरिक नियन्त्रण निर्देशिका, २०७५ रहेको	निर्देशिकाको परिमार्जन	निर्देशिकाको कार्यान्वयन	निर्देशिकाको परिमार्जन	निर्देशिकाको कार्यान्वयन	निर्देशिकाको कार्यान्वयन	<ul style="list-style-type: none"> परिमार्जित आन्तरिक नियन्त्रण निर्देशिका आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ दफा ३१ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली दिग्दर्शन, २०७५ बुटा नं. ४ (म.ले.नि.का) 	
३.१.२	आन्तरिक नियन्त्रण समितिको व्यवस्था (आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक तथा अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको कार्यान्वयनका लागि मन्त्रालयमा आन्तरिक नियन्त्रण समितिको गठन र कृयाशीलता)	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	सचिवको अध्यक्षतामा लेखापरीक्षण समिति रहेको	आ.का. वि.उ. ऐन बमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण तथा लेखापरीक्षण समिति गठन	समितिको बैठक प्रत्येक ३३ महिनामा बस्ने	समितिको बैठक प्रत्येक ३३ महिनामा बस्ने	समितिको बैठक प्रत्येक ३३ महिनामा बस्ने	समितिको बैठक प्रत्येक ३३ महिनामा बस्ने	<ul style="list-style-type: none"> समितिको बैठकको निष्पत्तिको संख्या आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन दफा ३२ 	

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयावधि (आर्थिक वर्ष)					मुख्य सूचक	कैफियत
				२०२०।२१	२०२१।२२	२०२२।२३	२०२३।२४	२०२४।२५		
३.१.३	सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन समिति (PFM Committee) को पुनर्संरचना गरिने	मन्त्रालय (जी.यो.अ. महाशाखा र प्रशासन महाशाखा)	<ul style="list-style-type: none"> नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा प्रमुखको अध्यक्षतामा PFM Committee गठन भई कार्यरत रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन समितिको पुनर्संरचना समितिको बैठक प्रत्येक ३३ महिनामा बस्ने 	<ul style="list-style-type: none"> समितिको बैठक प्रत्येक ३३ महिनामा बस्ने 	<ul style="list-style-type: none"> समितिको बैठक प्रत्येक ३३ महिनामा बस्ने 	<ul style="list-style-type: none"> समितिको बैठक प्रत्येक ३३ महिनामा बस्ने 	<ul style="list-style-type: none"> समितिको पुनर्संरचना र समितिको बैठकको निर्णय संख्या 	PEFA	
३.१.४	लेखापरीक्षण सहयोग समितिको गठन र कृयाशीलता	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा) स्वा.से.वि., आयुर्वेद विभाग, औषधि व्यवस्था विभाग	<ul style="list-style-type: none"> मन्त्रालयको प्रशासन महाशाखा प्रमुखको अध्यक्षतामा लेखापरीक्षण समिति रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> अन्य विभागहरूमा समितिको गठन समितिको बैठक प्रत्येक ३३ महिनामा बस्ने 	<ul style="list-style-type: none"> समितिको बैठक प्रत्येक ३३ महिनामा बस्ने 	<ul style="list-style-type: none"> समितिको बैठक प्रत्येक ३३ महिनामा बस्ने 	<ul style="list-style-type: none"> समितिको बैठक प्रत्येक ३३ महिनामा बस्ने 	<ul style="list-style-type: none"> समितिको बैठकको निर्णय 	<ul style="list-style-type: none"> वेरजू फछ्यौट मूल्यांकन तथा अनुगमन समितिको निर्देशन 	
३.२	सुपरिवेक्षण, अनुगमन र पृष्ठपोषण संयन्त्र क्रियाशील रहने (Stimulation on Supervision, Monitoring and Feedback Mechanism)									
३.२.१	मातहत विभाग/कार्यालयको अनुगमन, सुपरिवेक्षण र पृष्ठपोषण प्रणालीको कार्यान्वयन र परिपालना गरिने	मन्त्रालय / विभागका सम्बन्धित महाशाखा	<ul style="list-style-type: none"> अनुगमन गर्ने गरिएको 	<ul style="list-style-type: none"> वर्षेनी 	<ul style="list-style-type: none"> वर्षेनी 	<ul style="list-style-type: none"> वर्षेनी 	<ul style="list-style-type: none"> वर्षेनी 	<ul style="list-style-type: none"> वर्षेनी 	<ul style="list-style-type: none"> वेवमा निरीक्षण प्रतिवेदन रहने 	सुसासन ऐन
३.२.२	अनुगमन सुपरिवेक्षणको नतिजा आन्तरिक नियन्त्रण समिति र PFM Committee लाई जानकारी गराइने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	<ul style="list-style-type: none"> PFM Committee मा छलफल हुने गरेको 	<ul style="list-style-type: none"> अर्ध-वार्षिक रुपमा 	<ul style="list-style-type: none"> अर्ध-वार्षिक रुपमा 	<ul style="list-style-type: none"> अर्ध-वार्षिक रुपमा 	<ul style="list-style-type: none"> अर्ध-वार्षिक रुपमा 	<ul style="list-style-type: none"> अर्ध-वार्षिक रुपमा 	<ul style="list-style-type: none"> अनुगमन प्रतिवेदन 	

नं.	मुख्य उत्पादन /प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयावधि (अर्थिक वर्ष)				मुख्य सूचक	कैफियत
				२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३		
			२०७९/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२	
४	वित्तीय तथा व्यवस्थापन लेखा मा सुधार (Improvement of Financial and Management Accounting Software)								
४.१	लेखा सफ्टवेयरको प्रयोगमा एकरूपता गरिने (Harmonized/Uniformity of the Accounting Software)								
४.१.१	सबै खर्च केन्द्रहरूमा वित्तीय कारोवारको लेखांकन TABUCS मा अनिवार्य गरिने	सबै खर्च केन्द्रहरू	पूर्णरूपमा लेखांकन हुन नसकेको	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	TABUCS प्रविष्टी
४.१.२	स्वायत्त तथा अर्ध स्वायत्त स्वास्थ्य सस्थाको समग्र आम्दानी र खर्च (आन्तरिक स्रोत समेतको) TABUCS मा प्रविष्ट (Entry) गरिने	मन्त्रालय (नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा र प्रशासन महाशाखा)	अस्पतालहरूमा TABUCS आंशिक प्रयोग भएको निर्देशन	TABUCS प्रयोगको लागि तालिम र निर्देशन सहित निर्देशन	TABUCS प्रयोगको लागि तालिम र निर्देशन सहित निर्देशन	TABUCS प्रयोगको लागि तालिम र निर्देशन सहित निर्देशन	TABUCS प्रयोगको लागि तालिम र निर्देशन सहित निर्देशन	TABUCS प्रयोगको लागि तालिम र निर्देशन सहित निर्देशन	Cross verification in TABUCS
४.१.३	प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय र मातहतका स्वास्थ्य निकायमा TABUCS को प्रयोगमा प्रोत्साहन गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	प्रदेशमा केहीले TABUCS संचालन गरेको	प्रयोगको पूर्वाधार तयार गरिने					
४.२	TABUCS लाई LMBIS, FMIS, TSA, FMIS, CGAS संग आबद्ध गरी प्रतिवेदन प्रणालीमा सुधार गरिने (Improve Reporting System Linking TABUCS with LMBIS, FMIS, TSA, FMIS, CGAS)								
४.२.१	TABUCS को सम्बन्ध LMBIS/FMIS/TSA /PMIS बीच कायम गर्न पहल गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	नभएको	प्राविधिक सहयोगको व्यवस्था	प्राविधिक सहयोगको निरन्तरता	प्राविधिक सहयोगको निरन्तरता	प्राविधिक सहयोगको निरन्तरता	प्राविधिक सहयोगको निरन्तरता	TABUCS को सम्बन्ध कायम
४.२.२	वित्तीय अनुगमन प्रतिवेदनको सुधार गर्न म.ले.नि.का को FMIS सफ्टवेयरमा निरन्तर पहुँच प्राप्त गर्न पहल गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	भईरहेको	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	चौमासिक रूपमा FMR तयार हुने
४.२.३	कर्मचारी अभिलेख प्रणाली र तलवी प्रतिवेदन (Payroll) लाई एकीकृत गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	TABUCS मा तलवी प्रतिवेदन रहेको	अभिलेख प्रणाली र तलवी प्रतिवेदन एकीकृत गरिने	अभिलेख प्रणाली र तलवी प्रतिवेदन एकीकृत गरिने	अभिलेख प्रणाली र तलवी प्रतिवेदन एकीकृत गरिने	अभिलेख प्रणाली र तलवी प्रतिवेदन एकीकृत गरिने	अभिलेख प्रणाली र तलवी प्रतिवेदन एकीकृत गरिने	पेरोल व्यवस्थापन प्रणाली व्यवस्थापन

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयवधि (आर्थिक वर्ष)					मुख्य सूचक	कैफियत
				२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४		
४.३	आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई सुदृढ बनाइने (Strengthen the Internal Audit)		२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२		
४.३.१	सबै भूक्तानी केन्द्रहरूको आन्तरिक लेखापरीक्षण (आ.ले.प.) तोकिएको म्यादभित्र सम्पन्न गर्न र त्रैमासिक रूपमा नै आ.ले.प. प्रतिवेदन प्राप्त गर्न म.ले.नि.का. / को.ले.नि.का. संग सामान्यस्यता कायम गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	समय समयमा छलफल हुने गरेको	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	आ.ले.प. प्रतिवेदन	आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ दफा ३३(४)
४.३.२	आफ्नो कार्यालयको राजस्व, धरोटी तथा विनियोजन तर्फको आय-व्यय तथा प्रचलित कानून बमोजिम खडा भएको कार्य सञ्चालन वा अन्य सार्वजनिक कोषको आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट गराइने र आ.ले.प. प्रतिवेदन समयमा नै प्राप्त गर्न प्रयत्नशील रहने	सम्बन्धित खर्च केन्द्र	आ.ले.प. को.ले.नि.का. बाट हुने गरेको	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	आ.ले.प. प्रतिवेदन	
४.३.३	को.ले.नि.का. बाट आ.ले.प. नहुने स्वास्थ्य संस्थाहरूले आ.ले.प. गराउन आफ्नो कार्यालयमा आ.ले.प. शाखाको व्यवस्था गर्ने र त्यस्तो आ.ले.प. शाखा गठन नभएको अवस्थामा रिजिस्टर्ड लेखापरीक्षकबाट आ.ले.प. गराइने	सम्बन्धित खर्च केन्द्र	केही निकायले रिजिस्टर्ड लेखापरीक्षकबाट आ.ले.प. गराउने गरेको	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	निरन्तर • आवश्यकता अनुसार	आ.ले.प. प्रतिवेदन	

नं.	मुख्य उत्पादन /प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयावधि (आर्थिक वर्ष)					मुख्य सूचक	कैफियत
				२०२०।२१ २०७७।७८	२०२१।२२ २०७८।७९	२०२२।२३ २०७९।८०	२०२३।२४ २०८०।८१	२०२४।२५ २०८१।८२		
४.३.४	आ.ले.प. गराउने र आ.ले.प.बाट देखिएका त्रुटीहरू (बेरुजू) समयमा नै सुधार (फछ्यौट) गरिने	सम्बन्धित खर्च केन्द्र मन्त्रालय, विभागहरू	२०१९।२० २०७६।७७	२०२०।२१ २०७७।७८	२०२१।२२ २०७८।७९	२०२२।२३ २०७९।८०	२०२३।२४ २०८०।८१	२०२४।२५ २०८१।८२	<ul style="list-style-type: none"> आ.ले.प. प्रतिवेदन र प्रतिक्रिया पत्र आ.ले.प.बाट देखिएका त्रुटीहरू (बेरुजू) अर्को त्रैमासिक भित्र सुधार (फछ्यौट) गरी सक्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ दफा ३३(८) आ.का.नि., २०६४ को नियम ९६(३)
४.३.५	आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन (बेरुजू) र सोमा गरिएको सुधार (फछ्यौट) बिवरण TABUCS मा प्रविष्टी (Entry) गरिने	सम्बन्धित खर्च केन्द्र	आ.ले.प भएको बिवरण मन्त्रालयले TABUCS मा प्रविष्ट गर्ने गरेको	आ.ले.प. प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि ३० दिनभित्र र सुधार (फछ्यौट) भएपछि	आ.ले.प. प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि ३० दिनभित्र र सुधार (फछ्यौट) भएपछि	आ.ले.प. प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि ३० दिनभित्र र सुधार (फछ्यौट) भएपछि	आ.ले.प. प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि ३० दिनभित्र र सुधार (फछ्यौट) भएपछि	आ.ले.प. प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि ३० दिनभित्र र सुधार (फछ्यौट) भएपछि	TABUCS Entry	
४.३.६	आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन (बेरुजू) को अनुगमन गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा) र सम्बन्धित विभाग	TABUCS मा बाषिक रुपमा अभिलेखसम्म राख्ने गरिएको	प्रत्येक ६ महिनामा १०% कार्यालयको अनुगमन गर्ने	प्रत्येक ६ महिनामा १०% कार्यालयको अनुगमन गर्ने	प्रत्येक ६ महिनामा १०% कार्यालयको अनुगमन गर्ने	प्रत्येक ६ महिनामा १०% कार्यालयको अनुगमन गर्ने	प्रत्येक ६ महिनामा १०% कार्यालयको अनुगमन गर्ने	अनुगमन प्रतिवेदन	<ul style="list-style-type: none"> आ.का.नि., २०६४ को नियम ९६(४)

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयवधि (आर्थिक वर्ष)					मुख्य सूचक	कैफियत
				२०२०।२१	२०२१।२२	२०२२।२३	२०२३।२४	२०२४।२५		
४.३.७	आन्तरिक लेखापरीक्षणको एकीकृत प्रतिवेदन (Report) तयार गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा) र सम्बन्धित विभाग	<ul style="list-style-type: none"> मन्त्रालयले आन्तरिक लेखापरीक्षणको एकीकृत प्रतिवेदन तयार गर्ने गरेको 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ६ महिनाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ६ महिनाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ६ महिनाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ६ महिनाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ६ महिनाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> आ.ले.प. एकीकृत प्रतिवेदन 	
४.४	बितीय एवं भौतिक प्रगतिको चौमासिक र वार्षिक प्रगति विवरण समयमा तयार गरिने (Timely Preparation of Trimester and Annually Financial and Physical Progress Report)									
४.४.१	TABUCS का माध्यमद्वारा कार्यक्रमहरूको चौमासिक वित्तीय एवं भौतिक प्रगति विवरण तयार गरिने	मन्त्रालय (यो.नी.अ. महाशाखा), सम्बन्धित विभाग तथा सबै खर्च केन्द्र	<ul style="list-style-type: none"> TABUCS मा भौतिक प्रगति प्रविष्ट हुने नगरेको 	<ul style="list-style-type: none"> चौमासिक समाप्त भएको २१ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> चौमासिक समाप्त भएको २१ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> चौमासिक समाप्त भएको २१ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> चौमासिक समाप्त भएको २१ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> चौमासिक समाप्त भएको २१ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> चौमासिक प्रगति विवरण TABUCS मा 	
४.४.२	TABUCS को माध्यमद्वारा कार्यक्रमहरूको वार्षिक वित्तीय एवं भौतिक प्रगति विवरण तयार गरिने	मन्त्रालय (यो.नी.अ. महाशाखा), सम्बन्धित विभाग तथा खर्च केन्द्र	<ul style="list-style-type: none"> TABUCS मा भौतिक प्रगति प्रविष्ट हुने नगरेको 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ४५ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ४५ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ४५ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ४५ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ४५ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> वार्षिक भौतिक प्रगति विवरण 	<ul style="list-style-type: none"> • JFA
४.४.३	दातृ निकायहरूलाई आवश्यक पर्ने वित्तीय अनुगमन प्रतिवेदन (Financial Monitoring Report - FMR) TABUCS र FMIS सँग भिडान गरी चौमासिक रुपमा तयार गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	<ul style="list-style-type: none"> चौमासिक रुपमा तयार गर्ने गरिएको 	<ul style="list-style-type: none"> चौमासिक समाप्त भएको ४५ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> चौमासिक समाप्त भएको ४५ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> चौमासिक समाप्त भएको ४५ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> चौमासिक समाप्त भएको ४५ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> चौमासिक समाप्त भएको ४५ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> FMR 	<ul style="list-style-type: none"> JFA

नं.	मुख्य उत्पादन /प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयावधि (आर्थिक वर्ष)						मुख्य सूचक	कैफियत
				२०२०।२१ २०७७।७८	२०२१।२२ २०७८।७९	२०२२।२३ २०७९।८०	२०२३।२४ २०८०।८१	२०२४।२५ २०८१।८२	२०२५।२६ २०८२।८३		
४.४.४	विनियोजन, राजश्व, धरौटी र अन्य स्रोतको वार्षिक रूपमा आर्थिक विवरण तयार गरी को.ले.नि.का. र महालेखापरीक्षकको कार्यालय (लेखापरीक्षण डोर) समक्ष पेश गरिने	सबै खर्च केन्द्र	म.ले.प. लेखापरीक्षण डोर समक्ष पेश गर्ने गरिएको	आ.ले.प हुन पूर्व र म.ले.प डोर आफ्नो कार्यालय आई पुरोको दिन	आ.ले.प हुन पूर्व र म.ले.प डोर आफ्नो कार्यालय आई पुरोको दिन	आ.ले.प हुन पूर्व र म.ले.प डोर आफ्नो कार्यालय आई पुरोको दिन	आ.ले.प हुन पूर्व र म.ले.प डोर आफ्नो कार्यालय आई पुरोको दिन	आ.ले.प हुन पूर्व र म.ले.प डोर आफ्नो कार्यालय आई पुरोको दिन	को.ले.नि.का. बाट प्रमाणित आ.वि. र म.ले.प. लेखापरीक्षण प्रतिवेदन	आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ३५ आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ९७	
४.४.५	विनियोजन, राजश्व, धरौटी, तथा अन्य स्रोतको केन्द्रीय आर्थिक विवरण तयार गरी महालेखा नियन्त्रक कार्यालयसंग भिडान गरी महालेखापरीक्षकको कार्यालयमा पेश गरिने	मन्त्रालय र विभागहरू (आर्थिक प्रशासन शाखा)	भिडान गरी पेश गर्ने गरिएको	कार्तिक मसान्तिभित्र	कार्तिक मसान्तिभित्र	कार्तिक मसान्तिभित्र	कार्तिक मसान्तिभित्र	कार्तिक मसान्तिभित्र	केन्द्रीय आर्थिक विवरण	आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २९(२) आ.का.नि., २०६४ नियम ८७	
४.४.६	दातृ निकायहरूलाई आवश्यक पर्ने लेखापरीक्षण वित्तीय प्रतिवेदन (Audited Financial Report) TABUCS र FMIS भिडान गरी वार्षिक रूपमा तयार गरिने	मन्त्रालय प्रशासन महाशाखा	तयार गर्ने गरिएको	म.ले.प. समक्ष प्रत्येक वर्षको पौष मसान्तिभित्र वित्तीय विवरण पेश गर्ने र म.ले.प.बाट प्रमाणित भई प्राप्त भएपछि दातृ निकायमा पठाउने	म.ले.प. समक्ष प्रत्येक वर्षको पौष मसान्तिभित्र वित्तीय विवरण पेश गर्ने र म.ले.प.बाट प्रमाणित भई प्राप्त भएपछि दातृ निकायमा पठाउने	म.ले.प. समक्ष प्रत्येक वर्षको पौष मसान्तिभित्र वित्तीय विवरण पेश गर्ने र म.ले.प.बाट प्रमाणित भई प्राप्त भएपछि दातृ निकायमा पठाउने	म.ले.प. समक्ष प्रत्येक वर्षको पौष मसान्तिभित्र वित्तीय विवरण पेश गर्ने र म.ले.प.बाट प्रमाणित भई प्राप्त भएपछि दातृ निकायमा पठाउने	म.ले.प. समक्ष प्रत्येक वर्षको पौष मसान्तिभित्र वित्तीय विवरण पेश गर्ने र म.ले.प.बाट प्रमाणित भई प्राप्त भएपछि दातृ निकायमा पठाउने	म.ले.प. बाट प्रमाणित वित्तीय विवरण	JFA	

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयवधि (आर्थिक वर्ष)				मुख्य सूचक	कैफियत
				२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३		
४.४.७	मातहत कार्यालयको नैर बजेटरी आम्दानी खर्च समेतको NPSAS मा आधारित प्रतिवेदन TABUCS बाट तयार गर्ने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा र सम्बन्धित विभाग)	<ul style="list-style-type: none"> म.ले.प.को कार्यालयले माग गरेको समय सीमाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> म.ले.प.को कार्यालयले माग गरेको समय सीमाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> म.ले.प.को कार्यालयले माग गरेको समय सीमाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> म.ले.प.को कार्यालयले माग गरेको समय सीमाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> म.ले.प.को कार्यालयले माग गरेको समय सीमाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> NPSAS प्रतिवेदन म.ले.प.को निर्देशन 	
स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय जोखिम सम्बन्धी सूचनाको अभिलेख तथा कार्यान्वयन (Maintained Risk Register Framework for Financial Transition)									
४.५	वित्तीय जोखिमको पहिचान गरी जोखिम अभिलेख (Risk Register) तयार गरिने र मातहत निकायहरूलाई सोको जानकारी पठाउने र यस्तो जोखिमको अभिलेख TABUCS मा Online गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	<ul style="list-style-type: none"> जोखिम अभिलेख तयार नगरिएको 	<ul style="list-style-type: none"> जोखिमको चेकलिस्ट तयार गरिने कार्यान्वयन 	<ul style="list-style-type: none"> जोखिम चेकलिस्टमा पुनरावलोकन कार्यान्वयन 	<ul style="list-style-type: none"> जोखिम चेकलिस्टमा पुनरावलोकन कार्यान्वयन 	<ul style="list-style-type: none"> जोखिम चेकलिस्टमा पुनरावलोकन कार्यान्वयन 	<ul style="list-style-type: none"> जोखिम चेकलिस्ट र अद्यावधिक चेकलिस्ट TABUCS मा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ३२(२) आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ९५(२) 	
४.५.२	वित्तीय कारोवार गर्दा पहिचान गरिएको वित्तीय जोखिमको फूटपोषण (Feedback) लिई गर्ने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> मलेप लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेखित जोखिमका बारेमा ध्यान दिने गरिएको 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक कारोवार गर्दा वित्तीय जोखिम यकिन गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक कारोवार गर्दा वित्तीय जोखिम यकिन गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक कारोवार गर्दा वित्तीय जोखिम यकिन गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक कारोवार गर्दा वित्तीय जोखिम यकिन गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> वित्तीय जोखिमको मूल्यांकन लेखापरीक्षण प्रतिवेदन 	
सार्वजनिक खरिदमा सुधार (Improvement on Public Procurement Management)									
५.१	सार्वजनिक खरिद रणनीतिक योजना/खाका Public Procurement Strategy Framework-PPSF तयार गरिने	मन्त्रालय (यो.नी.अ. महाशाखा), सम्बन्धित विभाग	<ul style="list-style-type: none"> खरिद सुधार योजना (Procurement Improvement Plan-PIP) कार्यान्वयनमा रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> खरिदको रणनीति योजना कार्यान्वयन 	<ul style="list-style-type: none"> खरिदको रणनीति योजना कार्यान्वयन 	<ul style="list-style-type: none"> खरिदको रणनीति योजना कार्यान्वयन 	<ul style="list-style-type: none"> खरिदको रणनीति योजना कार्यान्वयन 	<ul style="list-style-type: none"> खरिदको रणनीति योजना तयार PPSF को मस्यौदा तयार भएको 	

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयावधि (आर्थिक वर्ष)				मुख्य सूचक	कैफियत
				२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४		
६.	लेखापरीक्षण तथा बाध्य निगरानी (External Scrutiny and Audit)								
६.१	लेखापरीक्षण र लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको समयमा नै सम्बोधन गरिने (Audit and Response to Audit Report on Time)								
६.१.१	म.ले.प.को कार्यालयको लेखापरीक्षण डोरलाई वित्तीय कारोवारको सबै प्रकारका विवरणहरू उपलब्ध गराई लेखापरीक्षण गराइने	सबै खर्च केन्द्रहरू	म.ले.प. डोरबाट लेखापरीक्षण हुने गरेको	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	PEFA <ul style="list-style-type: none"> म.ले.प.को सावसाली निर्देशन
६.१.२	विगतदेखि फछ्यौट गर्न बांकी रहेको बेरुजू म.ले.प.को कार्यालयको लेखापरीक्षण डोरबाटै फछ्यौट गराउन आवश्यक कागजात प्रमाण पेश गरी सम्परीक्षण गराइने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	केही भुक्तानी केन्द्रले मात्र सम्परीक्षण गराउने गरेको	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	<ul style="list-style-type: none"> म.ले.प.को नीतिगत निर्देशन एवं अभ्यास
६.१.३	लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदनको कार्यान्वयन गरी म.ले.प.को कार्यालयलाई प्रतिक्रिया (जवाफ) समयमा नै उपलब्ध गराइने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	केही कार्यालयहरूले प्रतिक्रिया उपलब्ध गराउने गरेको	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	म.ले.प.को कार्यालयबाट तोकिएको समयमा आवश्यक विवरण उपलब्ध गराई कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख अनिवार्य रूपमा उपस्थित भई लेखापरीक्षण गराउने	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ३७(१) आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ नियम ९९(१)

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयवधि (आर्थिक वर्ष)					मुख्य सूचक	कैफियत
				२०२०।२१	२०२१।२२	२०२२।२३	२०२३।२४	२०२४।२५		
६.१.४	लेखापरीक्षणको प्रारंभिक प्रतिवेदन र सोको प्रतिक्रिया (जवाफ) म.ले.प.को कार्यालयलाई ३५ दिन भित्र उपलब्ध गराएको विवरण TABUCS मा प्रविष्ट (Entry) गरिने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> TABUCS मा प्रविष्ट गर्ने व्यवस्था रहेको तर केही कार्यालयहरूले मात्र प्रविष्ट गर्ने गरिएको 	<ul style="list-style-type: none"> प्रतिक्रिया उपलब्ध गराएको ७ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> प्रतिक्रिया उपलब्ध गराएको ७ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> प्रतिक्रिया उपलब्ध गराएको ७ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> प्रतिक्रिया उपलब्ध गराएको ७ दिनभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> TABUCS मा प्रविष्ट 	<ul style="list-style-type: none"> स्वा. तथा ज. मन्त्रालयको आन्तरिक नियन्त्रण निर्देशिकको २०७५ को बंदा नं. १४.१५ 	
६.१.५	लेखापरीक्षणको प्रारंभिक प्रतिवेदनबाट हठी कायम रहेका लगती बरुजुहरू (दफावार रूपमा) TABUCS मा प्रविष्ट (Entry) गरिने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> TABUCS मा प्रविष्ट (Entry) गर्ने व्यवस्था रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> लेखापरीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त भएको १ महिनाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> लेखापरीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त भएको १ महिनाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> लेखापरीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त भएको १ महिनाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> लेखापरीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त भएको १ महिनाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> TABUCS मा प्रविष्ट 	<ul style="list-style-type: none"> स्वा. तथा ज. मन्त्रालयको आन्तरिक नियन्त्रण निर्देशिकको २०७५ को बंदा नं. १४.१६ 	
६.१.६	बक्यौता लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> बक्यौता लेखापरीक्षण गराइने गरिएको 	<ul style="list-style-type: none"> प्रमाण कारजात खोजी म.ले.प. डोर वा म.ले.प. कार्यालयबाट लेखापरीक्षण गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रमाण कारजात खोजी म.ले.प. डोर वा म.ले.प. कार्यालयबाट लेखापरीक्षण गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रमाण कारजात खोजी म.ले.प. डोर वा म.ले.प. कार्यालयबाट लेखापरीक्षण गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रमाण कारजात खोजी म.ले.प. डोर वा म.ले.प. कार्यालयबाट लेखापरीक्षण गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> म.ले.प. वार्षिक प्रतिवेदन 	<ul style="list-style-type: none"> म.ले.प. वार्षिक प्रतिवेदन 	
६.१.७	स्वास्थ्य क्षेत्रको आन्तरिक तथा अन्तिम लेखापरीक्षणमा गन्तुपने सुधार गर्नका लागि म.ले.नि.का. र म.ले.प.को कार्यालयसंग अन्तरक्रिया गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	<ul style="list-style-type: none"> समय समयमा छलफल हुँदै आएको 	<ul style="list-style-type: none"> आ.व.को शुरुमा कम्तीमा एक पटक र आवश्यकता अनुसार अन्तरक्रिया गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> आ.व.को शुरुमा कम्तीमा एक पटक र आवश्यकता अनुसार अन्तरक्रिया गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> आ.व.को शुरुमा कम्तीमा एक पटक र आवश्यकता अनुसार अन्तरक्रिया गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> आ.व.को शुरुमा कम्तीमा एक पटक र आवश्यकता अनुसार अन्तरक्रिया गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> अन्तरक्रियाको संख्या 	<ul style="list-style-type: none"> FMP, 2017 (5.1.3) 	

नं.	मुख्य उत्पादन /प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयावधि (आर्थिक वर्ष)				मुख्य सूचक	कैफियत
				२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४		
				२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२	
६.२ बेरूजू फछ्यौटको तोकिएको लक्ष पुरा गरिने (To Achieving the target of Audit Clearance)									
६.२.१	बेरूजू फछ्यौटको कार्यायोजना तयार गरिने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> केही निकायले मात्र कार्ययोजना तयार गर्ने गरेको 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक वर्षको श्रावण महिनाभित्र बेरूजू फछ्यौटको कार्यायोजना तयार गरी मन्त्रालय एवं तालुक कार्यालयमा पठाउने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक वर्षको श्रावण महिनाभित्र बेरूजू फछ्यौटको कार्यायोजना तयार गरी मन्त्रालय एवं तालुक कार्यालयमा पठाउने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक वर्षको श्रावण महिनाभित्र बेरूजू फछ्यौटको कार्यायोजना तयार गरी मन्त्रालय एवं तालुक कार्यालयमा पठाउने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक वर्षको श्रावण महिनाभित्र बेरूजू फछ्यौटको कार्यायोजना तयार गरी मन्त्रालय एवं तालुक कार्यालयमा पठाउने 	<ul style="list-style-type: none"> बेरूजू फछ्यौटको कार्यायोजना 	<ul style="list-style-type: none"> स्वा. तथा ज. मन्त्रालयको आन्तरिक नियन्त्रण निर्देशिकको २०७५ को बूटा नं. १४.१७ वे. फ. मू. तथा अ. समिति
६.२.२	आ.ब. २०५९/६० सम्मको अति पुरानो बेरूजू कुमारीचोक तथा केन्द्रीय तहसिल कार्यालयबाट विशेष पहलका साथ फछ्यौट गराइने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> कुमारीचोक तथा केन्द्रीय तहसिल कार्यालयबाट फछ्यौट भइरहेको 	<ul style="list-style-type: none"> बांकी बेरूजूमध्ये २५% फछ्यौट गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> बांकी बेरूजूमध्ये २५% फछ्यौट गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> बांकी बेरूजूमध्ये २५% फछ्यौट गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> बांकी बेरूजूमध्ये २५% फछ्यौट गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> बांकी बेरूजूमध्ये २५% फछ्यौट प्रतिवेदन 	<ul style="list-style-type: none"> वे. फ. मू. तथा अ. समिति
६.२.३	आ.ब. २०६०/६१ देखि चालु बाहेक अधिल्लो आ.ब सम्मको (चालु बाहेक) बेरूजू म.ले.प.को कार्यालयबाट प्राथकताका साथ फछ्यौट गराउने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> म.ले.प.को कार्यालयबाट फछ्यौट भइरहेको 	<ul style="list-style-type: none"> बांकी बेरूजूमध्ये ८०% फछ्यौट गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> बांकी बेरूजूमध्ये ८०% फछ्यौट गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> बांकी बेरूजूमध्ये ८०% फछ्यौट गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> बांकी बेरूजूमध्ये ८०% फछ्यौट गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> वे. फ. मू. तथा अ. समितिको बाषिक प्रतिवेदन 	<ul style="list-style-type: none"> वे. फ. मू. तथा अ. समिति
६.२.४	गत आ.ब. को बेरूजू (चालु बेरूजू) म.ले.प.को कार्यालयबाट सकृयताका साथ फछ्यौट गराइने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> म.ले.प.को कार्यालयबाट फछ्यौट भइरहेको 	<ul style="list-style-type: none"> शतप्रतिशत बेरूजू फछ्यौट गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> शतप्रतिशत बेरूजू फछ्यौट गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> शतप्रतिशत बेरूजू फछ्यौट गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> शतप्रतिशत बेरूजू फछ्यौट गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> वे. फ. मू. तथा अ. समितिको बाषिक प्रतिवेदन 	<ul style="list-style-type: none"> वे. फ. मू. तथा अ. समिति

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयवधि (आर्थिक वर्ष)					मुख्य सूचक	कैफियत
				२०२०।२१	२०२१।२२	२०२२।२३	२०२३।२४	२०२४।२५		
६.२.५	प्रचलित कानूनको रीत पुऱ्याउनु पर्नेमा सो रीतसम्म नपुऱ्याई अनियमित भएको तर सरकारी हानी नोक्सानी भएको नदेखिएको बरुजू हानी नोक्सानी नभएको कारण यथासम्भव प्रष्ट गरी मन्त्रालयमा पेश गरी नियमित गराइने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> मन्त्रालयबाट नियमित गर्ने गरिएको 	<ul style="list-style-type: none"> लेखापरीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त भएको एक महिनाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> लेखापरीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त भएको एक महिनाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> लेखापरीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त भएको एक महिनाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> लेखापरीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त भएको एक महिनाभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> मासिक बरुजू फछ्यौट प्रतिवेदन 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ नियम १००(३) 	
६.२.६	असुल उपर गर्नुपर्ने ठहरिएको बरुजूको नियमित कार्यविधिबाट असुल उपर हुन नसकेमा त्यस्तो लागत कुमारीचोक तथा केन्द्रीय तहसिल कार्यालयमा पठाउने प्रयोजनका लागि मन्त्रालयमा पेश गरिने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> यदाकदा हुने गरेको 	<ul style="list-style-type: none"> अवस्था अनुसार पेश गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> अवस्था अनुसार पेश गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> अवस्था अनुसार पेश गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> अवस्था अनुसार पेश गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> कुमारीचोक तथा केन्द्रीय तहसिल कार्यालयमा लागत कसिएको पत्र 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ४७(३) आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ नियम १०३ 	
६.२.७	बरुजू फछ्यौट तथा बाँकीको लागत अद्यावधिक गरिने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> आ.ब. २०६०।६१ देखि २०६८।६९ सम्मको लागत TABUCS मा रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> बरुजू फछ्यौट भएको तथा थप भएको अवस्थामा TABUCS मा प्रविष्ट गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> बरुजू फछ्यौट भएको तथा थप भएको अवस्थामा TABUCS मा प्रविष्ट गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> बरुजू फछ्यौट भएको तथा थप भएको अवस्थामा TABUCS मा प्रविष्ट गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> बरुजू फछ्यौट भएको तथा थप भएको अवस्थामा TABUCS मा प्रविष्ट गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> बरुजू फछ्यौट भएको तथा थप भएको अवस्थामा TABUCS मा प्रविष्ट गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ३८ 	

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयावधि (आर्थिक वर्ष)					मुख्य सूचक	कैफियत
				२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४		
			२०७९/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२		<ul style="list-style-type: none"> स्वा. तथा ज. मन्त्रालयको आन्तरिक नियन्त्रण निर्देशिकको २०७५ को बूदा नं. १४.२१
६.२.८	कार्यालयस्तरीय बेरुजू फछ्यौट समितिको गठन (कार्यालय प्रमुख, आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुख, प्रशासन प्रमुख र खरिद शाखा वा इकाई प्रमुख) गरिने र कृयाशीलता	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> मन्त्रालय र विभागहरूमा मात्र रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> समितिको गठन प्रत्येक ३३ महिनामा बैठक बसी बेरुजू फछ्यौटमा कृयाशील रहने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक ३३ महिनामा बैठक बसी बेरुजू फछ्यौटमा कृयाशील रहने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक ३३ महिनामा बैठक बसी बेरुजू फछ्यौटमा कृयाशील रहने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक ३३ महिनामा बैठक बसी बेरुजू फछ्यौटमा कृयाशील रहने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक ३३ महिनामा बैठक बसी बेरुजू फछ्यौटमा कृयाशील रहने 	<ul style="list-style-type: none"> बैठकको निर्णय पुस्तिका 	
६.२.९	बेरुजू फछ्यौटको मासिक प्रगति प्रतिवेदन (बिवरण) तयार गरी मन्त्रालय र तालुक कार्यालयमा पठाउने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> पठाउने गरेको 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक महिनाको ७ गतेभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक महिनाको ७ गतेभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक महिनाको ७ गतेभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक महिनाको ७ गतेभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक महिनाको ७ गतेभित्र 	<ul style="list-style-type: none"> बेरुजू फछ्यौटको मासिक प्रगति प्रतिवेदन 	
६.२.१०	प्रदेश तथा स्थानीय तहमा हस्तान्तरित कार्यालयको नाममा फछ्यौट गर्न बांकी रहेको बेरुजू फछ्यौट गर्न गराउन पहल गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	<ul style="list-style-type: none"> हस्तान्तरित कार्यालयको नाममा रहेको बेरुजू फछ्यौट गर्न बांकी रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> अर्थ मन्त्रालय, म.ले.नि.का र म.ले.प संग आवश्यक छलफल गर्ने 					<ul style="list-style-type: none"> अर्थ मन्त्रालय, मलेनिका र मलेपको कार्यालयबाट प्राप्त निर्देशन बमोजिम गरिने 	

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयावधि (आर्थिक वर्ष)					मुख्य सूचक	कैफियत
				२०२०।२१	२०२१।२२	२०२२।२३	२०२३।२४	२०२४।२५		
६.२.११	तोकिएको बेरुजू फछ्यौटको लक्ष पुरा गर्नेलाई पुरस्कृत गरिने र लक्ष पुरा नगर्नेलाई कारवाही गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	<ul style="list-style-type: none"> पुरस्कृत र कारवाही हुने गरेको 	<ul style="list-style-type: none"> कुमारीचोक तथा केन्द्रीय तहसिल कार्यालयले तोकिएको रकम र संख्यामा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३ महिभित्र पुरस्कृत गरिने र कारवाही पनि गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> कुमारीचोक तथा केन्द्रीय तहसिल कार्यालयले तोकिएको रकम र संख्यामा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३ महिभित्र पुरस्कृत गरिने र कारवाही पनि गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> कुमारीचोक तथा केन्द्रीय तहसिल कार्यालयले तोकिएको रकम र संख्यामा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३ महिभित्र पुरस्कृत गरिने र कारवाही पनि गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> कुमारीचोक तथा केन्द्रीय तहसिल कार्यालयले तोकिएको रकम र संख्यामा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३ महिभित्र पुरस्कृत गरिने र कारवाही पनि गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> पुरस्कृत र कारवाही गरिएको कर्मचारीहरूको संख्या 	<ul style="list-style-type: none"> वे.फ.मू. तथा अ. समितिको वार्षिक प्रतिवेदन, २०७५ 	
६.३	लेखापरीक्षण अंकमा बेरुजूको अंकको प्रतिशतलाई न्यूनीकरण गरिने (Reduced audit queries against audited amount)	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> आ.व. २०७५।७६ को लेखापरीक्षणमा मन्त्रालय र अन्तर्गतको लेखापरीक्षण कूल अंकको सरकारी निकायतर्फ ६.७५% र अस्पतालतर्फ ८.७% रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> आ.व. २०७६।७७ को लेखापरीक्षणमा ६ प्रतिशतमा झारिने 	<ul style="list-style-type: none"> आ.व. २०७७।७८ को लेखापरीक्षणमा ५.५ प्रतिशतमा झारिने 	<ul style="list-style-type: none"> आ.व. २०७८।७९ को लेखापरीक्षणमा ५.०० प्रतिशतमा झारिने 	<ul style="list-style-type: none"> आ.व. २०७९।८० को लेखापरीक्षणमा ४.३० प्रतिशतमा झारिने 	<ul style="list-style-type: none"> आ.व. २०८०।८१ को लेखापरीक्षणमा ४.०० प्रतिशतमा झारिने 	<ul style="list-style-type: none"> म.ले.प. को वार्षिक प्रतिवेदन र वे.फ.मू. तथा अ. समितिको वार्षिक प्रतिवेदन, २०७५ 	
६.३.२	कर कट्टा नगरेको, राजश्व दाखिला नगरेको, प्रमाण काराजात नभएको, भ्रष्टाचार वा प्रमाण नभएको जस्ता बेरुजू हुन नदिई लेखापरीक्षण डोर समक्ष त्यस्ता काराजात पेश गरी बेरुजू न्यूनीकरण गरिने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> यस प्रकारको बेरुजूको संख्या र रकम धेरै भएको 	<ul style="list-style-type: none"> लेखापरीक्षण भएकै अवस्थामा प्रमाण पेश गरी बेरुजू न्यूनीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> लेखापरीक्षण भएकै अवस्थामा प्रमाण पेश गरी बेरुजू न्यूनीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> लेखापरीक्षण भएकै अवस्थामा प्रमाण पेश गरी बेरुजू न्यूनीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> लेखापरीक्षण भएकै अवस्थामा प्रमाण पेश गरी बेरुजू न्यूनीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> म.ले.प. लेखापरीक्षणको प्रारंभिक प्रतिवेदन 	<ul style="list-style-type: none"> वे.फ.मू. तथा अ. समितिको वार्षिक प्रतिवेदन 	

नं.	मुख्य उत्पादन /प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयावधि (आर्थिक वर्ष)				मुख्य सूचक	कैफियत
				२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३		
६.४	सार्वजनिक लेखा समितिमा छलफल, समितिको निर्देशनको अभिलेख र कार्यान्वयन (Discussion with Public Account Committee on OAG Report, Maintain the Records of Committee's directives and Execute the decisions)			२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२	
६.४.१	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा, सम्बन्धित विभाग) को वार्षिक प्रतिवेदनमा उल्लेखित विषयमा समयमै पूर्ण प्रमाण सहितको प्रतिक्रिया सार्वजनिक लेखा समितिलाई उपलब्ध गराउने र छलफलमा भाग लिइने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा, सम्बन्धित विभाग)	प्रत्येक वर्ष प्रतिक्रिया उपलब्ध गराइँदै आएको	प्रत्येक वर्ष सा.ले.स.ले माग गरेको समयमा प्रतिक्रिया उपलब्ध गराउने र छलफलमा भाग लिने	प्रत्येक वर्ष सा.ले.स.ले माग गरेको समयमा प्रतिक्रिया उपलब्ध गराउने र छलफलमा भाग लिने	प्रत्येक वर्ष सा.ले.स.ले माग गरेको समयमा प्रतिक्रिया उपलब्ध गराउने र छलफलमा भाग लिने	प्रत्येक वर्ष सा.ले.स.ले माग गरेको समयमा प्रतिक्रिया उपलब्ध गराउने र छलफलमा भाग लिने	प्रत्येक वर्ष सा.ले.स.ले माग गरेको समयमा प्रतिक्रिया उपलब्ध गराउने र छलफलमा भाग लिने	<ul style="list-style-type: none"> मन्त्रालयले सार्वजनिक लेखा समितिलाई पठाएको पत्र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ४१
६.४.२	सार्वजनिक लेखा समितिको निर्देशन अभिलेख गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	TABUCS मा अभिलेख गर्ने नगरिएको	निर्देशन र कार्यान्वयनको स्थिति TABUCS मा अभिलेख गर्ने	निर्देशन र कार्यान्वयनको स्थिति TABUCS मा अभिलेख गर्ने	निर्देशन र कार्यान्वयनको स्थिति TABUCS मा अभिलेख गर्ने	निर्देशन र कार्यान्वयनको स्थिति TABUCS मा अभिलेख गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> सा.ले.स.को निर्देशन पत्र र TABUCS मा अभिलेख 	
६.४.३	सार्वजनिक लेखा समितिको निर्देशन कार्यान्वयन र समितिमा प्रतिवेदन गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	समितिले माग गरेको समयमा लिखित रूपमा प्रतिवेदन दिने गरिएको	निर्देशनको कार्यान्वयनको समीक्षा लेखापरीक्षण समितिको बैठकमा गरिने	निर्देशनको कार्यान्वयनको समीक्षा लेखापरीक्षण समितिको बैठकमा गरिने	निर्देशनको कार्यान्वयनको समीक्षा लेखापरीक्षण समितिको बैठकमा गरिने	निर्देशनको कार्यान्वयनको समीक्षा लेखापरीक्षण समितिको बैठकमा गरिने	निर्देशनको कार्यान्वयनको समीक्षा लेखापरीक्षण समितिको बैठकमा गरिने	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ४१(३)

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयवधि (आर्थिक वर्ष)				मुख्य सूचक	कैफियत
				२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३		
७	सम्पति व्यवस्थापनमा सुधार (Improvement on Assets Management)		२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२	
७.१	पेशकी व्यवस्थापन, नियमन (Advance Management and Monitoring)								
७.१.१	पेशकी कारोवारमा नियन्त्रण गरिने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ मा पेशकी सम्बन्धमा छुट्टै परिच्छेद रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> आवश्यकता र औचित्यको आधारमा मात्र पेशकी दिइने दोहोरो पेशकी नदिइने म्यादाभित्रै पेशकी फछ्यौट गर्ने गराइने 	<ul style="list-style-type: none"> आवश्यकता र औचित्यको आधारमा मात्र पेशकी दिइने दोहोरो पेशकी नदिइने म्यादाभित्रै पेशकी फछ्यौट गर्ने गराइने 	<ul style="list-style-type: none"> आवश्यकता र औचित्यको आधारमा मात्र पेशकी दिइने दोहोरो पेशकी नदिइने म्यादाभित्रै पेशकी फछ्यौट गर्ने गराइने 	<ul style="list-style-type: none"> आवश्यकता र औचित्यको आधारमा मात्र पेशकी दिइने दोहोरो पेशकी नदिइने म्यादाभित्रै पेशकी फछ्यौट गर्ने गराइने 	<ul style="list-style-type: none"> फछ्यौट गर्ने बाकी पेशकीको मास्केवारी म.ले.प. फा.नं. २११ TABUCS मा 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को परिच्छेद ९
७.१.२	नगद पेशकी (Caseadvance) को कारोवारलाई न्यूनीकरण गरिने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> कर्मचारी पेशकीमा न्यूनीकरण हुँदै गएको 	<ul style="list-style-type: none"> सिधै भुक्तानी हुन सक्ने काममा पेशकी नदिइने 	<ul style="list-style-type: none"> सिधै भुक्तानी हुन सक्ने काममा पेशकी नदिइने 	<ul style="list-style-type: none"> सिधै भुक्तानी हुन सक्ने काममा पेशकी नदिइने 	<ul style="list-style-type: none"> सिधै भुक्तानी हुन सक्ने काममा पेशकी नदिइने 	<ul style="list-style-type: none"> फछ्यौट गर्ने बाकी पेशकीको मास्केवारी म.ले.प. फा.नं. २११ 	<ul style="list-style-type: none"> आ.का. नि, २०६४ को नियम ७६
७.१.३	ठेक्का सम्झौता अनुसार दिइने मोबिलाइजेसन पेशकी, प्रतिपत्र पेशकी, र भ्रमणको निमित्त दिइने पेशकी बाहेक चालु आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा नफर्छिने गरी कुनै पेशकी नदिइने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> कर्मचारी पेशकीमा न्यूनीकरण हुँदै गएको 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक आ.ब. को पेशकी कारोवार गर्दा 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक आ.ब. को पेशकी कारोवार गर्दा 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक आ.ब. को पेशकी कारोवार गर्दा 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक आ.ब. को पेशकी कारोवार गर्दा 	<ul style="list-style-type: none"> फछ्यौट गर्ने बाकी पेशकीको मास्केवारी म.ले.प. फा.नं. २११ 	<ul style="list-style-type: none"> आ.का. नि, २०६४ को नियम ७७(३)
७.१.४	फछ्यौट बाकी पेशकी जिम्मेवारी सारिने एक आ. ब. मा गएको पेशकीको रकम सोही आ.ब. मा फछ्यौट हुन नसकेमा अर्को आ.ब. मा जिम्मेवारी सारिने	सबै भुक्तानी केन्द्रहरू	<ul style="list-style-type: none"> बाकी पेशकी जिम्मेवारी सारिने गरिएको 	<ul style="list-style-type: none"> फछ्यौट हुन बाकी पेशकीको रकम अर्को आ.ब. मा जिम्मेवारी सारिने (प्रविष्ट) सारिने 	<ul style="list-style-type: none"> फछ्यौट हुन बाकी पेशकीको रकम अर्को आ.ब. मा जिम्मेवारी सारिने (प्रविष्ट) सारिने 	<ul style="list-style-type: none"> फछ्यौट हुन बाकी पेशकीको रकम अर्को आ.ब. मा जिम्मेवारी सारिने (प्रविष्ट) सारिने 	<ul style="list-style-type: none"> फछ्यौट हुन बाकी पेशकीको रकम अर्को आ.ब. मा जिम्मेवारी सारिने (प्रविष्ट) सारिने 	<ul style="list-style-type: none"> फछ्यौट हुन बाकी पेशकीको रकम अर्को आ.ब. मा जिम्मेवारी सारिने (प्रविष्ट) सारिने 	<ul style="list-style-type: none"> आ.का. नि, २०६४ को नियम ८०

नं.	मुख्य उत्पादन /प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयावधि (आर्थिक वर्ष)				मुख्य सूचक	कैफियत
				२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३		
७.१.५	समग्र पेशकी (प्रतिपत्र (LC), कार्यपरिचालन (Mobilization), भ्रमण, कार्यक्रम तथा अन्य पेशकी) को नियमित रूपमा TABUCS को माध्यमद्वारा अनुगमन गरिने	सबै भुक्तानी केन्द्र र मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा) तथा सम्बन्धित विभाग	२०७९/७७	२०७९/७८	२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३	TABUCS	• आ.का.नि., २०६४ को नियम ८४
७.२	गैर मौद्रिक सम्पत्तिका सुरक्षा तथा उपयोगको अनुगमन (Safety of Non-monetary Assets and Monitoring)								
७.२.१	निर्क्षेपित कार्यालयहरूलाई सम्पत्ति हस्तान्तरणको विवरण अद्यावधिक गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा) सम्बन्धित विभाग	पूर्ण विवरण नरहेको	विवरण संकलन	विवरण संकलन	विवरण संकलन	विवरण संकलन	विवरण संकलन	• हस्तान्तरित विवरण
७.२.२	हस्तान्तरण गरिएको मालसामानको आम्दानी एकिन गरिने	मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा) सम्बन्धित विभाग	पूर्ण विवरण नरहेको	विवरण संकलन	विवरण संकलन	विवरण संकलन	विवरण संकलन	प्रमाण पुरा	• जिन्सी खाता
७.२.३	कर्मचारी जिम्मा रहेको नगद तथा मालसामानको वरवुभारथ गराइने	सरुवा, बढुवा हुँदा वा अवकास प्राप्त गर्दा वा लामो अवधि काज वा विदामा रहँदा सबैले	वरवुभारथको विवरण व्यस्थित हुन नसकेको	जिम्मेवारीबाट अलग भएको २१ दिन भित्र	जिम्मेवारीबाट अलग भएको २१ दिन भित्र	जिम्मेवारीबाट अलग भएको २१ दिन भित्र	जिम्मेवारीबाट अलग भएको २१ दिन भित्र	जिम्मेवारीबाट अलग भएको २१ दिन भित्र	• आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ४४
७.३	जिन्सी लेखाङ्कन, उपयोग र सुरक्षा (Inventory Accounting, Use and Safety)								
७.३.१	खर्च भएर नजाने जिन्सी सामानको वार्षिक निरीक्षण प्रतिवेदन तयार गरिने र सोको अभिलेख TABUCS मा समेत प्रविष्ट गरिने	सबै खर्च केन्द्रहरू	जिन्सी निरीक्षण गरिने गरेको, TABUCS मा प्रविष्ट नगरिएको	जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदन TABUCS मा प्रविष्टका लागि संयन्त्रको विकास गर्ने	आ.ब. समाप्त भएको ३५ दिन भित्र जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदन TABUCS मा प्रविष्ट गर्ने	आ.ब. समाप्त भएको ३५ दिन भित्र जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदन TABUCS मा प्रविष्ट गर्ने	आ.ब. समाप्त भएको ३५ दिन भित्र जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदन TABUCS मा प्रविष्ट गर्ने	आ.ब. समाप्त भएको ३५ दिन भित्र जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदन TABUCS मा प्रविष्ट गर्ने	• आ.का.नि., २०६४ को नियम ५० • म.ले.प. फा.नं. ४११

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयवधि (आर्थिक वर्ष)					मुख्य सूचक	कैफियत				
				२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४			२०२४/२५			
७.३.२	खर्च भएर नजाने जिन्सीको वार्षिक मौज्जात विवरण TABUCS मा समेत प्रविष्ट गरिने	सबै खर्च केन्द्रहरू	जिन्सीको वार्षिक मौज्जात विवरण तयार गरिने गरेको, TABUCS मा प्रविष्ट नगरिएको	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	<ul style="list-style-type: none"> म.ले.प. फा.नं. ४१३ TABUCS प्रविष्टी 	<ul style="list-style-type: none"> आ.का.नि., २०६४ को नियम ५३ म.ले.प. फा.नं. ४१३ 			
७.३.३	घर जग्गाको लगत अद्यावधिक गरिने र सोको अभिलेख TABUCS मा समेत प्रविष्ट गरिने	सबै खर्च केन्द्रहरू	नरहेको	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	<ul style="list-style-type: none"> आफनो कार्यालयलले चर्चेको जग्गाको धनीपुर्जा प्राप्त गर्ने र सो जग्गामा भएको घर तथा जग्गाको विवरण उल्लेख गरी अद्यावधिक गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> आफनो कार्यालयलले चर्चेको जग्गाको धनीपुर्जा प्राप्त गर्ने र सो जग्गामा भएको घर तथा जग्गाको विवरण उल्लेख गरी अद्यावधिक गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> म.ले.प. फा.नं. ४१७ TABUCS प्रविष्टी 	<ul style="list-style-type: none"> आ.का.नि., २०६४ को नियम ५४ म.ले.प. फा.नं. ४१७ 	
७.३.४	स्वास्थ्य उपकरणको उपयोग, मर्मत संभार र अवस्था सम्बन्धी विवरण सकलन	सबै खर्च केन्द्रहरू	नरहेको	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	<ul style="list-style-type: none"> जिन्सी निरीक्षणप्रतिवेदन TABUCS मा प्रविष्टका लागि संयन्त्रको विकास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आ.व. समाप्त भएको २ महिनाभित्र जिन्सी निरीक्षणप्रतिवेदन TABUCS मा प्रविष्ट गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आ.व. समाप्त भएको २ महिनाभित्र जिन्सी निरीक्षणप्रतिवेदन TABUCS मा प्रविष्ट गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> TABUCS प्रविष्ट 	
७.३.५	जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेखित लिलाम गर्नु पर्ने सामग्रीको लिलामी व्यवस्था गरिने	सबै खर्च केन्द्रहरू	लिलाम विक्री गर्ने गरिएको	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	<ul style="list-style-type: none"> आ.व. समाप्त भएको एक वर्षभित्र लिलाम विक्री प्रकृया पुरा गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> आ.व. समाप्त भएको एक वर्षभित्र लिलाम विक्री प्रकृया पुरा गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> आ.व. समाप्त भएको एक वर्षभित्र लिलाम विक्री प्रकृया पुरा गरिने 	<ul style="list-style-type: none"> लिलाम विक्री विवरण 	<ul style="list-style-type: none"> आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ नियम ५८

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयावधि (आर्थिक वर्ष)				मुख्य सूचक	कैफियत
				२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४		
				२०७९/७७	२०७९/७८	२०७९/७९	२०८०/८१	२०८१/८२	
८	संस्थागत र मानव स्रोत क्षमता सुधार (Improved Institutional and Human resource Capacity)								
८.१	निर्देशिका परिमार्जन तथा प्रकाशन (Update of Guidelines and Disseminations)								
८.१.१	वित्तीय व्यवस्थापन सहयोगी पुस्तिका (तालिम सामग्री) परिमार्जन गरिने	स्वास्थ्य मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	वित्तीय व्यवस्थापन सहयोगी पुस्तिका, २०७२ रहेको	निर्देशिका परिमार्जन छपाई र वितरण सहयोगीपुस्तिकाको परिपालन	निर्देशिका परिमार्जन	सहयोगी पुस्तिकाको परिपालन	निर्देशिका परिमार्जन छपाई र वितरण सहयोगीपुस्तिकाको परिपालन	परिमार्जित निर्देशिका	
८.१.२	बेरुजू फछ्योट निर्देशिका परिमार्जन गरिने	स्वास्थ्य मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	बेरुजू फछ्योट निर्देशिका, २०७० रहेको	निर्देशिका परिमार्जन गरिने निर्देशिका बेरुजु फछ्योट गरिने	निर्देशिका बेरुजु फछ्योट गरिने	निर्देशिका बेरुजु फछ्योट गरिने	निर्देशिका परिमार्जन गरिने निर्देशिका बेरुजु फछ्योट गरिने	परिमार्जित निर्देशिका	
८.१.३	TABUCS प्रयोगकर्ता निर्देशिका परिमार्जन गरिने	स्वास्थ्य मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	TABUCS प्रयोगकर्ता निर्देशिका रहेको	निर्देशिका परिमार्जन	निर्देशिका परिमार्जन	निर्देशिका परिमार्जन	निर्देशिका परिमार्जन	परिमार्जित निर्देशिका	
८.१.४	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन खाका (Check list) तयार गर्ने	स्वास्थ्य मन्त्रालय (नीति योजना अनुगमन र प्रशासन महाशाखा)	आन्तरिक नियन्त्रण निर्देशिका, २०७५ मा अनुगमनको ढाँचा रहेको	अनुगमन तथा मूल्यांकन खाका तयार गरिने कार्यान्वयन	अनुगमन तथा मूल्यांकन खाका तयार गरिने कार्यान्वयन	अनुगमन तथा मूल्यांकन खाका तयार गरिने कार्यान्वयन	अनुगमन तथा मूल्यांकन खाका तयार गरिने कार्यान्वयन	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन खाका	
८.२	क्षमता विकासका लागि अभिसूचीकरण कार्यक्रम संचालन गरिने (Conducting Orientation/Workshop/Training for Capacity Building)								
८.२.१	संघीय स्वास्थ्य निकायका आर्थिक प्रशासन शाखामा काम गर्ने प्रयोगकर्ता (TABUCS User) लाई TABUCS तालीम संचालन गरिने	स्वास्थ्य मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा) र राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालिम केन्द्र	स्वास्थ्य तालिम केन्द्रबाट प्रत्येक वर्ष TABUCS तालिम संचालन भई आएको	आवश्यकता अनुसार तालिम दिइने	आवश्यकता अनुसार तालिम दिइने	आवश्यकता अनुसार तालिम दिइने	आवश्यकता अनुसार तालिम दिइने	आवश्यकता अनुसार तालिम दिइने	तालिम प्राप्त कर्मचारीको संख्या

नं.	मुख्य उत्पादन / प्रमुख क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी	आधार वर्षको स्थिति	कार्यान्वयन कार्ययोजनाको समयवधि (आर्थिक वर्ष)					मुख्य सूचक	कैफियत
				२०२०।२१	२०२१।२२	२०२२।२३	२०२३।२४	२०२४।२५		
८.२.२	संघीय स्वास्थ्य निकायका कार्यालय प्रमुखहरूलाई TABUCS बाट सूचना प्राप्त गर्ने र अनुगमन गर्ने विषयमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने	स्वास्थ्य मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा) र राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालिम केन्द्र	२०१९।२० २०७६।७७	२०२०।२१ २०७७।७८	२०२१।२२ २०७८।७९	२०२२।२३ २०७९।८०	२०२३।२४ २०८०।८१	२०२४।२५ २०८१।८२	<ul style="list-style-type: none"> अभिमुखीकरण गरिएको कार्यालय प्रमुखको संख्या कार्यालय प्रमुखको नामको User Name & Password 	
८.२.३	वित्तीय व्यवस्थापनका विविध पक्षमा क्षमता विकासका लागि संघीय निकायका कार्यालय प्रमुख र आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुखहरूको कार्यशाला गोष्ठी संचालन गर्ने	स्वास्थ्य मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा)	कार्यशाला गोष्ठी संचालन हुँदै आएको	प्रत्येक वर्ष कार्यशाला गोष्ठी संचालन गरिने	प्रत्येक वर्ष कार्यशाला गोष्ठी संचालन गरिने	प्रत्येक वर्ष कार्यशाला गोष्ठी संचालन गरिने	प्रत्येक वर्ष कार्यशाला गोष्ठी संचालन गरिने	प्रत्येक वर्ष कार्यशाला गोष्ठी संचालन गरिने	<ul style="list-style-type: none"> कार्यशाला गोष्ठीमा सहभागीहरू संख्या 	
८.२.४	प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय अन्तर्गतका स्वास्थ्य निकायका आर्थिक प्रशासन कार्यमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई माग र आवश्यकताका आधारमा TABUCS कार्यान्वयनको लागि सहजीकरण गर्ने	स्वास्थ्य मन्त्रालय (प्रशासन महाशाखा) र स्वास्थ्य तालिम केन्द्र	इच्छुक प्रयोगकर्तालाई TABUCS संचालनमा सहजीकरण गरिने गरिएको	सम्बन्धित प्रदेशको माग र आवश्यकता अनुसार तालिममा सहजीकरण	सम्बन्धित प्रदेशको माग र आवश्यकता अनुसार तालिममा सहजीकरण	सम्बन्धित प्रदेशको माग र आवश्यकता अनुसार तालिममा सहजीकरण	सम्बन्धित प्रदेशको माग र आवश्यकता अनुसार तालिममा सहजीकरण	सम्बन्धित प्रदेशको माग र आवश्यकता अनुसार तालिममा सहजीकरण	सहजीकरण गरिएका व्यक्तिको संख्या	
८.२.५	वित्तीय व्यवस्थापन क्षमता विकास (वाह्य अवलोकन भ्रमण समेत)	स्वास्थ्य मन्त्रालय (नीत, योजना, अनुगमन महाशाखा र प्रशासन महाशाखा)	ज्यादै न्यून मात्रामा वाह्य अवलोकन भ्रमण हुने गरेको	वित्तीय व्यवस्थापनमा संलग्न ५ जनालाई प्रत्येक वर्ष वाह्य अवलोकन भ्रमण गराउने	वित्तीय व्यवस्थापनमा संलग्न ५ जनालाई प्रत्येक वर्ष वाह्य अवलोकन भ्रमण गराउने	वित्तीय व्यवस्थापनमा संलग्न ५ जनालाई प्रत्येक वर्ष वाह्य अवलोकन भ्रमण गराउने	वित्तीय व्यवस्थापनमा संलग्न ५ जनालाई प्रत्येक वर्ष वाह्य अवलोकन भ्रमण गराउने	वित्तीय व्यवस्थापनमा संलग्न ५ जनालाई प्रत्येक वर्ष वाह्य अवलोकन भ्रमण गराउने	<ul style="list-style-type: none"> वाह्य अवलोकन भ्रमण गरेका सहभागीको संख्या 	

अनुसूची १ : स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको संगठन संरचना

क. सरकारी निकायहरु

सि.नं.	क.सं	निकाय
१.	१.	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, रामशाह पथ
		क. नीति, योजना तथा अनुगमन र गुणस्तर मापन तथा नियमन (प्रमुख विशेषज्ञ)
		१. <u>नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा</u> १) नीति, तथा योजना शाखा २) अनुगमन तथा मूल्यांकन शाखा ३) चिकित्सा सेवा, शिक्षा तथा अनुसन्धान शाखा ४) अवुर्द तथा वैकल्पिक चिकित्सा शाखा
		२. <u>गुणस्तर मापन तथा नियमन महाशाखा</u> १) गुणस्तर, मापनदण्ड तथा नियमन शाखा २) सूचना प्रविधि शाखा
		ख. <u>जनसंख्या व्यवस्थापन र स्वास्थ्य समन्वय (प्रमुख विशेषज्ञ)</u>
		३. <u>स्वास्थ्य समन्वय महाशाखा</u> १) प्रादेशिक तथा स्थानीय स्वास्थ्य समन्वय शाखा २) बहुक्षेत्रीय समन्वय शाखा ३) विकास सहायता समन्वय महाशाखा ४) सामाजिक सूचना समन्वय शाखा
		४. <u>जनसंख्या व्यवस्थापन महाशाखा</u> १) जनसंख्या व्यवस्थापन तथा सूचना शाखा २) लैंगिक समानता तथा समावेशीकरण शाखा
		ग. <u>५. प्रशासन महाशाखा</u> १) कर्मचारी प्रशासन शाखा २) आर्थिक प्रशासन शाखा ३) कानून शाखा ४) आन्तरिक प्रशासन शाखा
		विभागहरु :
२.	१.	स्वास्थ्य सेवा विभाग
		१) व्यवस्थापन महाशाखा (साविक आपूर्ति समेत) २) उपचारात्मक सेवा महाशाखा (साविक प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा तथा पुनर्जागरण समेत) ३) इपिडिमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा (साविक कुष्ठरोग समेत) ४) परिवार कल्याण महाशाखा ५) नर्सिङ तथा सामाजिक सुरक्षा महाशाखा
३.	२.	आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा विभाग
		१) जडिवुटी, औषधि एवं अनुसन्धान महाशाखा २) आयुर्वेद चिकित्सा महाशाखा ३) वैकल्पिक चिकित्सा महाशाखा
४.	३.	औषधि व्यवस्था विभाग

सि.नं.	क.सं.	निकाय
		१) औषधि मूल्यांकन तथा दर्ता महाशाखा २) योजना, समन्वय तथा व्यवस्थापन महाशाखा ३) अनुगमन, मूल्यांकन तथा कानून कार्यान्वयन महाशाखा
५.	४.	राष्ट्रीय औषधि प्रयोगशाला, विजुली बजार
६.	५.	औषधि व्यवस्था विभाग शाखा कार्यालय, विराटनगर, मोरङ
७.	६.	औषधि व्यवस्था विभाग शाखा कार्यालय, विरगंज, पर्सा
८.	७.	औषधि व्यवस्था विभाग शाखा कार्यालय, नेपालगंज, बाँके
		केन्द्रहरु :
९.	१.	राष्ट्रीय स्वास्थ्य तालिम केन्द्र
१०.	२.	राष्ट्रीय स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार केन्द्र
११.	३.	राष्ट्रीय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्र
१२.	४.	राष्ट्रीय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला
१३.	५.	राष्ट्रीय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्र, भक्तपुर
१४.	६.	राष्ट्रीय आयुर्वेद अनुसन्धान तथा तालिम केन्द्र, कीर्तिपुर
१५.	७.	किटजन्य रोग अनुसन्धान तथा तालिम केन्द्र हेटौडा, मकवानपुर
		प्रतिष्ठानहरु :
१६.	१.	चिकित्सा विज्ञान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान
१७.	२.	वि.पि. कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान, धरान, सुनसरी
१८.	३.	पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान, ललितपुर
१९.	४.	कर्णाली स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान, जुम्ला
२०.	५.	पोखरा स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान, कास्की
२१.	६.	राप्ती स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान, घोराई दाङ
२२.	७.	रामराजा प्रसाद सिंह स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान
		केन्द्रीयस्तरका अस्पतालहरु :
२३.	१.	वीर अस्पताल, काठमाडौं
२४.	२.	राष्ट्रीय ट्रमा सेन्टर, काठमाडौं
२५.	३.	कान्ति बाल अस्पताल, काठमाडौं
२६.	४.	शुक्रराज ट्रिपिकल तथा सरुवा रोग अस्पताल, काठमाडौं
२७.	५.	शहिद गंगालाल राष्ट्रिय हृदय रोग केन्द्र, काठमाडौं
२८.	६.	परोपकार प्रसुती तथा स्त्रीरोग अस्पताल काठमाडौं
२९.	७.	आयुर्वेद चिकित्सालय, नरदेवी, काठमाडौं
३०.	८.	पशुपति होमियोप्याथिक तथा युनानी औषधालय, ललितपुर
३१.	९.	मानसिक अस्पताल, ललितपुर
३२.	१०.	शहिद धर्मभक्त राष्ट्रिय प्रत्यारोपण केन्द्र, भक्तपुर
३३.	११.	वि.पि. कोइराला क्यान्सर अस्पताल भरतपुर, चितवन
३४.	१२.	जि.पि. कोइराला राष्ट्रिय श्वास प्रश्वास उपचार केन्द्र, तनहु, दुलेगौडा
३५.	१३.	सुशील कोइराला प्रखर क्यान्सर अस्पताल, खजुरा बाँके

सि.नं.	क्र.सं	निकाय
३६.	१४.	कोशी अस्पताल, विराटनगर
३७.	१९.	गजेन्द्र नारायण सिंह अस्पताल, सप्तरी
३८.	२०.	नारायणी अस्पताल, पर्सा
३९.	२१.	भरतपुर अस्पताल, चितवन
४०.	२२.	भेरी अस्पताल, बाँके
४१.	२३.	डडेलधुरा अस्पताल, डडेलधुरा
४२.	२४.	स्वास्थ्य विमा बोर्ड, टेकु
४३.	२५.	नेपाल आँखा अस्पताल, त्रिपुरेश्वर
		अन्य संस्थाहरु :
४४.	१.	नेपाल स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषद, रामशाह पथ
४५.	२.	सिंहदरवार बैद्यखाना, अनामनगर
४६.	३.	नेपाल फार्मसी परिषद
४७.	४.	नेपाल नसिड परिषद
४८.	५.	आयुर्वेद चिकित्सा परिषद
४९.	६.	नेपाल मेडिकल काउन्सिल
५०.	७.	नेपाल स्वास्थ्य व्यवशायी परिषद
		बार्षिक रुपमा बजेट विनियोजन हुने अन्य स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरु :
५१.	१	मनमोहन कार्डियोथोरासी भास्कूलर तथा ट्रान्सपान्ट केन्द्र, काठमाडौं
५२.	२	नेपाल नेत्र ज्योती संघ, काठमाडौं
५३.	३	बि.पि. कोइराला लाइन्स नेत्र अध्ययन केन्द्र, काठमाडौं
५४.	४	त्रि.वि. शिक्षण अस्पताल (सुरेश वाग्ले स्मृति क्यान्सर केन्द्र), काठमाडौं
५५.	५	आयुर्वेद शिक्षण अस्पताल, कीर्तिपुर
		सामुदायिक प्रकृतिका एवं गैरसरकारी निकायबाट मन्त्रालयसंग समझदारी भई संचालित अस्पतालहरु:
५६.	१	आंपिपल अस्पताल, गोरखा
५७.	२	तीलगांगा आँखा प्रतिष्ठान, काठमाडौं
५८.	३	नेपाल अर्थोपेडिक अस्पताल
५९.	४	आइएनएफ नेपाल, हरियो खर्क अस्पताल, पोखरा
६०.	५	आइएनएफ नेपाल, साइनिड अस्पताल, बाँके
६१.	६	आइएनएफ नेपाल, साइनिड अस्पताल, सुर्खेत
६२.	७	धुलिखेल अस्पताल, काभ्रे
६३.	८	तानसेन मिसन अस्पताल, पाल्पा
६४.	९	ओखलढुंगा मिसन अस्पताल, ओखलढुंगा
६५.	१०	लमजुङ सामुदायिक जिल्ला अस्पताल, लमजुङ
६६.	११	वयलपाटा अस्पताल, अछाम
६७.	१२	चौरजहारी अस्पताल, रुकुम
६८.	१३	शीर मेमोरियल अस्पताल, वनेपा, काभ्रे

अनुसूची २ : स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको काम ¹

१. स्वास्थ्य तथा पोषणसम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, र मापदण्ड ;
२. राष्ट्रियस्तरमा प्रवर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक, पुनर्स्थापनात्मक र निकारण सम्बन्धी स्वास्थ्य नीति, कानून र मापदण्ड;
३. स्वास्थ्यसम्बन्धी प्राज्ञिक, व्यवसायिक र पेसागत संघ संस्था सम्बन्धी नीति, कानून, र मापदण्ड;
४. राष्ट्रिय तथा केन्द्रीय अस्पताल, स्वास्थ्य प्रतिष्ठानहरूको स्थापना, सञ्चालन एवं नियमन
५. नर्सिङहोम लगायतका स.स्था स्थापना तथा सञ्चालन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन;
६. अस्पताल एवं स्वास्थ्य संस्थाको प्रत्यायन;
७. विशिष्ट सेवा प्रदायक अस्पताल सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन;
८. औषधी, स्वास्थ्य सामग्री तथा स्वास्थ्य प्रविधिको उत्पादन र विकास, संचय, विक्रीवितरण, अन्तिम विसर्जन (डिस्पोजल) सम्बन्धी गुणस्तर मापदण्ड निर्माण र नियमन ;
९. आयुर्वेदिक, युनानी, आम्ची, होमियोप्याथिक, प्राकृतिक चिकित्सा लगायतका परम्परागत स्वास्थ्य उपचार सेवा सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड;
१०. सर्ने र नसर्ने रोग रोकथाम तथा नियन्त्रणसम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड;
११. अन्तर्राष्ट्रिय स्वास्थ्य नियमन;
१२. स्वास्थ्य बीमा, सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षा;
१३. स्वास्थ्य तथा जनसंख्या क्षेत्रको मानवस्रोत विकास र व्यवस्थापन;
१४. स्वास्थ्यसेवा तथा वस्तुको शुल्क सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन;
१५. औषधी निगरानी र नियमन;
१६. औषधीखरिद तथा आपूर्ति व्यवस्था सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन;
१७. अतिआवश्यक स्वास्थ्य सामग्री (खोप, परिवार नियोजनका साधन) आपूर्ति व्यवस्थापन;
१८. स्वास्थ्य विज्ञानसम्बन्धी अध्ययन, र अनुसन्धान सम्बन्धी मापदण्ड;
१९. जडीबुटी जान्त्व र खनिज (हर्वल, एनिमल र मिनरल) को औषधीय अनुसन्धान;
२०. स्वास्थ्य सूचना प्रणाली व्यवस्थापन र स्वास्थ्य लेखा पद्धति;
२१. राष्ट्रिय एवं अन्तर्राष्ट्रिय चासोका जनस्वास्थ्य समस्याको निगरानी;
२२. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा र क्षेत्रको मापदण्ड;
२३. विभिन्न तहमा आवश्यक पर्ने स्वास्थ्य सेवाको राष्ट्रिय प्रोटोकल;
२४. राष्ट्रिय रिफरेन्स प्रयोगशाला र परीक्षण केन्द्रको स्थापना र सञ्चालन;
२५. स्वास्थ्य पर्यटन प्रवर्द्धनसम्बन्धी समन्वय;
२६. जनस्वास्थ्य सम्बन्धी आपतकालीन अवस्था, स्वास्थ्य क्षेत्रमा विपद् र महामारी व्यवस्थापन;
२७. आपतकालीन अवस्थाका लागि औषधी तथा औषधीजन्य सामग्रीको बफरस्टक (मौज्दात) व्यवस्थापन;
२८. आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह तथा रिफरल पद्धतिको विकास;
२९. जनसंख्या, वसाइसराइ, परिवार नियोजन, मात्रृशिशु कल्याण, प्रजनन स्वास्थ्यसम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून र मापदण्ड;
३०. राष्ट्रिय स्तरमा जनसंख्यासम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान एवं प्रक्षेपण सूचना प्रणाली;
३१. वसाइसराइ सर्वेक्षण तथा स्थिति विश्लेषण;
३२. स्वास्थ्यजन्य सरसफाइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी नीति र मापदण्ड;
३३. मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय;
३४. मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कमपनी आदिको सञ्चालन र नियमन;
३५. नेपाल स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन ।

1 नेपाल सरकार कार्यविभाजन नियमावली, २०७४को दफा ५

अनुसूची ३ : अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण खाका

वित्तीय अनुदानको प्रकार	समय सीमा	कैफियत
वित्तीय समानीकरण	- श्रावण २५ गते - कार्तिक २ गते - माघ २ गते - वैशाख २ गते	महालेखा नियन्त्रक कार्यालयले स्थानीय संचित कोषमा दाखिला गर्नु पर्ने
वित्तीय समानीकरण अन्तर्गत भएको खर्च विवरण पेश गर्ने	- कार्तिक १ गते - माघ १ गते - वैशाख १ गते - असार मसान्त	विवरण प्राप्त नभएसम्म वित्तीय समानीकरण वापतको बाँकी रकम सम्बन्धित संचित कोषमा जम्मा गरिने छैन
सशर्त अनुदान	- श्रावण १ गते - चौमासिक रुपमा	- महालेखा नियन्त्रक कार्यालयले सशर्त अनुदानको एक चौथाई स्थानीय संचित कोषमा जम्मा गर्ने - बाँकी रकम खर्चको विवरणका आधारमा दाखिला गरिने
समपूरक अनुदान		- कार्यविधि तयार गरी सोही अनुसार हस्तान्तरण गरिने
विशेष अनुदान		- कार्यविधि तयार गरी सोही अनुसार हस्तान्तरण गरिने
राजश्व बाँडफाँड	- मासिक रुपमा महिना समाप्त भएको १५ दिन भित्र	- कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय मार्फत स्थानीय संचित कोषमा दाखिला हुने

नोट : सशर्त अनुदानको रकम जुन योजना वा कार्यक्रमको लागि प्राप्त भएको हो, सोहि योजना वा कार्यक्रमको लागि मात्र खर्च गर्नु पर्नेछ । सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदानको रकम असार मसान्त सम्म खर्च नभई बचत भएमा सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय मार्फत संघीय संचित कोषमा दाखिला गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । यस दाखिला हुनु पर्ने रकम दाखिला नभएमा अर्को वर्ष हस्तान्तरण हुने वित्तीय समानीकरण अनुदानबाट समायोजन गरिनेछ ।

स्रोत: अर्थ मन्त्रालयको मिति २०७५/२/२७ गतेको परिपत्र

अनुसूची ४ : संघीय वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा कार्यतालिका

क्रम.	मुख्य-मुख्य कामको विवरण	जिम्मेवारी	समय तालिका
१.	वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमाको पूर्वतयारी	मन्त्रालय	माघ दोश्रो- तेश्रो हप्ता
२.	राष्ट्रिय योजना आयोगबाट बजेट सिमा प्राप्त गरी मातहत विभाग तथा कार्यालयमा बजेट सीमा र बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन पठाउने ।	मन्त्रालय	माघ तेश्रो हप्ता
३.	कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमाको पूर्व तयारीको पुनरावलोकन गरी बजेट सीमा र बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन परिमार्जन गर्ने ।	मन्त्रालय, विभाग	फागुनको पहिलो हप्ता
४.	प्रस्तावित वार्षिक कार्यक्रम र बजेट e-AWPB मा प्रविष्ट गर्ने ।	विभाग	फागुनको दोश्रो हप्ता
५.	महाशाखा र केन्द्रको प्रस्तावित कार्यक्रम तथा बजेटमा छलफल ।	मन्त्रालय	फागुन दोस्रो-तेस्रो हप्ता
६.	वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटलाई e-AWPB मा परिमार्जन ।	विभाग	फागुन चौथो हप्ता
७.	मन्त्रालयको समग्र कार्यक्रम बजेट तर्जुमा सम्बन्धी मार्गदर्शन, बजेटको सीमा र खरिद योजना अनुसार भएको सुनिश्चित गर्ने ।	मन्त्रालय	चैत्रको पहिलो हप्ता
८.	मन्त्रालयमा भएको छलफलको निष्कर्षअनुसार परिमार्जित कार्यक्रम तथा बजेटलाई e-AWPB मा र LMBIS मा प्रविष्ट गर्ने ।	मन्त्रालय विभाग	चैत्रको दोस्रो-तेस्रो हप्ता
९.	प्रस्तावित वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट LMBIS बाट राष्ट्रिय योजना आयोग र अर्थ मन्त्रालयमा Transfer गर्ने ।	मन्त्रालय	चैत्रको चौथो हप्ता
१०.	राष्ट्रिय योजना आयोगमा (रायोआ) प्रस्तावित केन्द्रीय र जिल्ला स्तरको वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटको नीतिगत छलफल गर्ने	रायोआ	चैत्रको चौथो हप्ता
११.	रायोआमा भएको छलफल अनुसार कार्यक्रम तथा बजेटलाई LMBIS मा परिमार्जन गर्ने ।	विभाग/निकाय	वैशाखको पहिलो हप्ता
१२.	अर्थ मन्त्रालयमा प्रस्तावित कार्यक्रम तथा बजेटको नीतिगत छलफल गर्ने	अ.म	वैशाख दोस्रो-चौथो हप्ता
१३.	प्रदेश तथा स्थानीय तहमा हस्तान्तरण हुने सशर्त अनुदानको कार्यक्रम र बजेटको विवरण अर्थ मन्त्रालयमा पठाउने ।	मन्त्रालय	वैशाखको तेस्रो हप्ता
१४.	अर्थ मन्त्रालयमा(अम) भएको छलफल अनुसार परिमार्जित कार्यक्रम तथा बजेटलाई e-AWPB र LMBIS मा प्रविष्ट गर्ने ।	मन्त्रालय	वैशाखको चौथो हप्ता
१५.	आगामी आ.व.को व्यय अनुमानको विवरण स.सदमा प्रस्तुत	अ.म	जेष्ठ १५ गते
१६.	स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट LMBIS मा फरक भएमा e-AWPB मा सच्याउने ।	मन्त्रालय	आषाढको दोश्रो हप्ता
१७.	LMBIS मा अर्थ मन्त्रालयबाट कार्यालयगत वाँडबाट स्वीकृत गराउने	मन्त्रालय	श्रावणको पहिलो हप्ता
१८.	कार्यालयगत कार्यक्रम स्वीकृत गराई अख्तियारी हस्तान्तरण गर्ने ।	मन्त्रालय	श्रावण पहिलो-दोश्रो हप्ता

अनुसूची : ५ क प्रादेशिक वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा कार्यतालिका

क्र.सं	चरणहरु	समय सीमा
१.	आय व्ययको प्रक्षेपण विवरण नेपाल सरकारमा पेश गर्ने	पुष मसान्त भित्र
२.	संघले प्रदेशलाई वित्तीय हस्तान्तरणको बजेट सीमा र मार्गदर्शन उपलब्ध गराउने	फाल्गुन मसान्त भित्र
३.	श्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण	चैत्र १५ गते भित्र
४.	बजेट सीमा विषयगत मन्त्रालय/निकायलाई पठाउने	चैत्र २० गते भित्र
५.	विषयगत मन्त्रालय/निकायले बजेट तथा कार्यक्रम पेश गर्ने	बैशाख १० गते भित्र
६.	बजेट तथा कार्यक्रम उपर छलफल गरी अन्तिम रुप दिने	जेठ १५ गते भित्र
७.	प्रादेशिक योजना आयोगबाट वार्षिक विकास कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने	जेठ २५ गते भित्र
८.	प्रदेश सभामा कार्यक्रम तथा बजेट पेश गर्ने	असार १ गते भित्र
९.	प्रदेश सभाबाट बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने	असार मसान्त भित्र
१०.	बजेट तथा कार्यक्रम सर्व साधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गर्नु पर्ने	असार १ गते

श्रोत: प्रदेश स्तरीय योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५, राष्ट्रिय योजना आयोग

अनुसूची : ५ ख स्थानीय तहमा वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा कार्यतालिका

क्र.सं	चरण	समय सीमा
१.	स्थानीय राजश्व परामर्श समितिले कार्यपालिकामा राजश्व प्रक्षेपण पेश गर्नु पर्ने आय व्ययको प्रक्षेपणको तथ्यांक सहितको विवरण नेपाल सरकारमा पेश गर्ने	पौष १५ भित्र पुस मसान्तभित्र
२.	संघ र प्रदेशबाट वित्तीय हस्तान्तरणको सीमा र मार्गदर्शन प्राप्त गर्ने क्रमशः	फाल्गुन/चैत्र मसान्तभित्र
३.	विषयगत क्षेत्र छुट्याउने	
	श्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले स्थानीय तहको श्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण सम्पन्न गरीसक्न पर्ने	वैशाख १० गते भित्र
४.	बजेट सीमा विषयगत महाशाखा, शाखा तथा वडा समितिलाई पठाउने	वैशाख १५ गते भित्र
५.	वडा स्तरीय योजना तर्जुमा र प्राथमिकीकरण	जेठ १५ गते भित्र
६.	एकीकृत बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा	जेठ मसान्त भित्र
७.	कार्यपालिकाबाट स्वीकृत	असार ५ गते भित्र
८.	बजेट तथा कार्यक्रम र मध्यमकालीन खर्च संरचना सभामा पेश	असार १० गते भित्र
९.	बजेट तथा कार्यक्रम र मध्यमकालीन खर्च संरचना सभाबाट स्वीकृत	असार मसान्त भित्र
१०.	बजेट तथा कार्यक्रम सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गर्नुपर्ने	श्रावण १५ गते भित्र

**अनुसूची ६ : सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन र सार्वजनिक खरिद रणनीतिक योजनाको
मस्यौदा परिमार्जन कार्यदल**

(१)	श्री मुक्तिनाथ न्यौपाने, उप-सचिव, आर्थिक प्रशासन शाखा, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	- संयोजक
(२)	श्री लीलाराज पौडेल, उप-सचिव, नीति तथा योजना शाखा, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	- सह संयोजक
(३)	श्री दीपक महर्जन, आर्थिक प्रशासन शाखा, लेखा अधिकृत, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	- सदस्य
(४)	श्री सूर्य बहादुर खड्का, तथ्यांक अधिकृत, नीति तथा योजना शाखा, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	- सदस्य
(५)	श्री प्रतिनिधि, स्वास्थ्य सेवा विभाग व्यवस्थापन महाशाखा (आपूर्ति व्यवस्था शाखा) जनस्वास्थ्य अधिकृत श्री दिपक अधिकारी	- सदस्य
(६)	श्री फणिन्द्र गिरी, कम्प्युटर अधिकृत, नीति तथा योजना शाखा, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	- सदस्य सचिव
(७)	श्री रमेश कुमार शर्मा, प्रतिनिधि, NHSSP (Sr. Public Procurement Advisor)	- सदस्य
(८)	श्री भानु भक्त निरौला प्रतिनिधि, NHSSP (PFM Advisor)	- सदस्य

**अनुसूची ७ : सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन रणनीतिक खाका निर्माण कार्यमा
संलग्न व्यक्तिहरू**

१.	डा. गुणराज लोहनी, प्रमुख विशेषज्ञ, नीति, योजना तथा अनुगमन महाशाखा, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
२.	डा. विकास देवकोटा, प्रमुख, गुणस्तर मापन तथा नियमन महाशाखा, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
३.	श्री रघुराम विष्ट, सहसचिव, प्रशासन महाशाखा, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
४.	श्री मुक्तिनाथ न्यौपाने, उप-सचिव, आर्थिक प्रशासन शाखा, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
५.	श्री लीलाराज पौडेल, उप-सचिव, नीति तथा योजना शाखा, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
६.	श्री दीपक महर्जन, आर्थिक प्रशासन शाखा, लेखा अधिकृत, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
७.	श्री सूर्य बहादुर खड्का, तथ्यांक अधिकृत, नीति तथा योजना शाखा, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
८.	श्री फणिन्द्र गिरी, कम्प्यूटर अधिकृत, नीति तथा योजना शाखा, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
९.	डा. मानव भट्टराई, बरिष्ठ स्वास्थ्य विशेषज्ञ, विश्व बैंक
१०.	श्री विश्व वसौला, वित्तीय व्यवस्थापन विशेषज्ञ, विश्व बैंक
११.	श्री नूर पन्त, बरिष्ठ स्वास्थ्य सल्लाहाकार, यूएसएआईडी
१२.	श्री बन्धु रंजन, टोली प्रमुख, पि.पि.एफ.एम./डिफिड
१३.	श्री बाल गोविन्द विष्ट, रणनीतिक सल्लाहाकार, पि.पि.एफ.एम./डिफिड
१४.	श्री जो मार्टिन, प्रमुख कन्सल्टेन्ट पि.पि.एफ.एम./डिफिड
१५.	डा. सुरेश तिवारी, प्रमुख सल्लाहाकार, एन.एच.एस.एस.पी.
१६.	श्री रमेश कुमार शर्मा, प्रतिनिधि, बरिष्ठ खरिद प्रमुख सार्वजनिक खरिद सल्लाहाकार, एन.एच.एस.एस.पी.
१७.	श्री खेम प्रसाद दाहाल, सल्लाहाकार, एन.एच.एस.एस.पी.
१८.	डा. देवेन्द्र प्रसाद ज्ञवाली, पि.एफ.एम. विशेषज्ञ, एन.एच.एस.एस.पी.
१९.	सुश्री हेमा भाट, आर.बि.एफ.ए./ एन.एच.एस.एस.पी.
२०.	श्री शिव प्रसाद पण्डित, टयाबुक्स सल्लाहाकार, एन.एच.एस.एस.पी.
२१.	भानु भक्त निरोला पि.एफ.एम. सल्लाहाकार, एन.एच.एस.एस.पी.
२२.	श्री रामकाजी भौमि, खरिद विशेषज्ञ, एन.एच.एस.एस.पी.
२३.	श्री बावुराम हुंमागाई, एन.एच.एस.एस.पी.
२४.	सुश्री अंशु सुवेदी, एन.एच.एस.एस.पी.

ग्रन्थसूची :

१.	नेपालको संविधान, २०७२
२.	आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६
३.	आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५ र नियमावली, २०६४
४.	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, रामशाहपथ, काठमाण्डौ. २०७६, राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति, २०७६
५.	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, २०७२, नेपाल स्वास्थ्य क्षेत्र रणनीति, २०७२-७७
६.	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, २०७५, आन्तरिक नियन्त्रण निर्देशिका, आषाढ, २०७५
७.	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, २०७४।७५, स्थानीय तहमा स्वास्थ्य कार्यक्रम संचालनका लागि मार्गदर्शन
८.	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, २०७०, बेरुजू फछ्यौट निर्देशिका, माघ, २०७०
९.	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, २०७६, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको संक्षिप्त परिचय एवं प्रगति विवरण
१०.	राष्ट्रिय योजना आयोग, २०७६, संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कार्य जिम्मेवारीमा पर्ने विकास कार्यक्रम तथा आयोजनाको बर्गीकरण सम्बन्धी मापदण्ड, २०७६
११.	राष्ट्रिय योजना आयोग, २०७५, स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५
१२.	राष्ट्रिय योजना आयोग, वैशाख २०७६, पन्ध्रौ योजना (२०७६।७७-२०८०।८१) आधारपत्र
१३.	नेपाल सरकार कार्यविभाजन नियमावली, २०७४
१४.	स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४
१५.	अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
१६.	सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र नियमावली, २०६४
१७.	लेखापरीक्षण ऐन, २०७५
१८.	महालेखापरीक्षकको कार्यालय बबरमहल, काठमाण्डौ, नेपाल, महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदन, २०७५, २०७४, २०७३,
१९.	बेरुजू फछ्यौट मूल्यांकन र अनुगमन समिति, सिंहदरवार, काठमाण्डौ, २०७५ र २०७४, बेरुजू फछ्यौट मूल्यांकन तथा र अनुगमन समितिको वार्षिक प्रतिवेदन
२०.	अर्थ मन्त्रालय, २०७५, कार्य संचालन निर्देशिका, २०७५
२१.	अर्थ मन्त्रालय, सार्वजनिक खर्च तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सचिवालय (PEFA), अनामनगर, पौष, २०७४, स्थानी संचित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (Sub-national Treasury Regulatory Application-SuTRA) गाउँपालिका तथा उप/महा/नगरपालिकाको बजेट तथा लेखांकन सफवेयर प्रयोगकर्ता पुस्तिका
२२.	अर्थ मन्त्रालय, २०७३, बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७३
२३.	महालेखा नियन्त्रक कार्यालय, २०७४, संघीय संरचना अनुरूप तीनै तहकाको आर्थिक कारोवार संचालनका लागि एकीकृत आर्थिक संकेत तथा बर्गीकरण र व्याख्या, २०७४
२४.	महालेखा नियन्त्रक कार्यालय, २०७३, आन्तरिक लेखापरीक्षण कार्यविधि निर्देशिका, २०७३
२५.	राजश्व पत्रिका, अंक २, आषाढ २०७६ र अंक १, पौष २०७५, सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन तालिम केन्द्र, हरिहरभवन, ललितपुर
२६.	Ministry of Health, Kathmandu, Nepal. (Magh, 2073). Financial Management Improvement Plan-FMIP, (2016-21), January, 2017
२७.	Ministry of Health, Kathmandu, Nepal. (Poush, 2074). Procurement Improvement Plan -PIP, (2017/18-2021-/22), December, 2017,

२८.	Ministry of Health, Kathmandu, Nepal. May 2017. Internal Audit Improvement Plan-IAIP) 2017-21
२९.	Ministry of Finance. May 2015. Public Expenditure and Financial Accountability (PEFA) Assessment, Nepal PFM Performance Assessment –II , As of 2013-14.
३०.	Department for International Development-DFID. Crown Agents, TEAM Consult Pvt. Ltd. November, 2017. Nepal Health Sector Programme 3 - Procurement and Public Financial Management, Annual Statement of Progress for Health Sector,.
३१.	Crown Agents. Public Financial Management and Accountability Programme-PFMA). January, 2017. Nepal Health Sector Fiduciary Risk Assessment (2016),
३२.	World Bank. 2013. Fiduciary Review of NHSP-2 for FY 2010/11 and FY 2011/12. Kathmandu, Nepal
३३.	Tiwari S, Saxena S, Thapa MB, Adhikari R and. 2011. Transaction Accounting and Budget Control System (TABUCS). MoHP, NHSSP, Kathmandu, Nepal

Supported by:

